

Startside>Domstolsprocedurer>Civilretlige sager>Bevisoptagelse

Bevisoptagelse

Hvis du anlægger en retssag, skal du som udgangspunkt fremlægge dokumentation for retten som bevis for, at dit krav består.

Vælg det relevante lands flag for at få detaljerede nationale oplysninger.

Bevisoptagelse i civile sager er ikke begrænset til en medlemsstats område. Det kan undertiden være nødvendigt at optage bevis i en anden medlemsstat end den, som du bor i. Det kan f.eks. være nødvendigt at afhøre vidner eller sagkyndige i andre medlemsstater, eller retten kan have behov for at besigtige lokaliteter i en anden medlemsstat. Med hensyn til grænseoverskridende bevisoptagelse inden for Den Europæiske Union er det retslige samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område reguleret ved [forordning \(EF\) No 1206/2001](#) af 28. maj 2001.

Relevante links

[Bevisoptagelse – medlemsstaternes meddelelser og et redskab til at søge efter kompetente retter/myndigheder](#)

[Bevisoptagelse gennem videokonferencer](#)

[Vejledning i anvendelsen af forordningen om bevisoptagelse](#) (74 Kb)

[Praktisk vejledning om anvendelse af videokonferencer i forbindelse med bevisoptagelse i civil- og handelsretlige sager](#) (724 Kb)

Sidste opdatering: 21/01/2019

Denne side vedligeholdes af Europa-Kommissionen. Oplysningerne på denne side afspejler ikke nødvendigvis Europa-Kommissionens officielle holdning. Kommissionen påtager sig intet ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Der henvises til den juridiske meddelelse, for så vidt angår de regler om ophavsret, der gælder for EU-websiderne.

Bevisoptagelse - Belgien

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

I belgisk lov sondres der mellem civilret og erhvervsret. Erhvervsret omfatter specifik lovgivning for erhvervsdrivende, mens civilret vedrører den almindelige lovgivning.

Bevisreglerne på det civilretlige område er fastsat i artikel 1315 ff. i civillovbogen. Det er en lukket ordning med strengt regulerede bevismidler (se nærmere under punkt 5a nedenfor).

De erhvervsretlige bevisregler findes i artikel 25 i handelslovbogen. Det væsentligste aspekt er ordningens åbenhed og det frie valg med hensyn til bevismateriale på erhvervsområdet. I handelslovbogens artikel 25 bestemmes følgende: "Ud over det i civilretten tilladte bevismateriale kan handelsmæssige forpligtelser ligeledes dokumenteres af vidner i alle de sager, hvor retten finder, at det vil være hensigtsmæssigt, bortset fra de undtagelser, der er fastsat med hensyn til særlige sager. Køb og salg kan dokumenteres ved hjælp af en kvitteret faktura, uden at dette dog berører det øvrige bevismateriale, der er tilladt ifølge erhvervslovgivningen."

De proceduremæssige aspekter af bevismateriale i civilretlige og erhvervsretlige sager er reguleret i artikel 870 ff. i retsplejeloven. Det fremgår af retsplejelovens artikel 876, at retten skal træffe afgørelse i den foreliggende sag i overensstemmelse med de bevisregler, der finder anvendelse på den pågældende sagstype. Det vil enten være en civilretlig sag eller en erhvervsretlig sag.

Den part, der gør en faktisk omstændighed, en udtalelse eller en påstand gældende, skal forelægge dokumentation herfor. En part, der nedlægger påstand om opfyldelse af en forpligtelse, skal bevise, at den pågældende forpligtelse eksisterer. Omvendt skal en part, der nedlægger påstand om fritagelse fra en forpligtelse, fremlægge dokumentation for betaling eller for den omstændighed, der løser den pågældende part fra denne forpligtelse (artikel 1315 i civillovbogen). I retssager skal begge parter føre bevis for de faktiske omstændigheder, som de gør gældende (princippet om "*actori incumbit probatio*" i henhold til *retsplejelovens artikel 870*). Det er derefter op til modparten at modbevise disse faktiske omstændigheders bevismæssige værdi, såfremt dette er muligt og tilladt.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Under forudsætning af at der ikke gøres indsigelse under henvisning til den offentlige orden eller den nationale sikkerhed, kan alle faktiske omstændigheder gøres til genstand for bevisførelse. Der er dog tre begrænsninger for retten til bevisførelse under en retssag. For det første skal den faktiske omstændighed, der gøres til genstand for bevisførelse, være relevant. For det andet skal den faktiske omstændighed, der gøres til genstand for bevisførelse, være afgørende, hvilket betyder, at den skal bidrage til at overbevise retten om den afgørelse, der skal træffes. Endelig skal bevisførelsen til dokumentation af visse faktiske omstændigheder være tilladt. Der må således ikke ske krænkelse af f.eks. privatlivets fred, tavshedspligten eller brevhemmeligheden. En formodning kan som regel afkræftes af modparten. Kun uafkræftelige formodninger ("juris et de jure") kan ikke anfægtes, og det er sågar ulovligt at fremlægge beviser med henblik på at afkræfte disse formodninger. Afkræftelige formodninger ("juris tantum") kan og må derimod anfægtes, og det bevismateriale, der i denne forbindelse kan godtages, er reguleret i de civilretlige bestemmelser, men ikke i de erhvervsretlige bestemmelser.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

De af parterne førte beviser skal overbevise retten. Retten skal overbevises på grundlag af bevismaterialet og den troværdighed, som dette kan tillægges. Hvis retten finder, at det førte bevis kan bidrage til at løse tvisten, og at det førte bevis er en troværdig gengivelse af den faktiske omstændighed, tillægges den materialet bevisværdi. Først når retten har tillagt noget bevisværdi, er der tale om et egentligt bevis.

Bevisværdi er til en vis grad et subjektivt begreb, mens beviskraft er et strengt objektive begreb. Beviskraften afhænger af den troværdighed, som bevismaterialet skal have. Kun bevismateriale, som frembyder en tilstrækkelig grad af troværdighed, tillægges beviskraft ifølge loven, da retten, når alt kommer til alt, fratages sin skønsudøvelse med hensyn til dette forhold. Det er tilfældet med skriftligt bevismateriale. Såfremt retten fortolker indholdet af et dokument, der er blevet tilvejebragt på lovlig vis, på en måde, der ikke stemmer overens med dokumentets ordlyd, krænkter retten det formelle dokumentets beviskraft. Den tabende part kan påberåbe sig dette som en begrundelse for at indgive en appel til kassationsdomstolen.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

En part, som fremsætter en påstand, skal kunne bevise den. I visse tilfælde kan dommeren pålægge en part at benytte et bestemt bevismiddel, som det f. eks. er tilfældet med den lovpligtige edsafklæggelse (artikel 1366 i civillovbogen). Retten kan under nøje fastlagte betingelser pålægge en part at afgive forklaring under ed for enten at betinge løsningen af tvisten af denne eller ganske enkelt for at fastsætte det beløb, der skal udbetales.

Retten kan afhøre parterne og begære vidneafhøring, medmindre dette er forbudt ved lov (retsplejelovens artikel 916). Retten kan ligeledes rekvirere en sagkyndig udtalelse for at få fastslået specifikke faktiske omstændigheder eller for at indhente en udtalelse om tekniske forhold (retsplejelovens artikel 962).

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Begæring om efterforskningsmæssige foranstaltninger skal fremsættes af en af sagens parter i form af et hovedkrav eller et krav, der fremsættes under sagen. Retten afsiger herefter en begrundet kendelse, hvorved den enten tillader eller giver afslag på de begærede efterforskningsmæssige foranstaltninger. Såfremt der er tale om sammenligning af håndskrift (retsplejelovens artikel 883) eller efterforskning af påstand om forfalskning (retsplejelovens artikel 895), tilsiger retten parterne at give møde for retten (med eller uden juridisk bistand) og medbringe alle akter, dokumenter og effekter med henblik på sammenligning eller det dokument, der er under mistanke for at være forfalsket. Retten kan behandle sagen og træffe afgørelse omgående eller indgive den til justitskontoret, hvorefter den kan iværksætte sin egen undersøgelse eller anmode en sagkyndig om at iværksætte en sådan. Herefter afsiger retten dom om sammenligningen af håndskrifter eller efterforskningen af påstanden om forfalskning.

Hvis en part tilbyder at fremlægge bevis i form af et eller flere vidneudsagn, kan retten give tilladelse til denne bevisførelse, såfremt den er gyldig (retsplejelovens artikel 915). Medmindre det er forbudt ved lov, kan retten begære vidneafhøring. Vidnerne indkaldes af justitssekretæren mindst otte dage før afhøringen. De skal aflægge ed og afhøres individuelt af dommeren. Retten kan af egen drift eller på begæring af en af parterne stille spørgsmål til vidnet. Vidneforklaringen nedskrives, oplæses, berigtiges og fuldstændiggøres, om nødvendigt, hvorefter vidneafhøringen afsluttes.

Retten kan rekvirere en sagkyndig udtalelse for at løse eller undgå en tvist. Der kan udelukkende være tale om at undersøge faktiske forhold eller at redegøre for tekniske aspekter (retsplejelovens artikel 962). Retten fører tilsyn med den sagkyndige i forbindelse med dennes udførelse af opgaven. Parterne skal stille al fornøden dokumentation til rådighed for den sagkyndige og imødekomme alle rimelige krav fra denne. Den sagkyndiges rapport skal foreligge inden udløbet af en i kendelsen fastsat frist. Såfremt rapporten ikke stemmer overens med rettens faste overbevisning, er retten ikke forpligtet til at følge den sagkyndiges udtalelse.

Retten kan af egen drift eller på parternes begæring kræve besigtigelse (retsplejelovens artikel 1007). Besigtigelsen foretages, med eller uden parternes tilstedeværelse, af enten den dommer, der har krævet besigtigelsen, eller af en hertil officielt udpeget person. Der udarbejdes en officiel rapport om besigtigelsen som helhed og resultaterne heraf, og denne tilsendes parterne.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Retten er aldrig forpligtet til at imødekomme en parts begæring om efterforskningsmæssige foranstaltninger. Hvis en dommer modtager et officielt pålæg, er dommeren imidlertid forpligtet til at iværksætte foranstaltningen (retsplejelovens artikel 873).

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Der findes fem typer bevismateriale inden for (almindelig) civilret, nemlig skriftligt bevismateriale, vidneforklaringer, formodninger, parternes tilståelse og forklaringer afgivet under ed (artikel 1316 i civillovbogen).

Skriftligt bevismateriale (artikel 1317 i civillovbogen) kan fremlægges i form af enten et officielt bekræftet dokument eller et privat oprettet dokument. Et officielt bekræftet dokument er et dokument, der er blevet oprettet på forskriftsmæssig vis af en offentlig tjenestemand med behørig kompetence (f.eks. en notar eller en justitssekretær), og som mellem parterne og i forhold til tredjemand anses for at være et afgørende bevis på den i dokumentet indeholdte aftale. Et godkendt privat oprettet dokument, som er underskrevet af alle de berørte parter, og som er blevet udfærdiget i et antal eksemplarer, som svarer til antallet af parter, anses af parterne for at være et afgørende bevis. Der skal oprettes et officielt bekræftet dokument eller et privat oprettet dokument for alle sager og transaktioner, der beløber sig til eller repræsenterer en værdi på over 375 EUR (artikel 1341 i civillovbogen).

Vidneforklaringer (artikel 1341 i civillovbogen) er ikke gyldige som modbevis mod eller til fuldstændiggørelse af indholdet af skriftlige dokumenter. Hvis der derimod kun foreligger umiddelbare skriftlige beviser, eller hvis det ikke har været muligt at fremlægge skriftligt bevismateriale, accepteres vidneforklaringer imidlertid.

Formodninger (artikel 1349 i civillovbogen) er de slutninger, som loven eller retten drager af en kendt omstændighed med henblik på afgørelse af en ukendt omstændighed. Formodninger kan ikke tillægges større vægt end indholdet af et dokument, men kan i lighed med vidneudsagn supplere *umiddelbart* skriftligt bevismateriale og erstatte skriftligt bevismateriale, såfremt det ikke har været muligt at tilvejebringe denne form for materiale.

Parternes tilståelse (artikel 1354 i civillovbogen) er enten retslig eller udenretslig. En retslig tilståelse er en forklaring, som afgives i retten af en af parterne eller en af denne særligt befuldmægtiget, og som kan gøres gældende over for den person, som afgiver forklaringen. En udenretslig tilståelse skal ikke opfylde formkrav af nogen art.

En af parterne kan begære, at modparten aflægge ed (partsed til afgørelse af spørgsmålet) (artikel 1357 i civillovbogen), eller retten kan pålægge en af parterne at aflægge ed. Såfremt der er tale om en partsed til afgørelse af spørgsmålet, udgør den under ed afgivne forklaring udelukkende et bevis til fordel eller ulempe for den person, der afgiver forklaringen.

Bevisførelsen i erhvervsretlige sager (handelslovbogens artikel 25) er ureguleret, men omfatter en specifik form for bevismateriale, nemlig den kvitterede faktura i forbindelse med købsaftaler. Den erhvervsdrivende kan til enhver tid benytte en kvitteret faktura som gyldigt bevismateriale, mens alle andre dokumenter skal udgå fra modparten for at kunne tjene som bevismateriale.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Vidneforklaringer er i civillovbogen reguleret som et uafhængigt bevismiddel, og de processuelle aspekter af vidneforklaringer er fastlagt i den belgiske retsplejelov. Sagkyndige rapporter er blot en af mange former for bevisførelse og er reguleret i retsplejeloven. Parterne kan anmode retten om at indkalde vidner, men kan ikke på eget initiativ udpege sagkyndige. Det kan kun retten gøre.

Skriftligt bevismateriale har bevisværdi, og retten er forpligtet til at tage højde for indholdet heraf, hvilket dog ikke er tilfældet, når det drejer sig om sagkyndige rapporter og udtalelser. Hvis den pågældende rapport eller udtalelse ikke stemmer overens med dommerens faste overbevisning, er dommeren ikke forpligtet til at følge den (retsplejelovens artikel 962).

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

De forskriftsmæssige bevismidler indgår i en hierarkisk struktur. Tilståelser og forklaringer afgivet under ed tillægges således størst vægt. Skriftligt bevismateriale har til enhver tid forrang for vidneforklaringer og formodninger. Officielt bekræftede dokumenter (akter) er et afgørende bevis mellem parterne og i forhold til tredjemand, mens godkendte privat oprettede dokumenter er et afgørende bevis mellem parterne. Vidneudsagn og formodninger må kun tillægges vægt, såfremt det skriftlige bevismateriale er ufuldstændigt, eller såfremt det ikke har været muligt at tilvejebringe skriftligt bevismateriale for den forpligtelse, for hvilken der skal føres bevis.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Afhængigt af om der er tale om en civil sag eller en erhvervsretlig sag, er bevisreglerne enten regulerede eller uregulerede. Ifølge civilretten skal der oprettes et officielt bekræftet dokument eller et privat oprettet dokument for alle sager og transaktioner, der beløber sig til eller repræsenterer en værdi på over

375 EUR (artikel 1341 i civillovbogen). Dette dokument er det eneste gyldige bevismateriale, idet vidneudsagn og formodninger ikke accepteres. I erhvervsretlige sager derimod er bevismateriale i form af vidneudsagn og formodninger som regel gyldigt bevismateriale, der ligeledes kan anvendes som modbevis mod eller til fuldstændiggørelse af indholdet af dokumenter.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Vidneafhøringer sker på begæring af parterne eller efter pålæg fra retten, der af egen drift kan foranstalte vidneafhøringer (retsplejelovens artikel 915 og 916).

Vidnernes fremmøde er reguleret i artikel 923 ff. i retsplejeloven.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Såfremt et vidne indkaldes og anfører en legitim begrundelse for at afvise at afgive vidneforklaring, træffer retten afgørelse om spørgsmålet. Det indkaldte vidnes tavshedspligt anses bl.a. for at være en legitim begrundelse (retsplejelovens artikel 929).

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

En person, der er indkaldt som vidne, har pligt til at give møde. Såfremt et vidne udebliver, kan retten på begæring af en af parterne indkalde den pågældende ved en af rettens embedsmand forkyndt stævning (retsplejelovens artikel 925). Et vidne, der udebliver, kan idømmes en bøde i henhold til straffeloven (retsplejelovens artikel 926).

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

En vidneforklaring er ugyldig som bevis, hvis den afgives af en person, der ikke har den fornødne retsevne (retsplejelovens artikel 961, stk. 1).

En mindreårig under 15 år må ikke afhøres under ed. Sådanne personers udsagn må kun betragtes som vejledende (retsplejelovens artikel 931, stk. 1).

En mindreårig, som har den fornødne dømmekraft, kan i alle sager, der vedrører den pågældende, afhøres af dommeren eller af en af dommeren udpeget person. Det kan ske på begæring af den mindreårige selv eller ved rettens afgørelse, selv om den mindreårige i sidstnævnte tilfælde kan nægte at lade sig afhøre (retsplejelovens artikel 1004/1).

Slægtninge i nedstigende linje må ikke afhøres i sager, hvor deres slægtninge i opstigende linje har modsatrettede interesser (retsplejelovens artikel 931, stk. 2).

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Parterne må ikke henvende sig direkte til eller afbryde vidnet, men skal altid henvende sig til dommeren (retsplejelovens artikel 936). Dommeren kan enten af egen drift eller på begæring af en af parterne stille vidnet alle spørgsmål, der kan tjene til at præcisere eller fuldstændiggøre vidneforklaringen (retsplejelovens artikel 938).

Indirekte vidneafhøring er gyldig, idet der ikke er nogen lovbestemmelser eller retsprincipper, der hindrer dette. Desuden fastsættes det i retsplejelovens artikel 924, at det er muligt for dommeren at træffe afgørelse om at optage vidneforklaringer på det sted, hvor vidnet faktisk opholder sig, såfremt vidnet ikke er i stand til at give personligt møde.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Bevismateriale, der er tilvejebragt ulovligt, må ikke anvendes under retssagen. Dommeren må derfor se bort fra sådant bevismateriale ved domsafsigelsen. Beviser, der er optaget på en måde, som udgør en krænkelse af privatlivets fred, tavshedspligten eller brevhemmeligheden, er ulovlige og ugyldige.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Dokumenter, som hidrører fra en af parterne, kan ikke anvendes som bevismateriale til fordel for den pågældende part. Kun på det erhvervsretlige område kan en (af kunden kvitteret) faktura i forbindelse med købsaftaler benyttes af den erhvervsdrivende som bevismateriale til støtte for den erhvervsdrivendes sag, selv om fakturaen er udstedt af den erhvervsdrivende selv. Et behørigt ført regnskab kan anerkendes af retten som bevis på transaktioner mellem erhvervsdrivende.

En parts tilståelse er en forklaring, der afgives for retten af enten den pågældende part selv eller af dennes særligt befuldmægtigede. Forklaringen er et afgørende bevis for den part, der afgiver forklaringen.

Sidste opdatering: 29/10/2019

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Bulgarien

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Hvis en påstand fremsat af en part skal anerkendes af domstolen, skal den bevises af den part, der fremsætter den, ved hjælp af lovlige bevismidler. Det betyder, at der findes en række processuelle foranstaltninger af forskellig art, som grupperes i kategorier, afhængigt af hvilken fase i retssagen der er tale om. I henhold til artikel 153 i den civile retsplejelov skal alle omtvistelige forhold af relevans for afgørelsen af en tvist og sammenhængen mellem dem bevises, og det fastsættes i artikel 154 i den civile retsplejelov, at den enkelte part skal dokumentere de forhold, hvorpå den pågældendes krav og indsigelser er baseret.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

I henhold til gældende national lovgivning er forhold, for hvilke der ved lov er fastsat en retlig formodning, fritaget for bevisbyrde. Bevismidler fremlagt med henblik på at bevise, at en specifik retlig formodning ikke gælder i alle tilfælde, er gyldige, medmindre de er forbudt ved lov (artikel 154, stk. 2, i den civile retsplejelov).

Derudover gælder fritagelsen for bevisbyrde uden videre forhold, der angiveligt er kendt af offentligheden og domstolen. Domstolen skal underrette parterne herom (artikel 155 i den civile retsplejelov).

I forbindelse hermed skal domstolen, når den indleder sagen, udarbejde en liste med oplysninger om de forhold, der skal bevises, med angivelse af, hvilken part der skal bevise dem, og hvem bevisbyrden påhviler. Domstolen tager også stilling til parternes anmodninger om bevismidler og tillader bevismidler, der er relevante, gyldige og nødvendige (artikel 146 i den civile retsplejelov).

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

De forhold, som parterne henviser til som støtte for deres krav, skal underbygges af de relevante ved lov fastsatte bevismidler. Domstolen skal tage stilling til de enkelte bevismidler med henblik på at afgøre, hvilken vægt de har i sagen (dvs. forskellen mellem et officielt og et privat dokument).

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Bevismidler i en retssag optages på grundlag af en skriftlig begæring fra den relevante part eller en mundtlig begæring på et retsmøde fremsat i overensstemmelse med reglerne for anvendelse af princippet om fri disposition.

Når domstolen konstaterer, at et bevismiddel er relevant for en tvist, kan den imidlertid af egen drift afsige kendelse om optagelse af det pågældende bevismiddel.

I sin begæring om optagelse af bevismidler angiver parten forholdene og de bevismidler, den vil bruge til at underbygge de pågældende forhold.

I anmodningen om tilladelse til at afhøre et vidne skal parten angive de spørgsmål, der skal stilles til vidnet, vidnets fulde navn og adresse og den dato, hvorpå parten ønsker, at vidnet skal indkaldes.

Anmodningen om at stille spørgsmål til modparten skal indeholde de spørgsmål, som parten vil blive bedt om at besvare.

Begæringen om antagelse af en sagkyndigs vidneforklaring skal indeholde oplysninger om den pågældendes ekspertiseområde, emnet for den sagkyndiges udtalelse og det sagkyndiges vidnes opgave.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Når domstolen tager begæringen om optagelse af bevismidler til følge, afsiger den en kendelse, hvori der fastsættes en frist for bevisoptagelsen. Fristen løber fra tidspunktet for det retsmøde, hvorpå den blev fastsat, også for parter, der ikke mødte op i retten trods behørig indstævning.

I henhold til artikel 131, stk. 1, og artikel 127, stk. 2, i den civile retsplejelov skal parterne angive bevismidlerne og de konkrete forhold, som bevismidlerne underbygger, og forelægge alle de skriftlige bevismidler, der er tilgængelige for dem på tidspunktet for indgivelsen af anmodningen og tidspunktet for modtagelsen af duplikken fra sagsøgte.

I henhold til artikel 158 i den civile retsplejelov gælder det, at når der er tvivl om indsamlingen af visse bevismidler, eller denne indsamling udgør en særlig udfordring, kan domstolen fastsætte en frist for bevisoptagelsen og indlede behandlingen af sagen uden de pågældende bevismidler, hvis de ikke er indgivet inden for den fastsatte frist. Bevismidlerne kan optages på et senere tidspunkt i sagen, forudsat at det ikke forsinkes sagen unødigt.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Domstolen kan afvise begæringer om bevisoptagelse ved en specifik kendelse, hvis de forhold, som parten ønsker at bevise, ikke har nogen indflydelse på sagen, og hvis begæringerne om bevisoptagelse ikke blev indgivet rettidigt. Når en part anmoder om, at flere vidner afhøres med henblik på at underbygge et forhold, kan domstolen vælge kun at give tilladelse til afhøring af visse af de foreslåede vidner. Hvis det omtvistede forhold ikke er underbygget, indkaldes de øvrige vidner (artikel 159 i den civile retsplejelov).

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Den civile retsplejelov indeholder bestemmelser om følgende bevismidler:

vidneudsagn, der er omfattet af bestemmelserne i artikel 163-174

parternes udsagn:

anerkendelse af et specifikt forhold

i forbindelse med besvarelsen af specifikke spørgsmål

parternes udsagn er omfattet af bestemmelserne i artikel 175-177 i den civile retsplejelov

skriftlige bevismidler, der er omfattet af bestemmelserne i artikel 178-194 i den civile retsplejelov

officielle dokumenter

private dokumenter.

Skriftlige bevismidler kan fremlægges af begge parter, men domstolen kan også forlange, at parterne fremlægger bevismidler. Skriftlige bevismidler kan fremlægges i papirform eller elektronisk form. I sidstnævnte tilfælde kan domstolen ud over en udskrift kræve, at dokumenterne indgives i elektronisk form. Hvis en part fremlægger en genpart af et dokument, kan parten også blive pålagt at fremlægge originalen (artikel 183 i den civile retsplejelov).

Dokumenterne indgives normalt på bulgarsk. Såfremt de indgives på et fremmedsprog, skal dokumenterne ledsages af en nøjagtig oversættelse til bulgarsk, som er bekræftet af parten.

I henhold til artikel 187 i den civile retsplejelov er det, hvis domstolen kan indhente trykte materialer uden vanskeligheder, tilstrækkeligt at angive, hvor de pågældende materialer er offentliggjort.

Domstolen kan pålægge parterne eller tredjeparter, som ikke er involveret i sagen, at fremlægge visse skriftlige bevismidler. I henhold til artikel 190 og 192 i den civile retsplejelov kan enhver part anmode domstolen herom, og domstolen baserer sin afgørelse på de bevismidler, den har til rådighed. For at indhente skriftlige bevismidler fra en ekstern part skal der indgives en skriftlig anmodning til domstolen. En genpart af anmodningen stilles til rådighed for den pågældende tredjepart.

Selv om parterne juridisk er forpligtet til at fremlægge bevismidler, kan de afvise at gøre det, hvis et dokument vedrører deres eget eller et familiemedlems privatliv, eller hvis fremlæggelsen af bevismidlet ville kaste skam over dem eller give anledning til en straffesag mod dem. Domstolen kan i givet fald, hvis visse betingelser er opfyldt, pålægge parten at fremlægge uddrag af dokumentet.

I henhold til den nationale lovgivning kan parterne anfægte ægtheden af et skriftligt dokument indgivet af modparten. Det skal dog ske senest på tidspunktet for modtagelsen af et svar på deres indlæg. Hvis dokumentet fremlægges på et retsmøde, skal det anfægtes, inden retsmødet afsluttes. Hvis modparten ønsker at bruge det anfægtede dokument, bestemmer domstolen, at dokumentets ægthed skal undersøges. Bevisbyrden påhviler den part, der bestrider dokumentets ægthed. Hvis det anfægtede dokument ikke er underskrevet af den part, der bestrider dets ægthed, påhviler bevisbyrden den part, der fremlagde dokumentet. Efter at have foretaget en undersøgelse med henblik på bekræftelse af det anfægtede dokumentets ægthed beslutter domstolen, hvorvidt dokumentet er ægte eller falsk. Domstolen kan lade denne afgørelse indgå i sin dom i sagen (artikel 193 og 194 i den civile retsplejelov).

Reglerne om sagkyndige vidner er fastsat i artikel 195-203 i den civile retsplejelov.

Sagkyndige vidner udnævnes efter anmodning fra parterne eller af domstolen på eget initiativ. Sagkyndige vidner indgiver deres rapporter senest en uge før den planlagte dato for det retsmøde, hvorpå rapporten skal behandles.

Hvis det sagkyndiges vidnes konklusion bestrides, kan domstolen udnævne en eller flere andre sagkyndige vidner. Domstolen kan også anmode det sagkyndige vidne om at revidere rapporten eller afgive en anden udtalelse om sagen.

Reglerne om visuel inspektion og certificering er fastsat i artikel 204-206 i den civile retsplejelov.

Domstolen kan efter anmodning fra parterne eller på eget initiativ foranledige visuel inspektion af løsøre eller fast ejendom eller kontrol af en person med eller uden inddragelse af vidner og af domstolen udpegede sagkyndige.

Visuelle inspektioner og kontrol er metoder til indsamling og kontrol af bevismidler. Disse metoder ligger inden for hele domstolens kompetenceområde og kan uddelegeres til et medlem af domstolen eller til en anden domstol.

Domstolen underretter parterne om datoen og stedet for den visuelle inspektion. Der udarbejdes et dokument vedrørende den visuelle inspektion med oplysninger om resultatet af inspektionen, de sagkyndige vidners forklaringer og udsagnene fra de vidner, der blev afhørt på inspektionsstedet.

2.5 Hvad er procedurene for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurene for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Vidneudsagn indhentes ved afhøring af vidner. Vidneudsagn indgivet på skrift afvises. De sagkyndige vidners konklusioner indgives skriftligt mindst en uge før den planlagte dato for retsmødet og høres derefter i retten og optages som bevismidler. Domstolen og parterne kan stille spørgsmål til de sagkyndige vidner.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Den nationale retsplejelovgivning tillægger ikke bestemte typer bevismidler større vægt end andre. Bevismidler vurderes individuelt og i deres helhed pr. datoen for vurderingen af de beviste forhold, hvilket gør det muligt at fastslå grundlaget for sagen.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

I visse tilfælde, der udtrykkeligt fremgår af lovgivningen, f.eks. validering af juridiske transaktioner, der kræver et skriftligt dokument, antages kun skriftlige bevismidler. Vidneudsagn afvises i følgende tilfælde: tilbagevisning af indholdet af et officielt dokument; bekræftelse af de omstændigheder, under hvilke der skal indsendes bevismidler i form af et skriftligt dokument; validering af kontrakter af en værdi på over 5 000 BGN, medmindre aftalen blev indgået mellem ægtefæller, slægtninge i opstigende eller nedstigende direkte linje, slægtninge indtil fjerde led ved blodsbeslægtethed eller slægtninge ved ægteskab indtil andet led af svogerskab; opfyldelse af betalingsforpligtelser dokumenteret i en skriftlig afgørelse; validering af skriftlige aftaler, hvori den part, der anmoder om antagelse af vidner, er part, eller ændring eller ophævelse af sådanne aftaler; tilbagevisning af indholdet af et privat dokument, der hidrører fra parten.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Ingen må afvise at afgive vidneforklaring, medmindre lovgivningen udtrykkeligt fritager den pågældende herfor.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Ud over parternes advokater eller voldgiftsmændene i tvisten kan følgende parter nægte at afgive vidneforklaring: parternes slægtninge i opstigende eller nedstigende direkte linje, deres søskende, slægtninge ved ægteskab i første led af svogerskab, ægtefæller, tidligere ægtefæller eller registrerede partnere (artikel 166 i den civile retsplejelov). Domstolen vurderer vidneudsagn i lyset af alle andre oplysninger, der er tilgængelige i sagen, idet der tages højde for eventuelle interesser, et vidne måtte have i sagen.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

I henhold til artikel 163 i den civile retsplejelov skal vidner møde op i retten og afgive forklaring. Hvis et vidne har gyldige grunde til ikke at afgive vidneforklaring eller besvare visse spørgsmål, skal de underrette domstolen om disse årsager skriftligt inden det retsmøde, hvorpå de er indkaldt til at afgive forklaring, vedhæftet den nødvendige dokumentation (artikel 167 i den civile retsplejelov). Undladelse af at efterkomme en stævning og møde op i retten straffes med en bøde, og domstolen kan også pålægge politiet at hente vidnet og sørge for, at vidnet møder op i retten.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Der kan indhentes bevismidler fra alle andre parter end dem, der er anført i punkt 6B, selv hvis de er inhabile eller har interesse i udfaldet af tvisten. Domstolen vurderer vidneudsagn under hensyntagen til vidnernes inhabilitet eller interesser i sagen.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Vidner godkendes efter anmodning fra parterne eller af domstolen på eget initiativ. En vidneindkaldelse forkyndes på den adresse, der er oplyst af den part, der indkalder vidnet. Hvis adressen ikke er korrekt, fastsætter domstolen en frist, inden for hvilken den pågældende part skal angive en ny adresse. Alle vidner, der er behørigt indkaldt og møder op i retten, afhøres individuelt under parternes tilstedeværelse. Et vidne kan afhøres mere end en gang. Domstolen vurderer vidnets forklaring i lyset af alle andre bevismidler i sagen. I henhold til artikel 170 i den civile retsplejelov skal domstolen, inden afhøringen af et vidne, underrette den pågældende om, at han eller hun er forpligtet til at sige sandheden og kan straffes for ikke at gøre det, og registrere vidnets personoplysninger. Når domstolen har en tvingende grund hertil, kan den afhøre vidnet inden den planlagte dato for retsmødet eller foretage afhøringen udenretsligt. Parterne indkaldes til at deltage i afhøringen. Der findes ingen bestemmelser i den civile retsplejelov om afhøring af vidner ved hjælp af videokonferencer eller andre tekniske hjælpemidler. Når bevismidler skal indsamles i en anden retskreds, kan domstolen uddelegere denne opgave til den lokale byret (*rayonen sad*) (artikel 25 i den civile retsplejelov).

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Ulovligt indsamlede bevismidler eller bevismidler, der viser sig at være falske, efter at der er gjort indsigelse imod dem i henhold til proceduren for anfægtelse af skriftlige dokumenter, tages ikke i betragtning i forbindelse med domstolens rådslagning og afstemning. Sådanne bevismidler kan udelukkes fra sagen. Den samme procedure finder anvendelse på bevismidler, der vurderes som irrelevante for tvisten.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Et udsagn afgivet af en part kan optages som bevismiddel, hvis det er fremsat i overensstemmelse med proceduren i artikel 176 i den civile retsplejelov, dvs. når domstolen har indkaldt parten til at møde personligt op og afgive forklaringer, der er relevante for forholdene i sagen.

Sidste opdatering: 18/12/2018

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EUN-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Tjekket

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Bevisbyrden følger af "påberåbelsespligten", som i det væsentlige afgøres af den lovbestemmelse, der danner retsgrundlaget for håndhævelse af en rettighed ved en domstol; den drejer sig især om den række forhold, som skal påberåbes i en bestemt sag. Det er fastsat i retsplejeloven, at hver part skal bevise sine påstande ved at anføre de relevante beviser – denne forpligtelse er kendt som "bevisbyrden". Generelt er alle personer, der fremsætter en påstand, som er relevant for en bestemt sag, underlagt bevisbyrden.

Alle parter skal opfylde påberåbelsespligten og forpligtelsen til at løfte bevisbyrden i forhold til deres påstand. Hvis de forhold, der gøres gældende af en part, og de foreslåede beviser er ufuldstændige, har retten pligt til at oplyse parten om dette forhold.

Såfremt retten fastslår, at de forhold, en af parterne har gjort gældende i en tvist, ikke er blevet bevist, skal retten oplyse den pågældende part om, at der skal føres bevis til støtte for alle påstande, og at parten kan tabe sagen, hvis vedkommende ikke opfylder denne forpligtelse. Retten skal imidlertid kun give disse oplysninger i retsmøder, ikke i retsdokumenter, der sendes til parterne (f.eks. i en stævning).

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Det er ikke nødvendigt at føre bevis for forhold, som er almindeligt kendt (dvs. forhold, der er kendt af en stor gruppe mennesker på et bestemt sted og på et bestemt tidspunkt), eller som retten kender fra sin virksomhed, samt lovgivning offentliggjort eller meddelt i Tjekkiets lovsamling. Retten kan blive bekendt

med udenlandsk lovgivning gennem egne studier, via en redegørelse fra justitsministeriet på rettens anmodning eller ved hjælp af en sagkyndig udtalelse eller ved en begæring i overensstemmelse med internationale traktater. Alle disse forhold kan modbevise ved fremlæggelse af beviser.

For visse kategorier af forhold kan der i lovgivningen være indført en formodning. Der kan være andre formodninger, som kan afkræftes, og som anerkender beviser for det modsatte, og – undtagelsesvis – formodninger, der ikke kan afkræftes, og som ikke anerkender beviser for det modsatte. I tilfælde af en formodning, der kan afkræftes, anser retten den for bevist, hvis ingen af parterne fremlægger beviser til afkræftelse af formodningen og således fører bevis for det modsatte i sagen. For så vidt angår nogle formodninger, der kan afkræftes, kan det modsatte kun bevise inden for en lovbestemt frist.

Retten er bundet af kompetente myndigheders afgørelser om, at der er begået en lovovertrædelse eller en anden administrativ overtrædelse, som er strafbar efter særlige bestemmelser, og afgørelser om, hvem der begik den. Retten er også bundet af afgørelser om personlig status. Retten er dog ikke bundet af en afgørelse om, at der er begået en lovovertrædelse, eller af en afgørelse om, hvem der begik den, hvis afgørelsen blev truffet i en behandling på stedet. Ingen andre afgørelser i en straffesag eller afgørelser om administrative retsbrud er bindende for retten.

En særlig type formodning, der kan afkræftes, er forhold om, at en part har været direkte eller indirekte udsat for forskelsbehandling på grund af køn, race, tro eller andre omstændigheder. Bevisbyrden påhviler i så fald modparten, som skal bevise, at den pågældende part ikke blev udsat for forskelsbehandling.

Dokumenter udstedt af tjekriske domstole eller andre statslige myndigheder inden for rammerne af deres kompetence og dokumenter, som ifølge lovgivningen er erklæret offentlige, bekræfter, at de udgør en bestemmelse eller erklæring fra den myndighed, der har udstedt dokumentet (medmindre andet bevises), og bekræfter også, at de deri certificerede eller bekræftede forhold er sande. Når forhold bevises ved offentlige dokumenter, påhviler bevisbyrden den part, som ønsker at bestride disse dokumenters ægthed. Når der er tale om private dokumenter, påhviler bevisbyrden derimod den part, der gør dem gældende. Hvis en part begrunder sine påstande med et privat dokument, og modparten anfægter dets ægthed eller korrekthed, går bevisbyrden tilbage til den part i tvisten, som har fremlagt dette bevis, og som herefter skal begrunde sine påstande på en anden måde.

Som regel behøver identiske påstande fra parterne ikke bevise, og retten ser dem som sine resultater.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Princippet om fri bevisbedømmelse anvendes i retssager, dvs. lovgivningen fastsætter ingen præcise grænser for, hvornår en domstol skal acceptere, at et forhold er bevist eller ikke. Retsplejeloven fastsætter, at "retten vurderer beviserne efter eget skøn, hvert bevis for sig og alle beviser i deres gensidige sammenhæng. Retten tager behørigt hensyn til alt, hvad der fremkommer i sagen, herunder forhold fremlagt af parterne".

Retten afsiger dom på grundlag af sine konklusioner. Konklusioner repræsenterer en situation, om hvilken der ikke foreligger nogen begrundet eller berettiget tvivl.

Fører overvejelser under vurderingen af beviser til den konklusion, at det ikke kan be- eller afkræftes, om påstandene er i overensstemmelse med sandheden, vil dommen generelt gå imod den part, som skulle føre bevis for, at påstandene var i overensstemmelse med sandheden.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

I tvistemål er det generelle princip, at retten kun optager beviser foreslået af parterne. Retten kan dog beslutte, at visse beviser ikke vil blive optaget – typisk hvis den anser det pågældende forhold for at være bevist. Retten kan også optage andre beviser end dem, der er foreslået af parterne i tilfælde, hvor det er nødvendigt at fastslå de faktiske omstændigheder, og hvis det følger af indholdet af sagens akter. Hvis parterne ikke angiver, hvilke beviser der er nødvendige for at underbygge deres påstande, skal retten basere sin prøvelse af de faktiske omstændigheder på de beviser, som er optaget. Retten kan også betragte identiske krav fra parterne som sine konklusioner.

Omvendt er retten i sager inden for rammerne af den frivillige retspleje, dvs. hvori sager kan indledes på rettens initiativ samt i visse andre sager, forpligtet til også at optage beviser, der er nødvendige for at fastslå andre forhold end dem, parterne har foreslået.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Retten optager beviser i retsmøder. Hvis det er praktisk, kan en anden domstol anmodes om at optage beviser, eller retsformanden kan med fuldmagt fra afdelingen optage bevis uden for retsmødet (dette afhænger også af typen af bevis osv.). Parterne har ret til at være til stede, når der optages bevis. Resultaterne af bevisoptagelsen skal altid meddeles efter retsmødet. Parterne har ret til at kommentere ethvert bevis, der er optaget.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Det er op til retten, hvilke beviser der optages. Rettens afgørelse om ikke at optage særlige foreslåede beviser skal behørigt begrundes. Generelt vil retten ikke optage beviser, som efter rettens mening ikke kan bidrage til at belyse sagen (dvs. for at forhindre unødvendig bevisoptagelse), og retten vil heller ikke optage beviser, som ville kræve udgifter, der ikke står i forhold til størrelsen af det krav, der er genstand for tvisten, eller hvis kravets størrelse slet ikke kan bestemmes. For at retten klart kan vurdere, hvilke beviser den skal optage, har parterne pligt til at foreslå specifikke beviser, dvs. anføre vidner ved navn og andre identifikationsoplysninger og præcisere, om hvilke påstande det foreslåede vidne skal afgive forklaring; parterne er også forpligtede til at anføre dokumentation for eller omfanget af et spørgsmål, som en sagkyndig skal behandle i en sagkyndig udtalelse.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Alle midler, som kan bruges til at fastslå omstændighederne i en sag, må bruges som beviser. Disse omfatter navnlig afhøring af vidner, sagkyndige udtalelser, rapporter og udtalelser fra myndigheder og fysiske og juridiske personer, notarialdokumenter og retshåndhævende embedsmænds optegnelser og andre dokumenter samt afhøring og samtale med parterne.

2.5 Hvad er procedurene for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurene for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Enhver fysisk person, som ikke er part i sagen, er forpligtet til at møde i retten, hvis vedkommende bliver indkaldt, og til at afgive forklaring som vidne. Et vidne afgiver forklaring om, hvad den pågældende har erfaret og observeret. Han/hun skal sige sandheden og ikke holde noget skjult. Vidner kan kun nægte at afgive forklaring i tilfælde, hvor en sådan vidneforklaring ville medføre risiko for strafferetlig forfølgning af vidnet selv eller personer tæt på vidnet. Retten afgør, om årsagerne til at nægte at afgive forklaring er velbegundede. Ved starten af en afhøring skal vidnets identitet fastslås sammen med de omstændigheder, der kan påvirke vidnets troværdighed. Vidner bør også underrettes om betydningen af deres vidneudsagn, om deres rettigheder og forpligtelser og om de strafferetlige følger af en falsk forklaring. Retsformanden beder vidnerne om at beskrive alt, hvad de ved om genstanden for afhøringen. Dommeren stiller herefter de spørgsmål, der er nødvendige for at supplere og præcisere deres vidneudsagn. Spørgsmål kan også stilles af medlemmer af afdelingen og, med retsformandens tilladelse, af parter og sagkyndige.

Fremlæggelse af beviser gennem sagkyndige er anderledes, hovedsagelig fordi sagkyndige i de fleste tilfælde udarbejder en skriftlig sagkyndig udtalelse og herefter typisk fremsætter mundtlige bemærkninger til denne udtalelse. Bevisoptagelse i form af en sagkyndig udtalelse sker i sager, hvor det er nødvendigt at vurdere omstændigheder, som kræver sagkyndig viden. En sagkyndig udtalelse består af tre dele: konstateringen, hvor den sagkyndige beskriver de omstændigheder, han har undersøgt; udtalelsen, der indeholder den sagkyndige vurdering (den sagkyndiges konklusioner) og den sagkyndiges klausul. Som regel behandler sagkyndige særlige spørgsmål, som er defineret af retten, medmindre en udtalelse er omfattet af lovbestemte krav (især inden for selskabsretten). Sagkyndige udpeges af retten, som udvælger dem fra et register over sagkyndige og tolke (der føres af regionale retter). Sagkyndige har ret til en finansiel godtgørelse for udarbejdelsen af en sagkyndig vurdering eller en sagkyndig udtalelse, hvis dette er fastsat i den relevante lovgivning.

Retsformanden kan pålægge en part eller en anden person at møde for en sagkyndig, fremlægge de nødvendige genstande for den pågældende, give ham de nødvendige forklaringer, gennemgå en lægeundersøgelse eller afgive en blodprøve eller gøre eller tåle noget, hvis det er nødvendigt for afgivelse af en sagkyndig udtalelse.

En sagkyndig udtalelse kan også afgives af en part i sagen. Såfremt en sagkyndig udtalelse afgivet af en part i sagen indeholder alle de lovbestemte elementer og omfatter en sagkyndig klausul med angivelse af, at vedkommende er klar over følgerne af en bevidst falsk sagkyndig udtalelse, skal beviset opfattes, som om det var en sagkyndig udtalelse bestilt af retten. Retten skal tillade en sagkyndig, fra hvem en af parterne har bedt om en sagkyndig udtalelse, at se på sagens akter eller på anden vis give ham lov til at sætte sig ind i de oplysninger, der er nødvendige for at udarbejde en sagkyndig udtalelse.

Vidner afgiver forklaring om forhold, de direkte har bemærket, mens sagkyndige kun fremsætter udtalelser på områder, hvor en vurdering af omstændighederne kræver sagkyndig viden. De konklusioner, en sagkyndig drager, er ikke genstand for en retslig vurdering med hensyn til deres korrekthed; retten vurderer udtalelsens overbevisende karakter med hensyn til fuldstændighed i forhold til de fastsatte krav, indre sammenhæng og overensstemmelse med andre beviser.

Dokumentbeviser optages således, at retsformanden oplæser dokumentet eller dele heraf eller meddeler indholdet i retsmødet. Retsformanden kan forlange, at en part, som er i besiddelse af et dokument, der er nødvendigt som bevis, fremlægger dette dokument, eller kan indhente dokumentet fra en anden ret, myndighed eller juridisk person.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Der er ingen præferencer med hensyn til de anvendte metoder, skønt nogle bevismidler kun kan anvendes, hvis optagelse af lovbestemte beviser er blevet umulig (som regel forskellige retshandler, som obligatorisk skal være i skriftlig form – kun hvis de f.eks. er ødelagt, kan bevisoptagelsen ske ved andre midler, f.eks. ved afhøring af vidner). Bevisoptagelse ved afhøring af en part vedrørende den pågældendes krav kan retten kun træffe bestemmelse om i retstvister, hvis det omtvistede forhold ikke kan bevises ved andre midler (bortset fra samtykke til en afhøring). Derfor har andre beviser forrang.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

I nogle tilfælde kan det i lovgivningen være fastsat, hvilke beviser der skal optages; det afhænger af den specifikke tvist (f.eks. i sager om tilladelse til at indgå ægteskab, hvor begge parter skal afhøres).

Visse forhold kan kun bevises på en bestemt måde, f.eks. kan en veksels eller check alene være udstedt ved fremlæggelse af den originale veksels eller afgørelse om indfrielse af vekseln eller et andet dokument; en fuldbyrdelsesordre kan kun fuldbyrdes ved fremlæggelse af en fuldbyrdelsesafgørelse eller et eksekutionsgrundlag osv.).

Til at fastslå visse forpligtelser eller tinglige rettigheder (især vedrørende ejendom) kræver lovgivningen en skriftlig kontrakt – bevisoptagelsesmetoden er således afledt af dette krav.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Ja, alle vidner er ved lov forpligtet til at møde for retten som vidner, hvis de indkaldes, og afgive forklaring; de kan ikke lade sig repræsentere af en anden person. Vidner, der opfylder deres forpligtelse til at afgive forklaring, har ret til en "vidnegodtgørelse" (refusion af kontante udgifter og tabt arbejdsfortjeneste).

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Vidner kan kun nægte at afgive forklaring i tilfælde, hvor en sådan vidneforklaring ville medføre risiko for strafferetlig forfølgning af vidnet selv eller personer tæt på vidnet. Retten afgør, om begrundelserne for at afvise at afgive forklaring er velbegrundede. Retten skal også overholde vidners lovfæstede forpligtelse til at bevare fortroligheden af klassificerede oplysninger, som er beskyttet af en særlig lovgivning, og andre fortrolighedsforpligtelser ifølge lovgivningen eller anerkendt af staten (f.eks. forhold anført i en patients sundhedsdokumenter, der er omfattet af "lægelig tavshedspligt", dokumenter, der er omfattet af bankhemmeligheden, osv.). I disse tilfælde kan en person kun afhøres, hvis den afhørte er blevet løst fra den pågældende tavshedspligt af den kompetente myndighed eller af den person, i hvis interesse forpligtelsen består.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Opfyldelsen af vidneforpligtelsen kan fuldbyrdes ved at den pågældende person indbringes for retten af det tjekkiske politi eller i ekstreme tilfælde ved at pålægge vedkommende en bøde.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Generelt er der ingen kategorier af personer, som ikke er forpligtede til at afgive forklaring, men der findes dog typer af forhold, som visse personer ikke må afgive forklaring om (jf. spørgsmål 2.9).

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Kun en dommer (retsformanden) har ret til at afhøre et vidne og leder afhøringen. Andre medlemmer af afdelingen og andre parter eller sagkyndige kan kun stille et vidne yderligere spørgsmål med retsformandens tilladelse. Retsformanden kan afvise et bestemt spørgsmål, som f.eks. er ledende, skal lokke vidnet i en fælde eller ikke er passende eller praktisk.

Brugen af moderne teknologi (herunder videokonference), som muliggør fjernafhøring, er i øjeblikket tilladt ved de domstole, der har det nødvendige tekniske udstyr.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Ja. Hvis en part fremlægger bevismateriale for at bevise sine påstande, som den pågældende har opnået eller fremskaffet i strid med generelt bindende lovgivning, og opnåelsen eller fremskaffelsen af bevismaterialet har ført til en krænkelse af en anden fysisk eller juridisk persons rettigheder, tager retten ikke disse beviser i betragtning, da de ikke er lovlige.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Retten kan træffe afgørelse om bevisoptagelse gennem afhøring af parterne, hvis det omtvistede forhold ikke kan bevises på anden måde, og hvis den part, der skal afhøres, accepterer det. Denne bestemmelse gælder ikke i sager inden for den frivillige retspleje, dvs. i sager, retten kan iværksætte på eget initiativ (jf. afsnit 2.1), og i skilsmisssager eller i sager om opløsning, ugyldiggørelse eller fravær af et partnerskab. Kun en afhøring af parter, som retten har afsagt særskilt kendelse om som bevis i sagen for at bevise påståede forhold, betragtes som et bevismiddel.

Sidste opdatering: 27/08/2019

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Irland

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Bevisbyrden for, at et givet krav består, påhviler normalt den part, der fremsætter den pågældende påstand eller det pågældende krav. I en sag om f.eks. uagtsomhed (*negligence action*) påhviler det sagsøger at bevise uagtsomheden, mens sagsøgte har bevisbyrden for, at sagsøger har medvirket til uagtsomheden (*contributory negligence*). I almindelighed skal sagsøger føre bevis for de faktiske omstændigheder, der ligger til grund for søgsmålet, mens sagsøger skal føre bevis for det modsatte, og hvis sagsøger fremsætter et modkrav, bærer vedkommende bevisbyrden herfor. I medfør af visse lovkrav lægges bevisbyrden imidlertid af og til over på sagsøgte. For eksempel påhviler bevisbyrden i forbindelse med ubegrundede afskedigelser den sagsøgte arbejdsgiver, dvs. at arbejdsgiveren skal godtgøre, at der er vægtige grunde til afskedigelsen. [Jf. [lov af 1977 om uretmæssig afskedigelse](#) med senere ændringer].

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Det er ikke nødvendigt at føre bevis for faktiske omstændigheder, der er lagt til grund for sagen. Dommerne kan forlade sig på deres almene viden eller lægge forhold, som er veldokumenterede, velkendte eller almen viden, til grund for sagen (*judicial notice*), og det er derfor ikke nødvendigt at føre bevis for sådanne forhold. Lovgivningen indeholder visse formodningsregler, som kan afkræftes ved bevisførelse for det modsatte. Disse omfatter formodninger om, at børn er født indenfor ægteskab, ægteskabers gyldighed, voksne personers tilregnelighed og et menneskes død, hvis den pågældende ikke har vist sig eller ladet høre fra sig i over syv år, selv om enhver relevant eftersøgning har fundet sted. Reglen om *res ipsa loquitur* – at tingene taler for sig selv – gælder, hvis der fremsættes en formodning om uagtsomhed under omstændigheder, hvor årsagen til ulykken bevisligt har været under sagsøgtes eller dennes ansattes eller bemyndigedes kontrol på ulykkestidspunktet, og ulykken var af en sådan karakter, at den ikke ville være sket under normale omstændigheder, hvis de ansvarlige havde udvist behørig omhu. Når reglen om *res ipsa loquitur* påberåbes, bevirker det, at bevisbyrden flyttes til sagsøgte, og vedkommende skal herefter bevise, at der ikke var tale om uagtsomhed. Sagsøger skal imidlertid stadig bevise årsagssammenhængen. Det skal bemærkes, at doktrinen om, at tingene taler for sig selv, ikke behøver at blive påberåbt eller angivet i stævningen, for at sagsøger kan støtte sin sag herpå under retsforhandlingerne, hvis de faktiske omstændigheder viser, at doktrinen tydeligvis finder anvendelse.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

I en civil sag vil en part få medhold, hvis retten finder det godtgjort, at forholdet er mere sandsynligt end usandsynligt. Hvis en part ikke kan godtgøre over for retten, at vedkommendes udlægning af begivenhederne er mere sandsynlig end modpartens, vil vedkommende således tabe sagen. Det er en fleksibel målestok, og retten vil under normale omstændigheder skærpe kravene til bevisførelsen i visse sager, f.eks. i sager om svig, i betragtning af påstandens alvorlige karakter.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Beviser i civile sager optages gennem fremlæggelse af relevante dokumenter, oplysning og vidners afgivelse af forklaring.

Fremlæggelse (Discovery): I sager ved High Court sker fremlæggelse efter skriftlig anmodning om frivillig fremlæggelse fra den ene part til modparten.

Retten vil kun give pålæg om fremlæggelse, hvis modparten har undladt eller afvist at foretage en frivillig fremlæggelse eller har ignoreret anmodningen om fremlæggelse. [Se [Rules of the Superior Courts](#), bekendtgørelse nr. 31, regel 12 med senere ændringer]. Enhver anmodning om fremlæggelse skal være relevant og nødvendig for sagens omstændigheder. Det er også muligt at ansøge om, at en part uden for sagen fremlægger dokumenter.

Oplysning (Disclosure): Enhver part i et søgsmål vedrørende personskade skal oplyse modparten om enhver lægeerklæring, der er udarbejdet af sagkyndige, som vil blive indkaldt som vidner til at afgive forklaring under sagen, uden at det er nødvendigt at fremsætte en begæring for retten herom. [Se [Rules of the Superior Courts](#), bekendtgørelse nr. 39, regel 46 med senere ændringer]. Parterne skal desuden udveksle lister med navne og adresser på alle vidner, der agtes ført, og sagsøger skal tilvejebringe en fyldestgørende opgørelse over alle særlige erstatningskrav eller kontante udgifter i forbindelse med tab eller skader i relation til kravets genstand.

Vidner til sagens faktiske omstændigheder: Parterne behøver ikke rettens tilladelse til at føre vidner til støtte for deres påstand, dog undtaget sager for Commercial List (handelsretten) ved High Court, hvor en part, der ønsker at føre et vidne, skal forkynde en vidneerklæring underskrevet af vidnet med angivelse af vidneforklaringen og skal indkalde vidnet til at afgive mundtlig forklaring på retsmødet. Hvis en part ikke før retssagen fremlægger en vidneerklæring for Commercial List ved High Court, må denne part ikke føre vidnet uden rettens tilladelse. Retten har også vide beføjelser til at efterprøve de fremlagte beviser og kan udelukke beviser, som ellers ville kunne påberåbes, eller begrænse krydsforhøret af et vidne. Under visse omstændigheder kan en part også anmode om en retskendelse med henblik på at sikre, at et vidneudsagn kan afgives som en edsvoren vidneforklaring til en af retten beskikket forhørsdommer (*court-appointed examiner*) forud for retsforhandlingerne. I almindelighed påhviler det dommeren at høre alle de vidner, som parterne fører, og ikke at foretage en detaljeret afhøring. Generelt har dommeren ikke ret til at indkalde et vidne uden parternes samtykke, om end vedkommende kan gøre det i sager om civil ulydighed (*civil contempt*) eller i visse sager vedrørende børn. En dommer har også beføjelse til at genindkalde et vidne, som en part tidligere har ført.

Sagkyndige vidner: Parterne behøver normalt ikke rettens tilladelse til at føre sagkyndige vidner til støtte for deres påstande. Hvis der skal føres sagkyndige vidner, skal parterne udveksle de sagkyndiges rapporter inden retsforhandlingerne. I sager for Commercial List ved High Court kan en dommer som led i sagens forberedelse forpligte eventuelle sagkyndige vidner til at tage kontakt til hinanden for at afgrænse de spørgsmål, som de har til hensigt at afgive forklaring om, idet de indgår en aftale om de udsagn, de agter at komme med om disse spørgsmål, og afgøre ethvert spørgsmål, som dommeren kan anmode dem om at tage stilling til. Sådanne sagkyndige vidner kan af retten opfordres til at udarbejde et fælles notat, som de skal forelægge for justissekretæren (the Registrar) og sende til parterne, og som skal indeholde resultatet af deres møder og samråd. Parterne er ikke bundet af resultatet af de sagkyndige vidners samråd. [Se [Rules of the Superior Courts](#), bekendtgørelse 63a, regel 6(1)(ix)].

Retten kan af egen drift udpege en sagkyndig til at tiltræde retten henset til sagens genstand. Retten kan pålægge den sagkyndige at udarbejde en rapport, som parterne får kopi af, og at være til stede under retsmødet for at rådgive eller bistå retten.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Fremlæggelse: Retten afsiger kun kendelse om fremlæggelse, hvis en part, der er blevet anmodet om fremlæggelse, har undladt eller nægtet at fremlægge dokumenter eller ignoreret anmodningen. Hvis retten derfor afsiger kendelse om fremlæggelse, tilpligtes den part, der havde begæret fremlæggelse, normalt at betale de dermed forbundne omkostninger. Hvis en part i en retssag tilpligtes at fremlægge visse dokumenter, som vedkommende har rådighed over eller er i besiddelse af, skal vedkommende give modparten adgang til kopier af disse dokumenter. En kendelse om fremlæggelse efterleves, ved at der afgives en beediget skriftlig erklæring om fremlæggelse med angivelse af de relevante dokumenter i form af bilag til erklæringen. Hvis en kendelse om fremlæggelse ikke efterleves, kan dette medføre afvisning af sagen eller forsvaret med det formål at sikre, at sagens parter efterlever kendelsen om fremlæggelse.

Vidner til sagens faktiske omstændigheder: Parterne behøver ikke rettens tilladelse til at føre vidner til støtte for deres sag. Hvis retten afsiger kendelse om, at et vidneudsagn skal afgives som en forklaring, skal vidnet afgive mundtlig vidneforklaring til en forhørsdommer. Vidneafhøringen vil foregå som på et retsmøde med ubegrænset lejlighed til at krydsforhøre vidnet, og der udfærdiges en udskrift af det afgivne vidneudsagn.

Sagkyndige vidner: Parterne behøver normalt ikke rettens tilladelse til at føre sagkyndige vidner til støtte for deres sag. De sagkyndige kan udarbejde skriftlige rapporter, hvori de beskriver deres konklusioner og afgiver deres upartiske sagkyndige udtalelse. Hvis der er udfærdiget sagkyndige rapporter, skal disse udveksles forud for domsforhandlingerne. Den sagkyndige står først og fremmest til ansvar over for retten og ikke over for nogen af sagens parter, selv om den pågældende får sit honorar betalt af den part, der har indkaldt vedkommende.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Retten kan afvise en begæring fra en part, der søger at indhente eller føre visse beviser, hvis retten finder, at beviserne er irrelevante, unødvendige eller uantagelige. I henhold til reglen om det bedste bevis (*best evidence rule*) skal det bedste og mest direkte bevis for en faktisk omstændighed føres, og hvis det ikke er muligt, skal der redegøres for, hvorfor det ikke er ført. Det bedste bevis for f.eks. indholdet af et bestemt brev er at fremlægge selve brevet frem for at afgive en mundtlig forklaring om indholdet. Generelt kan alle beviser anerkendes, hvis de er relevante for det omhandlede forhold. Imidlertid kan visse beviser såsom fortrolig kommunikation ikke anerkendes (f.eks. udsagn om fortrolig kommunikation mellem en klient og en rådgivende advokat). Derfor vil bevisernes lovlighed blive afgjort fra sag til sag af dommeren.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Forhold kan bevises ved hjælp af beviser, formodninger og følgeslutninger af beviser, og ved at retten tager visse velkendte forhold til efterretning. De typer beviser, som kan bruges i civile sager, er vidneforklaringer, dokumenter og materielle beviser. Dokumenterne kan omfatte papirdokumenter, elektroniske filer, fotografier samt video- og lydoptagelser.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

I princippet afgiver vidner til faktiske omstændigheder deres udsagn mundtligt på retsmødet, hvor de bliver bedt om at bekræfte, at de har udtalt sig sandfærdigt og nøjagtigt.

Sagkyndige vidner afgiver deres forklaring i form af skriftlige rapporter, medmindre retten afsiger kendelse om andet. En sagkyndig rapport skal indeholde en konklusion, de fakta og formodninger, som konklusionen er baseret på, samt indholdet af det, som den sagkyndige har fået til opgave. Retten beslutter, om det også er nødvendigt for en sagkyndig at give møde i retten for at aflægge mundtlig forklaring.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Retten har et vide skønnsbeføjelser med hensyn til den vægt eller troværdighed, der skal tillægges beviser. F.eks. vil forlydender, der måske er antagelige i civile sager, ofte blive tillagt mindre vægt end direkte vidneudsagn, navnlig hvis den, der udtalte sig, selv kunne være mødt frem og have afgivet forklaring. Visse dokumenter og registerudskrifter anerkendes som autentiske. F.eks. antages virksomheders og offentlige myndigheders registerudskrifter, hvis den pågældende udskrift er attesteret som sådan af en ansat i virksomheden eller en embedsmand hos myndigheden, og forskellige typer officielle dokumenter (såsom love, vedtægter, kendelser, traktater og retsprotokoller) kan bevises ved hjælp af udskrevne eller attesterede kopier uden yderligere bevisførelse.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Visse transaktioner skal ske skriftligt, hvorfor dokumentbevis er et krav i denne forbindelse. Dette gælder f.eks. slutsedler vedrørende salg af jord.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Generelt kan et egnet vidne blive indkaldt til et retsmøde for at afgive vidneforklaring. En part, som ønsker at sikre sig et vidnes tilstedeværelse ved retsmødet, udfærdiger en vidneindkaldelse for at indkalde vidnet til retsmødet, så den pågældende kan afgive forklaring. Når retten har udstedt og forkyndt indkaldelsen korrekt, er den bindende for vidnet, som skal give møde i retten. En person, der ikke efterkommer en vidneindkaldelse, gør sig skyldig i foragt for retten.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Hovedreglen om, at egnede vidner kan indkaldes til at afgive forklaring, gælder ikke udenlandske statsoverhoveder og medlemmer af deres husstand, udenlandske diplomater og konsulære embedsmænd, repræsentanter for visse internationale organisationer og dommere og nævninge, hvis det vedrører deres virke i egenskab af disse titler. Ægtefæller og slægtninge til parterne kan blive indkaldt til vidneafhøring i civile sager. Et vidne har pligt til at besvare spørgsmål, undtagen under omstændigheder hvor de ville miste retten til at være fritaget fra at vidne mod sig selv. Med andre ord er et vidne forpligtet til at besvare spørgsmål, medmindre vedkommende kan godtgøre, at der er rimelige grunde til at frygte, at svaret vil belaste vidnet selv.

Vidner, som almindeligvis kan indkaldes til at afgive forklaring, har ikke desto mindre ret til at tilbageholde visse dokumenter fra fremlæggelse og afvise at besvare visse spørgsmål på baggrund af en fritagelse. De vigtigste typer fritagelser er vidnefritagelse for jurister (*legal professional privilege*), fritagelse for fremlæggelse af kommunikation mærket "*without prejudice*" (med forbehold) og ovennævnte fritagelse fra at vidne mod sig selv.

Der kan også tilbageholdes beviser begrundet i hensynet til offentlighedens interesse, hvis deres fremlæggelse ville være i strid med den offentlige interesse. Hensynet til offentlighedens interesse kan bl.a. omfatte beviser vedrørende statens sikkerhed, diplomatiske forbindelser, centralforvaltningens virke, børns tarv, efterforskning af forbrydelser og beskyttelse af kilder. Herudover har journalister ikke pligt til at afsløre deres kilder, medmindre det er nødvendigt af hensyn til retfærdigheden eller nationens sikkerhed eller for at hindre forstyrrelser af den offentlige orden eller strafbare forhold.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Et vidne, der nægter at afgive vidneforklaring efter at være blevet indkaldt, kan idømmes fængselsstraf for foragt for retten, indtil vedkommende frafalder sin foragt, eller kan idømmes en bøde. Manglende efterlevelse af en vidneindkaldelse er i praksis ensbetydende med manglende efterlevelse af en retskendelse, og dermed kan det udgøre foragt for retten at nægte at vidne.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Voksne personer er ikke egnede som vidner i civile retssager, hvis de er ude af stand til at forstå eden eller til at afgive en rationel vidneforklaring. Et barn er muligvis ikke egnet til at afgive vidneudsagn, hvis det ikke forstår pligten til at tale sandt eller ikke har den indsigt, der skal til for at berettigede dets indkaldelse som vidne, og det påhviler dommeren i den enkelte sag at træffe afgørelse herom.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Vidnerne afgiver i første omgang deres forklaring og bliver derefter krydsforhørt af modpartens procederende advokat. Under krydsforhøret kan der stilles ledende spørgsmål til vidnet. Sommetider forhøres vidnet igen af den part, der oprindeligt indkaldte det, efter at krydsforhøret er afsluttet. Dommeren kan også stille vidnet spørgsmål, f.eks. for at få præciseret bestemte forhold.

I henhold til loven kan vidner afgive forklaring via direkte tv-forbindelse i visse sager. I sager om forsorg af børn eller personer med mentalt handicap kan retten afhøre et barn som vidne gennem en direkte tv-forbindelse, og spørgsmålene kan stilles til barnet gennem en formidler. Et vidne, der bor uden for Irlands jurisdiktion, kan også afhøres via en direkte tv-forbindelse.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Beviser, der er optaget ulovligt, er ikke nødvendigvis uantagelige. Beviset er antageligt, hvis det er relevant, men dommeren kan efter eget skøn udelukke det. Hvis dommeren i sagen mener, at ordre public kræver, at beviset skal udelukkes, vil beviset ikke blive anerkendt, selv om det er relevant for sagen.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Vidneudsagn afgivet af sagens parter anerkendes som bevis i samme omfang som forklaringer fra tredjemand.

Relevante links

<http://www.courts.ie/>

Sidste opdatering: 13/11/2018

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Grækenland

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

For så vidt angår bevisførelse følger græsk lovgivning forhandlingsprincippet (*archi tis diáthesis*). Ifølge dette princip handler domstolen udelukkende efter anmodning fra en part og tager stilling på grundlag af de påstande, som parterne fremsætter og dokumenterer, og de anmodninger, de indgiver.

Processuelle foranstaltninger træffes efter anmodning fra en part, medmindre andet er fastsat i lovgivningen. Hver part skal kun dokumentere de forhold, der har indflydelse på pådømmelsen af sagen, og som er nødvendige for at underbygge de enkelte påstande eller modkrav. En anmodning uden dokumentation afvises.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Såfremt lovgivningen stiller krav om, at et forhold skal bevises, tillades modbeviser, medmindre andet er fastsat i lovgivningen. Forhold, der er så velkendte, at der ikke er nogen rimelig tvivl om deres sandhed, eller som domstolen har kendskab til fra andre retssager, tages automatisk i betragtning og skal ikke bevises. Domstolen tager automatisk højde for fælles erfaringsgrundlag uden at stille krav om beviser. Domstolen tager ligeledes af egen drift højde for love, sædvaner og praksis i andre lande, men kan anmode om beviser, hvis den ikke har kendskab til disse.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Domstolen behandler bevismaterialet frit og beslutter selv, om de fremsatte påstande er sande. I sin afgørelse angiver den årsagerne til sin konklusion.

Såfremt det i lovgivningen er fastsat, at sagen kan afgøres alene ud fra en begrundet formodning, f.eks. i tilfælde af en anmodning om foreløbige foranstaltninger (*asfaltistiká métra*), er domstolen ikke forpligtet til at anvende reglerne om bevisoptagelse, tilladte bevisformer og styrken af de beviser, der måtte blive fremlagt, men kan tage hensyn til alle de elementer, den anser for relevante, for at tage stilling til sagens forhold.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Det grundlæggende princip er, at bevismidler fremlægges af parterne. Domstolen kan dog på eget initiativ pålægge en part at indgive ethvert lovligt bevismiddel, selv hvis det ikke er blevet påberåbt af en part.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Efter bevisoptagelsen tager domstolen stilling til sagens realitet, medmindre den finder bevisførelsen utilstrækkelig, i hvilket tilfælde den kan pålægge parterne at fremlægge nye bevismidler.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Hvis domstolen finder det eksisterende bevismateriale tilstrækkeligt, eller hvis parten ikke har kunnet fremlægge det inden for den ved lov fastsatte frist.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Bevismidler omfatter, i henhold til den civile retsplejelov (*Kódika Politikís Dikonómias*), tilståelser, inspektioner, rapporter fra sagkyndige, bevisdokumenter, afhøringer af parterne, vidneudsagn, faktisk baserede formodninger og erklæringer på tro og love.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Sagkyndige vidner (*pragmatognómones*) bistår domstolen ved at afgive en udtalelse om de spørgsmål, som domstolen stiller dem. Om nødvendigt pålægger domstolen det sagkyndige vidne at være til stede i forbindelse med alle eller visse retslige skridt. Hver domstol fører en fortegnelse over sagkyndige vidner. Dekreter udstedt efter forslag fra justitsministeren fastsætter, hvordan fortegnelserne etableres og føres. Den domstol, der behandler sagen, giver de sagkyndige vidner de nødvendige anvisninger om, hvordan de skal udføre deres opgaver, og fastsætter navnlig, a) hvorvidt den anser det for nødvendigt, at de er til stede i en hvilken som helst fase af retssagen, og b) hvorvidt den sagkyndige skal afgive sin udtalelse i retten, eller om udtalelsen blot skal udarbejdes af de sagkyndige vidner. Medmindre andet er fastsat af den domstol, der behandler sagen, kan samme beføjelser udøves af en anden domstol, der handler efter en anmodning eller henvisning om retsligt skridt vedrørende den sagkyndiges udtalelse, eller af en konstitueret dommer (*entetalménos dikastís*). Hvis domstolen pålægger den sagkyndige at udarbejde en skriftlig udtalelse, fastsætter den en frist for det sagkyndige vidnes afgivelse af udtalelsen. Dommeren eller, hvis der er tale om et dommerkollegium, rettens præsident kan forlænge fristen efter anmodning fra de sagkyndige vidner, og uden at parterne er blevet indkaldt tidligere, hvis de sagkyndige vidner vurderer, at fristen ikke giver tilstrækkelig tid til at udarbejde udtalelsen. Hvis der er mere end et sagkyndigt vidne, træffer de sagkyndige vidner alle de foranstaltninger, der er nødvendige for deres udarbejdelse af en rapport og udarbejder deres skriftlige udtalelse i fællesskab. De mødes efter opfordring fra en hvilken som helst af de sagkyndige. En skriftlig udtalelse skal indeholde oplysninger om de foranstaltninger, de har truffet, og indeholde de enkelte sagkyndiges synspunkter med begrundelser og skal undertegnes af de sagkyndige. Hvis et sagkyndigt vidne ikke er til stede, når udtalelsen udarbejdes, eller nægter at underskrive den, skal det fremgå af udtalelsen. De sagkyndige vidner eller en person, som de har givet bemyndigelse hertil, indgiver den skriftlige udtalelse til den domstol, der udpegede dem, og det registreres, at udtalelsen er indgivet. Hvis udtalelsen indgives til en domstol, der handler efter anmodning eller henvisning fra den konstituerede dommers domstol, fremsendes rapporten omgående til den domstol, der behandler sagen. Domstolen tager altid frit stilling til de sagkyndige vidners udtalelse.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

En mundtlig eller skriftlig tilståelse (*omología*) afgivet af en part i retten eller til den konstituerede dommer udgør fuldstændigt bevis mod den person, der afgiver den; tilståelser afgivet uden retsligt vurderes, ligesom andre bevismidler, frit.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Der kan ikke føres bevis for kontrakter og akter af kollektiv art ved vidneudsagn, hvis transaktionens værdi overstiger 20 000 EUR, og vidneudsagn er ikke tilladt i forbindelse med indhold af bevisdokumenter, selv hvis transaktionens værdi ikke overstiger 2 mio. GRD eller 20 000 EUR. Vidneudsagn tillades dog i følgende tilfælde: a) såfremt der er foreløbige beviser i form af et dokument med beviskraft, der sandsynliggør, at transaktionen blev foretaget ("foreløbige

skriftlige beviser", *archi éngrafis apódeixis*), b) hvis der er fysiske eller moralske årsager til, at dokumentet ikke kan forelægges, c) hvis det dokumenteres, at et dokument blev udarbejdet, men utilsigtet er gået tabt, og d) hvis vidneudsagnet er berettiget som følge af transaktionens art eller de specifikke betingelser, som transaktionen blev foretaget under, og navnlig hvis det vedrører handelsrelationer.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Enhver, der indkaldes som vidne, skal møde op og afgive forklaring om de forhold, som han eller hun har kendskab til. Hvis personen ikke møder op, uden at fraværet begrundes, pålægges domstolen ham eller hende at betale de udgifter, som fraværet har givet anledning til, og kan desuden pålægge den pågældende en bøde.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Følgende personer har ret til at nægte at blive afhørt som vidner: 1) præster, advokater, notarer, læger, farmaceuter, sygeplejersker, jordemødre, disses assistenter og partens advokat vedrørende forhold, de har fået kendskab til i forbindelse med udøvelsen af deres erhverv, 2) personer, der er beslægtet med parterne ved blod, ægteskab eller adoption indtil tredje led, i direkte linje eller sidelinje, medmindre de er beslægtet på samme måde med alle parterne, og ægtefæller, tidligere ægtefæller og forlovede. Et vidne er desuden ikke forpligtet til at afgive forklaring om 1) forhold, der kan give anledning til retsforfølgning af en lovovertrædelse begået af vidnet eller en person, der er beslægtet med vidnet, i henhold til artikel 401, stk. 2, i den civile retsplejelov, eller som kan bringe skam over vidnet eller en sådan person, 2) forhold, der udgør en forretningshemmelighed.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Et vidne, der møder op, men nægter at afgive forklaring, selv hvis den pågældende pålægges at gøre det, kan pålægges en bøde.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Følgende må ikke afhøres som vidner:

præster angående alt, de måtte have fået kendskab til i forbindelse med skriftemål

personer, der på tidspunktet for de omhandlede begivenheder ikke havde den mentale kapacitet til at forstå dem eller er ude af stand til at formidle deres opfattelse heraf

personer, der på tidspunktet for de omhandlede begivenheder var ramt af en psykisk lidelse, der reelt begrænsede deres dømmekraft og vilje, eller som er i en sådan tilstand, at de bør undersøges

advokater, notarer, læger, farmaceuter, sygeplejersker, jordemødre, disses assistenter og partens advokat vedrørende forhold, de er blevet betroet eller har fået kendskab i forbindelse med udøvelsen af deres erhverv, og med hensyn til hvilke de er underlagt tavshedspligt, medmindre den person, der betroede sig til dem, tillader dem at vidne

embedsmænd og tjenestegørende militærpersonel vedrørende forhold, med hensyn til hvilke de er underlagt tavshedspligt, medmindre den ansvarlige minister giver tilladelse til afhøring af dem

personer, der kan have en interesse i retssagens udfald.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Inden vidnet afhøres, aflægges han eller hun ed (ved at aflægge en religiøs ed eller ved at afgive en erklæring). Vidner afhøres enkeltvist, og kun hvis det anses for at være vigtigt, kan de konfronteres med andre vidner eller parterne. Vidner afgiver forklaring mundtligt. Vidner skal oplyse, hvordan de fik kendskab til de forhold, de afgiver forklaring om, og skal i tilfælde af forlydender oplyse, hvem der gav dem oplysningerne. Domstolen kan afvise spørgsmål stillet til vidner af parterne eller deres advokat, hvis de er åbenlyst meningsløse eller irrelevante, og domstolen afslutter afhøringen af et vidne, når den vurderer, at den pågældende har oplyst alt det, han eller hun ved om de forhold, der skal bevises. Domstolen kan på eget initiativ eller efter anmodning fra en part i specifikke sager beslutte at afholde en videokonference. Domstolen beslutter, om en sådan anmodning skal efterkommes, efter at have slået fast, om anvendelsen af denne teknologi er nødvendig for den effektive behandling af sagen. Domstolen kan, under hensyntagen til sagens omstændigheder, efterkomme en anmodning om en videokonference og stille krav om yderligere garantier for en hensigtsmæssig behandling af sagen. Dommeren, justitssekretæren og de andre personer, der deltager i videokonferencen, skal være til stede i de respektive lokaler inden det planlagte opkaldstidspunkt. Domstolen beslutter i den enkelte sag, om der skal være en dommer til stede på det andet sted. Udstyret håndteres af dommeren eller autoriseret retspersonale. Hvis der er tale om en konsulær myndighed, håndteres udstyret af en person med bemyndigelse fra delegationslederen. En afhøring foretaget ved hjælp af en videokonference foretages i overensstemmelse med bestemmelserne i den civile retsplejelov om de relevante retslige skridt. Dommeren fastsætter antallet af personer, der må være til stede i lokalene. Han eller hun foretager afhøringen og giver den nødvendige vejledning til de personer, der er til stede begge steder. De enkelte medlemmer af domstolen eller parter i sagen må, med tilladelse fra den dommer, der foretager afhøringen, stille spørgsmål til de tilstedeværende parter, vidner og sagkyndige vidner. Med henblik på at fastslå identiteten af personen i det andet lokale assisteres dommeren af justitssekretæren eller en person på det andet sted med bemyndigelse fra konsulen. Den dommer, der foretager afhøringen, beslutter, hvornår videokonferencen afsluttes. Afhøringen af vidner, sagkyndige vidner og parter ved videokonference anses at have fundet sted ved retten og har samme beviskraft som afhøring på et offentligt retsmøde.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Domstolen må kun tage stilling til lovlige bevismidler. Begrebet "lovlige" bevismidler (*nómima endeiktiká mésa*) omfatter den måde, hvorpå bevismidlerne blev opnået. Ulovligt opnåede bevismidler er ulovlige og må ikke tages i betragtning.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Ja, afhøringen af parterne accepteres som bevismateriale.

Sidste opdatering: 13/11/2018

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Spanien

1 Bevisbyrde

Der skal fremlægges beviser for parternes påstande for at få retten til at anerkende en rettlighed. Dette vil omfatte en processuel aktivitet, for hvilken tidspunktet og retslige skridt er reguleret.

Hver af parterne, der deltager i retsforhandlingerne, skal føre bevis for de faktiske omstændigheder, som de gør gældende, og på hvilke deres påstande er støttet. Sagsøger skal derfor fremlægge beviser for de faktiske omstændigheder, som han har redegjort for i stævningen, og sagsøgte skal kunne bevise de omstændigheder, der forhindrer, ophæver eller svækker den retlige gyldighed af de faktiske omstændigheder, der er angivet i stævningen.

Bevisnød kommer den part til skade, der bærer bevisbyrden. Såfremt parten ikke har ført bevis for de omstændigheder, som han eller hun har gjort gældende, når der skal afsiges dom eller træffes en lignende afgørelse, vil retten ikke give parten medhold i sagen. For at kunne henføre de manglende beviser til en af parterne tager retten hensyn til, hvor vanskeligt det har været for den pågældende part at føre beviset.

Det er vigtigt, at alle parter, der ønsker at gå rettens gang, i forvejen vurderer sandsynligheden for at kunne bevise de faktiske omstændigheder, som de gør gældende, for derved at undgå at spilde tid og penge (sagsomkostninger), såfremt det viser sig umuligt. Til dette formål er det nødvendigt at have nogen viden, omend det være sig meget generel og grundlæggende viden, om de regler, der styrer den del af retsforhandlingerne, som vedrører bevisførelsen.

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Spørgsmålet om bevisførelse er reguleret i Spanien af kapitel V og VI i den spanske civilproceslov, afsnit I, anden bog (artikel 281 til 386) (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) (lov 1/2000 af 7. januar 2000). Civilprocesloven indeholder generelle bemærkninger om beviser i afsnit XI i betragtningerne (*exposición de motivos*), som kunne være af interesse for dem, der ønsker oplysninger om, hvordan den spanske lovgiver betragter det bevismæssige stadium i retsforhandlingerne.

I nogle sager gælder der særlige regler vedrørende bevisoptagelse, som ændrer de almindelige regler, f.eks. familieretlige sager. Retten i anden instans (*Juzgado de Segunda Instancia*) kan også optage beviser. Her vil der typisk være tale om beviser, som ikke kunne optages i retten i første instans (*Juzgado de Primera Instancia*) af årsager, der ikke kan tilskrives parten.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Traditionelt set er der på det teoretiske plan blevet skelnet mellem bevis for sagens faktiske omstændigheder (*prueba de los hechos*) og bevis for loven (*prueba del derecho*), selv om loven i realiteten ikke er en omstændighed, der skal bevises, eftersom dommeren skal være bekendt hermed. En undtagelse er fremmed ret, som det kan være nødvendigt at bevise. Bevis for fremmed ret reguleres af loven om internationalt civilretligt samarbejde (*Ley de cooperación jurídica internacional en materia civil*), i henhold til hvilken retten kan udbede sig en redegørelse om et forhold vedrørende fremmed ret, sædvanligvis via den spanske centrale myndighed. Hvis der ikke føres bevis for indholdet af den fremmede ret, kan spansk ret anvendes, selv om retten kun vil gøre brug af denne beføjelse under særlige omstændigheder.

Det er ikke nødvendigt at føre bevis for faktiske omstændigheder, som der er fuldt og generelt kendskab til, ej heller forhold, som parterne er enige om, bortset fra i tilfælde, hvor parterne ikke råder over sagens genstand, dvs. sager vedrørende personers habilitet, faderskab, ægteskab og mindreårige. De formodningsregler, som loven indeholder, undtager den part, der drager fordel af formodningen, fra at fremlægge beviser for det formodede forhold. I tilfælde af sådanne formodninger tillades beviser for det modsatte, medmindre loven udtrykkeligt forbyder det. Formodninger, som opstilles i loven, omfatter sameje i relation til aktiver, som den ene eller begge ægtefæller har erhvervet efter ægteskabets indgåelse, bortset fra tilfælde, hvor det kan bevises, at de udelukkende tilhører den ene af ægtefællerne, formodningen om, at ægtefæller lever sammen, og formodningen om, at en savnet person var i live indtil det tidspunkt, hvor hans eller hendes død blev erklæret.

Som hovedregel fritager sagsøgte manglende svarskrift og dennes udeblivelse ikke sagsøgeren fra at skulle føre bevis for de anbringender, som vedkommende har fremsat til støtte for sine påstande. Der er dog undtagelser, hvor manglende indsigelse fra den sagsøgte medfører, at retten tager sagsøgers påstande til følge. Dette er f.eks. tilfældet i småkravssager og i sager om udsættelse af husrum på grund af manglende betaling af husleje.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

De faktiske omstændigheder, som parterne anfører i stævningen og svarskriftet, skal der føres bevis for, og retten skal foretage sin bedømmelse på baggrund af sagens konkrete omstændigheder, idet den tager hensyn til de optagne beviser og deres art (f.eks. har et offentligt dokument ikke samme værdi som en af parternes forklaring). Bevisbedømmelsen og årsagerne til, at retten når frem til sine konklusioner, skal angives i dommens præmisser. Udover umiddelbare beviser er der også indirekte beviser, som betyder, at når en faktisk omstændighed først er blevet erkendt eller bevist, kan retten lægge til grund, at en anden omstændighed er rigtig, såfremt der er en præcis og direkte forbindelse mellem de to omstændigheder. Retten skal i afgørelsen angive den begrundelse, der førte fra den beviste omstændighed til den omstændighed, som den lagde til grund for sagen.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Ifølge dispositionsprincippet, der gælder i civile sager, er det parterne, der tilkendegiver over for retten, hvilke beviser, som de har til hensigt at fremlægge under retsforhandlingerne. Retten kan dog af egen drift tillade, at bestemte beviser fremlægges i de sager, hvor der efter loven er adgang hertil. Hvis retten under det forberedende retsmøde i almindelige civile sager finder, at de beviser, som parterne har fremlagt, ikke er tilstrækkelige til at afklare de omtvistede omstændigheder, kan den således oplyse parterne om den faktiske omstændighed, som kunne blive påvirket af bevisets utilstrækkelighed og angive det bevis, som parterne kan fremlægge.

I retssager, der vedrører personers habilitet, faderskab, ægteskab og mindreårige, kan retten uanset de beviser, som parterne eller det offentlige repræsentant ønsker fremlagt, optage det bevis, som retten finder nødvendigt for at kunne træffe afgørelse i den konkrete sag.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

I retssager, der behandles mundtligt (ved krav på op til 6 000 EUR), vil retten efter fremlæggelsen og anerkendelsen af beviserne på retsmødet overgå til den faktiske bevisbedømmelse.

I almindelige retssager (om krav, der overstiger 6 000 EUR) vil der efter bevisernes anerkendelse på det forberedende retsmøde (hvor de processuelle spørgsmål også afklares) blive berammet et retsmøde, og bevisførelsen udskydes indtil det tidspunkt. Parterne indkaldes til at afgive forklaring, og de vidner, som parterne ikke selv kunne få til at møde op i retten, indkaldes, ligesom sagkyndige indkaldes, såfremt parterne ønsker at få afklaring af eller redegørelser for deres erklæringer, og organer, der besidder dokumenter, som parterne ikke kunne vedlægge stævningen og svarskriftet, tilgås, forudsat at parterne har angivet de arkiver, hvor dokumenterne befinder sig. Beviser, der ikke skal føres som led i retsforhandlingerne (f.eks. i forbindelse med besigtigelser), optages forud for retsforhandlingerne. I tilfælde af at det eneste bevis, der tillades på det forberedende retsmøde, er dokumenter, er disse ikke er blevet bestridt, eller når en sagkyndig erklæring fremlægges, og ingen af parterne har bedt om den sagkyndiges tilstedeværelse under det forberedende retsmøde, afsiger retten dom efter det forberedende retsmøde og behøver ikke at beramme et retsmøde.

Hovedreglen er, at bevisførelsen finder sted for den samme dommer eller den samme ret, som skal træffe afgørelse i sagen, selv når vidnet ikke er bosiddende i retskredsen og skal rejse til domstolens sæde på den dag, hvor vidnet er blevet indkaldt (dog med ret til at kræve behørig godtgørelse fra den part, som ønskede vedkommende ført som vidne, og dennes størrelse fastsættes af justitssekretæren (*el Secretario Judicial*), hvis han eller hun anmodes herom, hvilket sker, uden at det berører partens ret til efterfølgende at kræve beløbet betalt af modparten, hvis førstnævnte får tilkendt sagsomkostningerne). Kun undtagelsesvist, f.eks. ved en betragtelig afstand, kan der anmodes om rettens hjælp til at indhente forklaringen i retten på det sted, hvor vidnet er bosiddende. I så fald sendes en skriftlig begæring til den anden ret (på nationalt plan), eller der anvendes en fremgangsmåde som fastlagt i reglerne om internationalt retligt samarbejde, afhængigt af, hvor forklaringen skal modtages. I sidstnævnte tilfælde skal parterne indlevere de spørgsmål, der skal stilles, skriftligt. Videokonferencer anvendes i stigende grad, og i sådanne tilfælde er det ikke nødvendigt at formulere spørgsmålene i forvejen. Det er tilstrækkeligt at anmode om en videokonference fra retten på det sted, hvor den skal udføres.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Bevis for ubestridte faktiske omstændigheder eller beviser, der ikke er relevante for sagens genstand, tillades ikke, ej heller beviser, der ifølge rimelige og forsvarlige regler og kriterier ikke bidrager til at afklare de omtvistede faktiske omstændigheder. Retten vil under ingen omstændigheder tillade beviser, som er indhentet på ulovlig vis, som strider mod de grundlæggende rettigheder, eller som forudsætter rettens hjælp til at indhente dokumenter, der er i parternes besiddelse.

Generelt skal beviser fremlægges i retten eller på det forberedende retsmøde. Bevismateriale, der fremlægges for sent, tillades ikke.

I sager vedrørende habilitet, familier og mindreårige kan nye faktiske omstændigheder gøres gældende efter stævningen og svarskriftet, i særdeleshed ved retten i anden instans, hvor dommen ankes, eller anken anfægtes. Nye beviser kan fremlægges i sådanne tilfælde, forudsat at fristen for dommens afsigelse ikke er begyndt at løbe. I andre sager, hvor fristen for at fremsætte anbringender, er udløbet, og en væsentligt ny omstændighed indtræffer, kan parterne skriftligt underrette retten derom og ligeledes anmode om, at bevisførelse, såfremt modparten ikke anser den nye omstændighed for at være uomtvistelig, finder sted.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

De bevismidler, der må anvendes i en retssag, er: partsafhøringer, offentlige dokumenter, private dokumenter, sagkyndige erklæringer, retlige undersøgelser, vidneafhøringer, metoder til gengivelse af ord, lyd og billeder samt apparater, der kan opbevare, hente og gengive ord, data, figurer, og beregninger udført med regnskabsmæssige formål eller til andre formål, der er relevante for sagerne.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

VIDNETS FORKLARING: Det er ikke nødvendigt at nævne vidner i stævningen eller svarskriftet, da den enkelte part skal give møde i retten på den dato, hvor retsmødet er blevet berammet, sammen med de personer, som skal afgive vidneforklaring i retten. Parterne skal anmode retten om at indkalde de vidner, som de ikke selv kunne føre, og pålægge dem at møde inden for tre dage efter indkaldelsens modtagelse. I de almindelige retssager identificeres vidnerne på det indledende retsmøde, hvor sagens omtvistede omstændigheder samt de processuelle spørgsmål fastlægges, og de relaterede beviser fremlægges og tillades.

Vidnets forklaring er altid mundtlig, og den afgives på retsmødet (ligesom de afklaringer, som det skønnes nødvendigt at få fra sagkyndige). Der er dog en undtagelse til denne regel om afhøring af vidner: når det er nødvendigt for juridiske personer eller offentlige organer at give oplysninger om retsforhandlingernes væsentlige forhold, men det ikke er nødvendigt at afhøre fysiske personer individuelt. I så fald indgives der i stedet for en mundtlig redegørelse en liste til virksomheden over spørgsmål, som parterne ønsker besvaret, og som dommeren finder relevante. Svaret gives skriftligt.

DEN SAGKYNDIGE ERKLÆRING: Sagkyndiges udtalelser gives altid skriftligt. Når de er indgivet, og modpartens erklæringer er blevet læst, skal parterne beslutte, hvorvidt det er nødvendigt for den sagkyndige at give møde i retten for at give eventuelle præciseringer eller afklaringer, som måtte være nødvendige.

Hvis parterne ønsker at gøre brug af sagkyndige erklæringer, skal den sagkyndiges udtalelse, som deres krav er baseret på, indgives sammen med stævningen eller svarskriftet bortset fra tilfælde, hvor dette ikke muligt. I så fald skal de angive de udtalelser, som de har til hensigt at støtte ret på. Endvidere skal de forelægge udtalelserne, så snart de er tilgængelige, og i alle tilfælde fem dage før det indledende retsmøde begynder i almindelige retssager, eller fem dage før retsmødet ved mundtlige forhandlinger. Uanset dette kan parterne anmode om at få en sagkyndig udpeget ved indgivelse af stævningen eller svarskriftet, og i så fald gives udtalelsen efterfølgende (typisk i perioden mellem det indledende retsmøde og retsforhandlingerne, men i tilstrækkelig tid i forvejen til, at parterne kan gennemgå den nærmere inden retsmødet).

Mellem vidnet og den sagkyndige er det sagkyndige vidne, som er et vidne, der kan give oplysninger om faglige spørgsmål under sagen. Normalt har de sagkyndige vidner udfærdiget de erklæringer, som er indgivet sammen med stævningen eller svarskriftet, som dokumentbeviser, og ikke som en sagkyndig udtalelse.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Ja. Offentlige dokumenter udgør fuldt bevis for den omstændighed, den handling eller den situation, som de beskriver, samt datoen, hvor dokumentationen blev fremlagt, og identiteten på den notar og de personer, der er med til at fremlægge den. Hvis det offentlige dokumentets ægthed anfægtes, efterprøves det og sammenlignes med originalen, uanset hvor den befinder sig. Uanset dette udgør følgende, hvor det er muligt, fuldt juridisk bevis uden behov for efterprøvelse eller sammenligning bortset fra tilfælde, hvor der er beviser på det modsatte eller en sammenligning af håndskriften: gamle offentlige dokumenter, som ikke er indføjjet i en notarprotokol, og offentlige dokumenter, hvor originalen mangler, eller hvor der ikke er en fortegnelse til kontrol og sammenligning.

Private dokumenter udgør også fuldt bevis i retssager, når de ikke anfægtes af den part, som de har skadevirkning for. Hvis et privat dokument anfægtes, kan den part, som fremlagde det, bede om en sammenligning af håndskriften eller et andet bevismiddel, som kan bekræfte dets ægthed. Hvis det ikke er muligt at bevise ægtheden af det private dokument, vil det blive bedømt i overensstemmelse med reglerne for rimelig kritik (*las reglas de la sana crítica*), som også følges, når resten af de beviser, der optages, bedømmes. Hvis det efter en anfægtelse viser sig, at dokumentet er ægte, kan den part, som anfægtede det, pålægges ikke alene at betale for de relevante omkostninger, men også en bøde.

Endelig vil dommen, hvis de øvrige beviser ikke tilsiger andet, betragte forhold som sande, hvor en part har anerkendt disse som sådan i parternes forklaringer, såfremt den part personligt tog del i dem og fastlæggelsen af, at de er sande, har alene skadevirkning for ham eller hende.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

I princippet er der ingen regel, der angiver, hvilke beviser, der skal anvendes for at bevise bestemte omstændigheder, men det er logisk, at tilstedeværelsen eller betalingen af gæld i eksempelvis en sag om et krav på et pengebeløb på baggrund af forretningsforbindelser mellem parterne som udgangspunkt afgøres ved hjælp af dokumentbeviser. En sagkyndig erklæring vil være påkrævet, når videnskabelig, kunstnerisk, teknisk eller praktisk viden er nødvendig for at kunne bedømme de forhold eller omstændigheder, der er relevante for sagen, eller for at få større vished om dem.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Vidner, som er blevet indkaldt, er forpligtede til at give møde i retten på det berammede retsmøde. I modsat fald pålægges de at betale en bøde på 180 EUR til 600 EUR afhængigt af overskridelsen inden for den periode på fem dage, hvor de kan afgive forklaring. Såfremt vidnet ikke møder op efter at være blevet indkaldt for anden gang, er sanktionen ikke længere blot en bøde: vidnet har da udvist foragt for retten, hvilket er noget, som indskærpes overfor vidner.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Det generelle princip, hvorefter vidner har pligt til at afgive forklaring, gælder ikke for vidner, som på grund af deres status eller profession er forpligtede til at hemmeligholde de forhold, som de bliver afhørt om. I så fald skal de oplyse dette med en begrundelse, og retten, som tager årsagen til, at de nægter at afgive vidneforklaring, i betragtning, afgør, hvad der skal ske for så vidt angår deres afhøring, og kan fritage dem for deres forpligtelse til at svare. Såfremt vidnet fritages for at svare, skal dette føres til protokols.

Såfremt vidnet hævder, at de faktiske omstændigheder, som han eller hun afhøres om, vedrører en sag, som på behørig vis er blevet deklareret eller klassificeret som fortrolig, vil retten i de sager, hvor den finder det nødvendigt af hensyn til retsplejen, af egen drift anmode det kompetente organ om et

officielt dokument, der bekræfter dette. Når retten har kontrolleret, at den angivelige fortrolige karakter af materialet er korrekt, vil den forlange, at dokumentet bliver ført til protokols, herunder de spørgsmål, der er omfattet af tavshedspligt.

Endvidere skal vidner udspørges af retten, inden de afgiver forklaring om deres personlige forhold (famiemæssige relationer eller venskab eller fjendskab mellem parterne, personlig interesse i sagen osv.), og på baggrund af deres svar kan parterne give kommentarer til retten om deres upartiskhed.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Vidner er forpligtede til at give møde, hvis de indkaldes af retten, og de er forpligtede til at aflægge ed eller love at sige sandheden, idet de er blevet oplyst om de sanktioner, der er fastlagt for at begå mened i civile sager. Vidner er forpligtede til at afgive vidneforklaring på den måde, der er fastlagt i artikel 366 i den spanske civilproceslov. Såfremt et vidne nægter at afgive forklaring, kan han eller hun have udvist foragt for retten, hvilket medfører en bøde eller, afhængigt af forholdets grovhed, kan udgøre en lovovertrædelse.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Alle kan være vidner undtagen dem, som permanent mangler den sunde dømmekraft eller brugen af deres sanser (syn, hørelse osv.) for så vidt angår forhold, som de alene kunne have haft kendskab til gennem brug af disse sanser.

Mindreårige under 14 år kan optræde som vidner, hvis de efter rettens opfattelse har den nødvendige modenhed til at kende sandheden og til at tale sandt. Ifølge spansk ret refererer det traditionelle begreb vidne til fysiske personer, men dette forhindrer ikke juridiske personers rettergangsfuldmægtige i at møde som vidner og give oplysninger om forhold, som de er bekendt med på grund af deres stilling. For så vidt angår juridiske personer og offentlige virksomheder gives der som allerede omtalt udtrykkeligt mulighed for skriftligt at afgive indlæg for retten (artikel 381 i civilprocesloven).

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

De spørgsmål, som retten har tilladt, stilles direkte af parternes advokater og begynder med den part, som har foreslået vidnet ført. Når de spørgsmål, som stilles af advokaten for den part, der foreslog vidneforklaring, er blevet besvaret, kan en af de andre parter advokater stille vidnet nye spørgsmål, som de finder nyttige for at klarlægge sagens omstændigheder. Dommeren kan også afhøre vidnet for at opnå afklaring og få yderligere oplysninger.

På eget initiativ eller efter en af parternes anmodning kan retten tillade, at et vidne, som har afgivet en vidneforklaring, der i væsentligt omfang modsiger et andet vidnes forklaring eller vidneforklaringen fra en af de parter, der tidligere er blevet afhørt, konfronteres med det vidne eller den part.

Vidnet kan afhøres via videokonference, hvis der er blevet anmodet om dette, og hvis retten indvilliger. Dette vil være tilfældet, når en vidneforklaring via videokonference er den mest hensigtsmæssige og forholdsmæssige måde at optage beviser på i betragtning af omstændighederne (som udgangspunkt betragtelig afstand mellem vidnets bopæl og rettens sæde), idet kontradiktionsprincippet og parternes ret til at tage til genmæle tilsikres.

3 Vurdering af beviset

Det er ved bevisbedømmelsen, at dommeren afgør vægten af de samlede beviser på grundlag af reglerne for rimelig kritik. Som angivet ovenfor er der dog nogle typer beviser, hvis bedømmelse er fastsat i loven, f.eks. hvad angår offentlige og private dokumenter og afhøring af parterne i visse tilfælde.

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Beviser, som er fremskaffet på ulovlig vis, tillades ikke. Endvidere har beviser, som er fremskaffet direkte eller indirekte ved at krænke grundlæggende rettigheder, ingen gyldighed. Retten vil derfor ikke tage hensyn til sådanne beviser i sin afgørelse af sagen.

Hvis en af parterne mener, at grundlæggende rettigheder blev krænket ved fremskaffelsen eller fremlæggelsen af beviser, som er blevet tilladt, skal han eller hun oplyse dette øjeblikkeligt og i givet fald underrette de øvrige parter herom. Dommeren vil derefter tage stilling til bevisets lovlighed.

Hvis dommeren selv mener, at en grundlæggende rettighed er blevet krænket ved fremskaffelsen af beviser, afviser han eller hun beviset af egen drift.

Dette spørgsmål, som også kan rejses af retten af egen drift, afgøres under sagen eller, ved retssager, der behandles mundtligt, i begyndelsen af retsmødet, inden der optages beviser.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Hvis en part er blevet indkaldt til at afgive vidneforklaring af den anden part, afhænger bedømmelsen af hans eller hendes vidneforklaring af indholdet af de afgivne svar. Hvis resten af beviserne ikke tilsiger andet, vil retten i dommen betragte forhold som sande, hvor en part har anerkendt disse som sådan, såfremt den part personligt tog del i dem og fastlæggelsen af, at de er sande, har fuldstændig skadevirkning for parten. I alle øvrige henseender vil retten vurdere indholdet af vidneforklaringen på grundlag af reglerne for rimelig kritik.

På samme måde kan retten acceptere personlige forhold om parterne som sande, hvis de ikke møder op for at afgive vidneforklaring eller, såfremt de er mødt op, nægter at afgive forklaring eller giver undvigende svar, forudsat at det er forhold, som den part, der afhøres, har taget personligt del i, og at fastlæggelsen af, at de er sande, har hel eller delvis skadevirkning for dem. Endvidere vil en part, som ikke møder op i retten, blive pålagt at betale en bøde på mellem 180 EUR og 600 EUR.

Sidste opdatering: 29/10/2019

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJN-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Frankrig

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Ifølge bestemmelserne i den civile lovbog skal den, der kræver en forpligtelse opfyldt, dokumentere, at forpligtelsen består. Omvendt skal modparten dokumentere, at den ikke består.

Hver af sagens parter skal således i princippet føre bevis for deres krav. Det bestemmes derfor i artikel 9 i den civile retsplejelov (*Code de procédure civile*), at "det påhviler hver af parterne i overensstemmelse med loven at føre bevis for de anbringender, der fremsættes til støtte for deres påstande".

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

I visse tilfælde gælder der en formodningsregel, der bevirker, at parterne er fritaget for at føre bevis for en faktisk omstændighed, der er umulig eller vanskelig at dokumentere.

Man kan sige, at de retlige formodningsregler har den virkning, at den byrde, der hviler på den, der skal føre bevis for en bestemt faktisk omstændighed, vendes om. De fleste formodningsregler kaldes "simple formodningsregler", idet der kan føres bevis for det modsatte. Eksempel: faderen til et barn, der er født i et ægteskab, antages at være moderens mand, men manden kan bestride faderskabet under en faderskabssag.

De øvrige regler kaldes "ufravigelige formodningsregler", hvilket indebærer, at der ikke kan føres bevis for det modsatte.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Retten kan træffe sin afgørelse på grundlag af faktiske omstændigheder, der er ført bevis for, eller som ikke er blevet bestridt.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Retsskridt til brug for sagens oplysning kan anordnes af retten efter begæring fra en part, men retten kan også gøre det af egen drift.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Hvis retten anordner sådanne retsskridt efter begæring fra en part, udmelder rettens justitssekretær en syns- og skønsmand. Han indkalder parterne til alle de besigtigelser, som han foretager. Syns- og skønsforretningen indledes ikke, før den begærende part efter rettens nærmere bestemmelse har stillet sikkerhed for omkostningerne. Alle skridt til sagens oplysning foretages under parternes nærvær.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Retten kan afvise en begæring om retsskridt til brug for sagens oplysning, hvis retten skønner, at et sådant retsskridt har til formål at dække over partens bevisnød, eller at det er overflødig.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

I den franske civilret opereres der med en sondring: For så vidt angår et retsfaktum (*fait juridique*), såsom en ulykke, kan der føres bevis på alle måder (ved dokumenter, vidneforklaringer etc.). For så vidt angår en retshandel (*acte juridique*), såsom en kontrakt eller en gavedisposition, kræves der i princippet skriftligt bevis, men der er i lovgivningen fastsat visse undtagelser (f.eks. ved krav på betaling af beløb, som ligger under en vis grænse, der er fastsat ved et dekret, eller hvis det er umuligt at fremlægge et skriftligt bevis). Det bemærkes, at der er fri bevisførelse i handelssager, også når der er tale om retshandler.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Vidneforklaringer kan produceres på to forskellige måder: mundtligt som led i en efterforskning eller skriftligt i form af erklæringer, der skal opfylde visse formelle krav. Vidnets navn skal fremgå af en skriftlig erklæring og, hvis det er relevant, dennes familiemæssige eller ægteskabelige tilknytning til en af parterne, deres indbyrdes ansættelses- eller samarbejdsforhold, og deres eventuelle interessefællesskab (*communauté d'intérêts*). Det skal ligeledes være anført, at erklæringen er afgivet med henblik på fremlæggelse i retten, og at den, der afgiver erklæringen, er bekendt med, at den afgives under strafansvar. En vidneforklaring kan også indhentes i form af et legaliseret dokument. Der er tale om et dokument, der udfærdiges af en dommer eller en offentlig embedsmand (*officier public*), og som indeholder forklaringer afgivet af flere vidner vedrørende de faktiske omstændigheder, der skal føres bevis for. En syns- og skønsforretning adskiller sig fra en vidneforklaring, idet der er tale om et sagskridt, som består i, at en sagkyndig får til opgave at afgive en rent faglig erklæring efter, at parterne er blevet opfordret til at udtale sig om spørgsmålet. Den sagkyndige afgiver en udtalelse enten mundtligt eller skriftligt. I sidstnævnte tilfælde udfærdiges den som en rapport, der bl.a. indeholder parternes skriftlige bemærkninger. Retten er ikke bundet af den sagkyndiges udtalelse.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Et legaliseret dokument, der er udfærdiget af en offentlig embedsmand (en notar eller en justitssekretær) som led i udøvelsen af sit hverv, lægges uden videre til grund for sagen.

Et privat dokument (*acte sous-seing privé*), dvs. et dokument, der er udfærdiget uden en offentlig embedsmænds medvirken af parterne selv og underskrevet af dem, lægges til grund for sagen, medmindre der føres bevis for det modsatte.

Vidneforklaringer, samt de øvrige former for bevis, er undergivet rettens frie bevisbedømmelse.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Som anført ovenfor under punkt 2.4 er det nødvendigt at fremlægge skriftligt bevis for en retshandel, hvis værdi overstiger 1 500 EUR. Et retsfaktum kan derimod bevises på alle måder.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Enhver er forpligtet til at medvirke til, at retten sker fyldest.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

En person, der ligger inde med oplysninger, som vedkommende har fået kendskab til under udøvelse af sit erhverv, og som er omfattet af vedkommendes tavshedspligt, skal nægte at afgive forklaring. I modsat fald risikerer han eller hun strafferetlige sanktioner. Et vidne kan desuden i en konkret sag nægte at afgive forklaring, hvis han eller hun har lovligt forfald (f.eks. hvis vedkommende ikke kan møde op i retten, er syg eller forhindret af erhvervsmæssige grunde). Retten tager stilling til, om vidnet har lovligt forfald.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Vidner, der ikke giver møde i retten, eller som uden lovlig grund nægter at afgive forklaring, kan pålægges en bøde på op til 3 000 EUR.

Der bemærkes endvidere, at det er strafbart at afgive falsk forklaring.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Enhver kan afgive forklaring som vidne bortset fra personer, der savner retlig handleevne, hvilket omfatter umyndige (mindreårige og voksne, der er umyndiggjorte) og personer, der er fradømt deres borgerlige rettigheder. Retten kan imidlertid lade dem afhøre til brug for almindelig oplysning af sagen. I separations- og skilsmisssager kan ægtefællernes børn desuden aldrig afgive forklaring.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Retten foretager afhøringen af vidnet og stiller spørgsmål til vedkommende. Parterne, som er til stede under afhøringen, kan ikke afbryde vidnet eller stille spørgsmål direkte til vidnet for ikke at påvirke vedkommende. Det er retten, der, såfremt den skønner det nødvendigt, stiller de spørgsmål til vidnet, som parterne ønsker.

Der er intet til hinder for, at retten foretager en lyd- og/eller en billedoptagelse i forbindelse med de sagsoplysende skridt, når forholdene tilsiger det (såsom den geografiske afstand).

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Retten tager ikke hensyn til beviser, der er fremskaffet på ulovlig vis (ved skjult kamera eller hemmelig optagelse af en telefonsamtale) eller ved en krænkelse af privatlivet.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

De forklaringer, der afgives af parterne i en retssag, har ingen beviskraft.

Relevante links

 [Le site Legifrance](#)

Sidste opdatering: 14/11/2018

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager

sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Kroatien

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

De regler, der vedrører optagelse af beviser og fremlæggelsen, udvælgelsen, indsamlingen, undersøgelsen og bedømmelsen af bevismidlerne i civilsager, er angivet i artikel 219 til 276 i den kroatiske civilproceslov (*Zakon o parničnom postupku*) (*Narodne novine* (NN; Republikken Kroatiens officielle tidende) nr. 53 /91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13 og 89/14 (ZPP)).

Den generelle regel er, at den enkelte part fremsætter forholdene og fremlægger de beviser, som vedkommendes krav er baseret på, eller som vedkommende bruger til at bestride modpartens forklaringer og beviser, hvilket betyder, at princippet om retten til at blive hørt i kroatisk (civil)procesret tager forrang, for så vidt angår fremsættelsen af forhold og fremlæggelsen af beviser.

Derfor skal den enkelte part bevise sandfærdigheden i udtalelser om tilstedeværelsen af forhold, som er til vedkommendes fordel, og som hans eller hendes krav (og indsigelser) er baseret på, medmindre andet følger i henhold til loven.

Som hovedregel er retten bemyndiget til alene at fastslå de forhold, som parterne har fremsat, og til kun at optage de beviser, som parterne har fremlagt. Undtagelsesvist er retten alene bemyndiget (og forpligtet) til at fastslå de forhold, som parterne ikke har fremsat og til at optage beviser, som parterne ikke har fremlagt, såfremt den har mistanke om, at parterne har til hensigt at gøre krav gældende, som de ikke har lov til at gøre gældende.

Såfremt retten på baggrund af de fremlagte beviser (artikel 8 i ZPP) ikke kan fastslå et forhold med sikkerhed, vil den træffe afgørelse om tilstedeværelsen af forholdet ved at anvende reglerne om bevisbyrden.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Beviser omfatter alle forhold, der er af betydning for afgørelsen.

Det er ikke nødvendigt at bevise de forhold, som parten har anerkendt for retten under retsforhandlingerne, men retten kan forlange, at beviser for disse forhold fremlægges, såfremt den skønner, at parten ved en anerkendelse deraf søger at gøre et krav gældende, som den ikke har lov til at gøre gældende (artikel 3 i ZPP).

Endvidere er retsregler ikke omfattet af beviser, da de er dækket af reglen om, at retten kender loven (*iura novit curia*).

Det er ikke nødvendigt at bevise forhold, som er almen viden. Det er dog tilladt at bevise, at et specifikt forhold ikke er almen viden.

Forhold, hvis tilstedeværelse formodes af loven, skal ikke bevises, men det kan bevises, at de ikke findes, medmindre andet følger i henhold til loven.

Følgelig muliggør reglerne om afbeviselige formodninger (*praesumptiones iuris*) beviser, da den part, som gør et juridisk relevant forhold gældende, ikke har pligt til direkte at bevise tilstedeværelsen af et sådant forhold; det er tilstrækkeligt at gøre en generel retsregel, som er omfattet i en afbeviselig formodning, gældende, og en part, som hævder, at den generelle regel i den afbeviselige formodning ikke kan gøres gældende i en specifik sag, skal bevise det.

Der er dog tilfælde, hvor loven ikke tillader bevis for den manglende tilstedeværelse af forhold, som loven forudsætter (*praesumptiones iuris et de iure*), når retten er forpligtet til at konkludere, at det pågældende juridisk relevante forhold findes.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Rettens opgave er at overbevise sig selv om tilstedeværelsen eller den manglende tilstedeværelse af de forhold, som retsanvendelsen beror på. ZPP omfatter ikke udtrykkelige bestemmelser om sandsynlighed, men sandsynlighedsgraden stiger i forhold til betydningen af den handling, der skal udføres, under hensyntagen til det stadium i retsforhandlingerne, hvor et specifikt processuelt spørgsmål drøftes og afgøres, og de processuelle konsekvenser, som følger, såfremt visse forhold afgøres at være til stede eller ej.

I henhold til hovedreglen om den frie bedømmelse af beviser afgør retten efter egen overbevisning, hvilke forhold, den finder bevist, på baggrund af bevidst og omhyggelig bedømmelse af alle beviser, som fremlægges individuelt og som helhed, og tager resultaterne af de samlede retsforhandlinger i betragtning.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Som tidligere nævnt er den kroatiske (civil)proces overvejende inter partes, hvilket betyder, at parterne kan fremsætte forhold og optage beviser på eget initiativ, og retten er alene bemyndiget til at fastslå forhold, som ikke er fremsat af parterne, og til at optage beviser, såfremt den har mistanke om, at parterne har til hensigt at gøre krav gældende, som de ikke har lov til at gøre gældende (artikel 3, stk. 3, i ZPP).

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Retten afgør, hvilke af de fremsatte bevismidler, der skal optages for at fastslå de afgørende forhold.

Såfremt retten har godkendt partens beviser, vil den som hovedregel begynde med optagelse af de beviser.

Ved tvister, der høres af en retsafdeling (*vijeće*), optages beviserne ved hovedforhandlingen for afdelingen, men afdelingen kan af vigtige årsager beslutte, at visse beviser skal optages for afdelingsformanden eller dommeren for den anmodede ret (den anmodede dommer). I så fald læses en vidneprotokol højt ved hovedforhandlingerne.

Den enkelte dommer eller formanden for afdelingen forestår hovedforhandlingerne, afhører parterne og optager beviser, men retten er ikke bundet af afgørelsen om retsmødets afholdelse, hvilket blandt andet betyder, at den ikke er bundet af afgørelsen, der tillader eller afviser de beviser, som parterne har indgivet.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

I henhold til bestemmelserne i ZPP afviser retten fremlagte beviser, som den ikke finder relevante, og angiver begrundelsen for sin afvisning i afgørelsen.

ZPP indeholder ikke særlige bestemmelser om muligheden for at afvise ikke tilladt bevismateriale eller beviser, som ikke kan optages på en omkostningseffektiv måde. I tvister ved en byret (*općinski sud*) med en værdi, der ikke overstiger 10 000 HRK, og i tvister ved en handelsret (*trgovački sud*) med en værdi, der ikke overstiger 50 000 HRK, kan retten dog, såfremt den skønner, at en fastslåelse af forhold, der er vigtige for afgørelsen af tvisten, ville føre til uforholdsmæssige vanskeligheder og omkostninger, afgøre tilstedeværelsen af sådanne forhold på baggrund af den frie bedømmelse og tage de dokumenter, som parterne har indgivet, og deres forklaring i betragtning, såfremt retten fører beviser ved at afhøre parterne.

Bestemmelserne i ZPP angiver en frist for parternes fremlæggelse af alle forhold og indgivelse af beviser. Under de almindelige civilsager skal den enkelte part i anmodningen og i svaret på anmodningen og senest ved det forberedende retsmøde fremsætte alle de forhold, der understøtter vedkommendes krav, fremlægge de beviser, der er nødvendige for at kunne fastslå de forhold, som vedkommende har fremsat, og erklære sin stilling til sagsfremstillingen og modpartens beviser. Under hovedforhandlingerne kan parterne kun fremlægge nye forhold og beviser, hvis de uden selv at være skyld i det ikke kunne fremskaffe eller fremlægge dem, før de tidligere retsforhandlinger blev afsluttet.

Retten tager ikke hensyn til nye forhold og beviser, som parterne selvforskyldt fremskaffer og fremlægger under hovedforhandlingerne.

For yderligere oplysninger om beviser og bevisoptagelse i småkravsprocedurer henvises til oplysningskemaet "[Small claims – Republic of Croatia](#)" (småkrav - Republikken Kroatien).

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

ZPP muliggør følgende bevismidler: retslig undersøgelse, dokumentbeviser, vidner, sagkyndige og afhøring af parterne.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Et vidne er en fysisk person, som kan give oplysninger om de forhold, som er ved at blive bevist. Vidner afhøres individuelt og uden tilstedeværelse af andre vidner, som skal afhøres senere, og de er forpligtede til at give deres svar mundtligt.

Vidnerne oplyses først om, at de er forpligtede til at tale sandt, og at de ikke må udelade noget. Derefter advares de om konsekvenserne af at aflægge falsk forklaring. Endvidere spørges et vidne altid om, hvordan de kender de forhold, som de aflægger vidneforklaring om.

Et sagkyndigt vidne skal besidde de samme egenskaber som et vidne, dvs. at de skal kunne observere, huske og genfortælle, og endvidere skal de besidde professionel ekspertviden.

Visse sagkyndige vidner, som indkaldes af retten, skal efterkomme indkaldelsen og indgive deres resultater og en udtalelse.

Følgelig indebærer de sagkyndige vidners opgave at fastslå resultater og en udtalelse. Retten afgør, om det sagkyndige vidne kun skal fremlægge sine resultater og en udtalelse mundtligt ved retsmødet, eller om de også skal fremlægges skriftligt før retsmødet. Retten angiver en frist for indgivelsen af de skriftlige resultater og udtalelsen, som ikke må overstige 60 dage.

Det sagkyndige vidne skal altid forklare sin udtalelse.

Retten giver parterne de skriftlige resultater og udtalelsen højst 15 dage før det retsmøde, hvor de skal afhøres.

ZPP skelner ikke mellem proceduren for at afhøre vidner og for at afhøre sagkyndige vidner og angiver derfor ingen særlige procesbestemmelser.

I forbindelse med skriftlige beviser skal parterne selv indgive det dokument, som de gør gældende som bevis for deres forklaring.

Et dokument, som er blevet udgivet i den foreskrevne form af en statslig myndighed inden for dens ansvarsområde, og et dokument, som er udgivet af en juridisk eller fysisk person i den form i egenskaben af udøver af en offentlig myndighed, som den er tildelt ifølge loven eller en regel, der er baseret på loven (et offentligt dokument), skønnes at bevise sandfærdigheden af det, som det bekræfter eller regulerer.

Andre dokumenter har samme bevisværdi, hvis deres bevisværdi i henhold til særlige bestemmelser svarer til den for det offentlige dokument.

Det er tilladt at bevise, at de forhold, som er angivet i offentlige dokumenter, er falske, eller at dokumentet er forkert udarbejdet.

Hvis retten betvivler dokumentets ægthed, kan den anmode den myndighed, som dokumentet skulle komme fra, om at udtrykke sin mening derom.

Medmindre andet er angivet i en international aftale, har udenlandske offentlige dokumenter, hvor ægtheden er behørigt bekræftet og på betingelse af gensidighedsbetingelsen, samme bevisværdi som nationale offentlige dokumenter.

ZPP angiver også regler for forpligtelsen til at fremskaffe dokumenter afhængigt af, om den part, der er blevet indkaldt, modparten, en offentlig myndighed eller en organisation, der udøver en offentlig myndighed, eller en tredjepart (fysisk eller juridisk person) er i besiddelse af dokumentet.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Ifølge hovedreglen om den frie bedømmelse af beviser, som gælder i den kroatiske (civil)procesret, afgør retten efter egen overbevisning, hvilke forhold, den finder bevist, på baggrund af en bevidst og omhyggelig bedømmelse af alle beviser, som fremlægges individuelt og som helhed, og tager resultaterne af de samlede retsforhandlinger i betragtning.

Følgelig er der ingen regel, som bestemmer, om visse bevismidler vejer mere eller er vigtigere end andre, selv om dokumenter i praksis anses som værende troværdige (men ikke vigtigere) end andre beviser (vidner, retsmøder).

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Nej, ZPP fastlægger ikke, at visse bevismidler er obligatoriske for at bevise visse forhold. I overensstemmelse med inter partes-princippet er parterne bemyndiget til at fremlægge beviser, og retten vurderer, hvilke fremlagte beviser, den optager med henblik på at bevise relevante forhold.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Alle, der indkaldes som vidne, er derfor forpligtet til at efterkomme indkaldelsen og afgive vidneforklaring, medmindre ZPP foreskriver andet. At optræde som vidne, hvilket indebærer en pligt til at møde i retten, afgive vidneforklaring og sige sandheden, er derfor en generel forpligtelse, som alle har. Vidner, som på grund af alderdom, sygdom eller alvorlige fysiske funktionsned sættelser ikke kan efterkomme indkaldelsen, afhøres i deres eget hjem.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Personer, som gennem deres forklaring ville bryde tavshedspligten vedrørende officielle eller militære hemmeligheder, kan ikke afhøres som vidner, indtil den kompetente myndighed fritager dem for denne forpligtelse.

Vidner kan nægte at aflægge vidneforklaring:

- om noget, som parten har betroet dem som vedkommendes bemyndigede repræsentant;
- om noget, som parten eller en anden person har tilstået over for vidnet i dennes funktion som religiøs skriftefader;
- om forhold, som vidnet har opnået kendskab til som advokat, læge eller i udøvelsen

af en anden stilling eller anden aktivitet, såfremt der er en forpligtelse til at holde det erfarede fortroligt i udøvelsen af den stilling eller aktivitet.

Den enkelte dommer eller formanden for rådet oplyser disse personer om muligheden for at nægte at aflægge vidneforklaring.

Et vidne kan nægte at besvare individuelle spørgsmål af tvingende årsager, i særdeleshed hvis vedkommende ved at besvare sådanne spørgsmål ville udsætte sig selv eller en slægtning i lige linje uanset grad eller en slægtning i sidelinje op til tredje grad, herunder en ægtefælle, eller besvoglede slægtninge i anden grad - selvom ægteskabet er ophørt - og vedkommendes værge eller myndling, adopterede forældre eller barn for væsentlig vanære, væsentlig materiel skade eller strafforfølgning.

Den enkelte dommer eller formanden for rådet oplyser vidnerne om, at de kan nægte at besvare de spørgsmål, de får stillet.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Ja, det er muligt. Hvis et vidne, som er behørigt indkaldt, undlader at møde uden en forklaring, eller hvis et sådant vidne forlader det sted, hvor vidnet skal afhøres, uden tilladelse eller uden en berettiget grund, kan retten forlange at få vidnet bragt tilbage med magt for vidnets regning og kan også pålægge vidnet en bøde fra 500 til 10 000 HRK.

Hvis vidnet møder og nægter at aflægge vidneforklaring eller at besvare visse spørgsmål, efter at vidnet er blevet oplyst om de deraf følgende konsekvenser, og retten finder vidnets grunde til at nægte at aflægge vidneforklaring eller at besvare visse spørgsmål for værende uberettigede, kan den pålægge vidnet en bøde fra 500 til 10 000 HRK. Hvis vidnet stadig nægter at aflægge vidneforklaring, kan retten tilbageholde vidnet. Vidnet tilbageholdes, indtil han eller hun indvilliger i at aflægge vidneforklaring, eller indtil vidnets forklaring ikke længere er nødvendig, men ikke længere end en måned.

Hvis vidnet efterfølgende giver en forklaring på sit fravær, ophæver retten sin afgørelse om at pålægge vidnet en bøde og kan fritage vidnet helt eller delvist for betaling af omkostninger. Retten kan også ophæve sin afgørelse om at pålægge vidnet en bøde, hvis vidnet efterfølgende indvilliger i at aflægge vidneforklaring.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

For oplysninger om fritagelsen for den almindelige forpligtelse til at optræde som vidne for så vidt angår officielle eller militære hemmeligheder, dvs. om retten for personer, der udfører specifikke aktiviteter, til at nægte at afgive vidneforklaring og retten til at nægte at besvare specifikke spørgsmål, henvises til punkt 9).

Som hovedregel er det kun personer, som kan give oplysninger om forhold, der er bevist, som kan afhøres som vidner, og retten afgør en persons evne til at afgive vidneforklaring i den enkelte sag.

En person kan ikke være vidne, hvis han eller hun er direkte involveret i retsforhandlingerne som en part eller som en parts rettergangsfuldmægtige, hvorimod partens bemyndigede repræsentant kan afhøres som vidne.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Det enkelte vidne skal afhøres individuelt og uden tilstedeværelse af vidner, som skal afhøres efterfølgende. Vidnet er forpligtet til at give sit svar mundtligt. Et vidne oplyses først om, at han eller hun er forpligtet til at tale sandt, og at han eller hun ikke må udelade noget. Derefter advares vidnet om konsekvenserne af at afgive falsk forklaring.

Vidnet bliver derefter bedt om at oplyse sit fornavn, efternavn, personligt id-nummer, sin fars navn, sin stilling, adresse, fødested, alder og forhold til parten. Efter disse generelle spørgsmål bliver vidnet bedt om at fortælle alt, han eller hun ved om de forhold, som han eller hun aflægger vidneforklaring om, og derefter kan vidnet blive stillet spørgsmål for at bekræfte, tilføje eller forklare. Det er ikke tilladt at stille spørgsmål, som allerede indeholder svaret på spørgsmålet.

Vidnet bliver altid spurgt om, hvordan han eller hun kender til de forhold, som han eller hun afgiver vidneforklaring om.

Vidner, hvis vidneforklaringer strider mod hinanden i forhold til væsentlige forhold, kan blive bragt ansigt til ansigt. De bliver afhørt individuelt om de enkelte omstændigheder, som strider mod hinanden, og deres svar optages i protokollatet.

Republikken Kroatien har ingen særlige bestemmelser, der fastsætter bevisoptagelse via videokonference. Bestemmelserne i artikel 126a til 126c i ZPP danner grundlag for en sådan afhøringsmetode, dvs. at retsmøder kan blive lydoptaget. Afgørelsen om at lydoptage træffes af retten efter eget initiativ eller efter anmodning fra parten. Metoden til lagring og overførsel af en lydoptagelse, de tekniske betingelser og optagelsesmetoden reguleres af rettens procesreglement.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

ZPP fastlægger ikke særlige bestemmelser om ulovligt fremskaffede beviser. Retsgrundlaget er dog indeholdt i artikel 29 i Republikken Kroatiens forfatning (*Ustav Republike Hrvatske*) (NN nr. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14), som fastlægger, at ulovligt fremskaffede beviser ikke kan anvendes i retsforhandlinger.

ZPP nævner kun, at retten ikke må tage hensyn til parternes begæringer, som er i strid med ufravigelige regler og den offentlige moral.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Forhandlingernes parter kan ikke afhøres som vidner. Bestemmelserne i ZPP muliggør dog afhøring af parterne som bevis i mangel af andre beviser, eller hvis retten til trods for de andre fremlagte beviser finder det nødvendigt for at kunne fastslå vigtige forhold.

Bestemmelserne i ZPP vedrørende bevisoptagelse fra vidner gælder for afhøring af parter, medmindre andet er angivet.

Sidste opdatering: 19/12/2018

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Den originale sprogudgave af denne side [it](#) er blevet ændret for nylig. Den sprogudgave, du kigger på nu, er i øjeblikket ved at blive oversat af vores oversættere.

Følgende sprog er allerede oversat.

Bevisoptagelse - Italien

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Spørgsmålet om bevisbyrde er reguleret i civillovbogens artikel 2697, nemlig således: "Den, der vil gøre et retskrav gældende ved domstolene, skal forelægge beviser for de omstændigheder, hvorpå denne krav støttes. En part, der bestrider disse omstændigheder, eller hævder, at det pågældende retskrav er ændret eller bortfaldet, skal forelægge beviser for de omstændigheder, som disse indsigelser støttes på."

På grundlag af disse principper skal sagsøger således føre bevis for de omstændigheder, der ligger til grund for kravet, dvs. de omstændigheder, der afføder de retsvirkninger, som han/hun påberåber sig. Omvendt skal sagsøgte fremlægge beviser for de omstændigheder, der udelukker sådanne virkninger, eller hvoraf det fremgår, at et retskrav er bortfaldet eller ændret på en sådan måde, at sagsøgte skal frifindes.

Hvis sagsøger ikke er i stand til at underbygge sin påstand, frifindes sagsøgte, uanset om har taget til genmæle og fremlagt beviser til støtte for sine indsigelser.

I medfør af civillovbogens artikel 2698 er enhver aftale, der tager sigte på at vende eller ændre bevisbyrden i relation til rettigheder, som parterne ikke kan råde over, eller gør det overordentligt vanskeligt for en af parterne at udøve sine rettigheder, ugyldig.

Utilstrækkelige beviser medfører skadevirkning for en part, hvad enten der er tale om sagsøger eller sagsøgte, der skal bevise eller modbevise visse omstændigheder, da utilstrækkelige beviser sidestilles med manglende beviser.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Bevisbyrden bortfalder i følgende tilfælde:

Når det drejer sig om formodningsregler, dvs. hvis visse omstændigheder tillægges bevisværdi i selve loven, eller hvis det ifølge loven er tilladt retten at drage konklusioner om et ukendt forhold på grundlag af et kendt forhold (civillovbogens artikel 2727).

Formodninger er inddelt i:

legale formodninger, som er de formodninger, der er fastsat i loven, og som kan antage form af afkræftelige formodninger (*juris tantum*), for hvilke der kan føres modbevis, og uafkræftelige formodninger (*juris et de jure*), for hvilke der ikke kan føres modbevis,

simple formodninger, der overlades til rettens bedømmelse, idet retten dog kun kan lægge tungtvejende, præcise og overensstemmende formodninger til grund for sagen. Simple formodninger tillades ikke i forbindelse med omstændigheder, hvor loven udelukker bevisførelse ved vidneførelse (civillovbogens artikel 2729),

kendsgerninger (*fatti notori*), dvs. faktiske omstændigheder, som er alment kendte på det tidspunkt og det sted, hvor afgørelsen træffes, og som der ikke kan rejses tvivl om (den civile retsplejelovs artikel 115),

ubestridte omstændigheder eller erkendelser, dvs. faktiske omstændigheder, som begge parter har gjort gældende, eller som er erkendt, eventuelt stiltiende, af den af parterne, der kunne have interesse i at bestride dem (den civile retsplejelovs artikel 115, stk. 1).

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Rettens afgørelse, hvorved sagsøgeren får medhold i sin påstand eller sagsøgtets indsigelser tages til følge, må kun være støttet på omstændigheder, der er fuldstændig bevist, enten direkte eller indirekte i form af en formodningsregel.

Rettens dom kan nemlig ikke være støttet på omstændigheder, der ikke er bevist, heller ikke selv om disse er mulige eller højst sandsynlige (den civile retsplejelovs artikel 115, stk. 1).

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

I det italienske retssystem bygger bevisoptagelse på det princip, at det er parterne, der afgrænser sagens genstand (dispositionsmaksimen (*principio dispositivo*), der er fastsat i den civile retsplejelovs artikel 115, stk. 1. Heri bestemmes det, at retten skal lægge de af parterne fremlagte beviser til grund for sin dom, "undtagen i de tilfælde, der er fastsat ved lov".

Der findes undtagelser til denne regel i følgende bestemmelser i den civile retsplejelov:

artikel 117: heri gives der mulighed for en uformel afhøring af parterne,

artikel 118: heri gives der mulighed for at afsige kendelse om undersøgelse af personer og genstande,

artikel 61 og 191: heri gives dommeren mulighed for at indhente sagkyndige udtalelser,

artikel 257: heri gives dommeren mulighed for at indkalde et vidne, som et andet vidne har omtalt,

artikel 281b: heri gives en almindelig ret (*tribunale*) med en enkelt dommer mulighed for at indkalde vidner, hvis parterne i deres fremstilling af de faktiske omstændigheder har omtalt personer, der måske har kendskab til de nærmere omstændigheder.

I arbejdsretlige tvister erstattes princippet om, at det er parterne, der afgrænser sagens genstand, af et retssystem, der følger inkvisitionsmaksimen, især i henhold til følgende bestemmelser:

artikel 420: indeholder bestemmelser om uhindret afhøring af parterne i forbindelse med behandlingen af sagen,

artikel 421: indeholder bestemmelser om, at retten til enhver tid og af egen drift må kræve fremlæggelse af enhver form for bevismateriale, også ud over de grænser, der er fastsat i civillovbogen.

I skilsmissegange har retten mulighed for af egen drift at kræve fremlæggelse af beviser, men kun for så vidt angår dokumentation for indkomst og levestandard.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Hvis en af parterne fremsætter begæring om bevisoptagelse, kan modparten anmode om tilladelse til at føre modbevis. Retten imødekommer begge begæringer, hvis den finder, at der er en rimelig begrundelse for, at de fremførte omstændigheder kan være relevante for den dom, der skal afsiges.

Når retten har godkendt bevismaterialet, finder bevisførelsen sted.

Efter bevisførelsen træffes der afgørelse i sagen.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Dommeren afslår en begæring om bevisoptagelse, når denne er uden betydning eller ikke er lovlig (f.eks. hvis en påstand om salg af fast ejendom alene bygger på vidneudsagn), eller når de omstændigheder, der ligger til grund for begæringen, er irrelevante for dommen (f.eks. vidneudsagn om en faktisk omstændighed, der ikke har nogen forbindelse med sagens genstand).

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

I den italienske lovgivning sondres der mellem dokumentbeviser og andet bevismateriale.

Dokumentbeviser omfatter:

offentlige dokumenter (artikel 2699 ff. i den civile retsplejelov),

private dokumenter (artikel 2702 ff.),

telegrammer (artikel 2705 ff.),

private breve og optegnelser (artikel 2707),

virksomhedsregnskaber (artikel 2709),

mekaniske reproduktioner (artikel 2712),

kopier af dokumenter og andre skriftlige vidnesbyrd (artikel 2714 ff.).

Andet bevismateriale omfatter:

vidneforklaringer (artikel 2721 ff. i den civile retsplejelov),

tilståelser (artikel 2730 ff.),

edsvorne erklæringer (artikel 2736 ff.),

syn og skøn (artikel 258 ff.).

Omfattet er også sagkyndige udtalelser, der giver retten den fornødne faglige indsigt.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Vidneførelse sker efter kendelse afsagt af undersøgelsesdommeren (artikel 245 i den civile retsplejelov), hvorved vidnet tilsiges til afhøring, og gøres bekendt med, at han i tilfælde af udeblivelse risikerer tvangsforanstaltninger og bøde.

Dommeren fastsætter sted, tid og metode til bevisoptagelse. På begæring af den berørte part forkynder en af rettens embedsmænd vidneindkaldelsen for vidnet. Vidnet oplæser en erklæring, hvori han/hun forpligter sig til at sige sandheden, og afhøres herefter af dommeren. Parterne må ikke afhøre vidner direkte.

En nylig vedtaget bestemmelse gør det muligt for retten at foretage skriftlig bevisoptagelse under forudsætning af parternes samtykke (artikel 257a i den civile retsplejelov).

Sagkyndige vidner udpeges af retten, som stiller dem de spørgsmål, som de skal besvare. De skal ligeledes give møde for retten og aflægge ed på at sige sandheden. Som hovedregel udarbejder sagkyndige vidner en skriftlig erklæring, men retten kan ligeledes kræve, at de udtaler sig mundtligt under et retsmøde (artikel 195 i den civile retsplejelov).

Skriftlige bevismidler indgår i sagen, når de optages i sagsakterne efter at være blevet fremlagt første gang eller på et senere tidspunkt, afhængig af de lovbestemte tidsfrister.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

De bevismidler, der tillægges størst vægt i Italien, er offentlige dokumenter og uafkræftelige formodninger.

Offentlige dokumenter (civillovbogens artikel 2699 ff.) er dokumenter, der under overholdelse af gældende formalia er udarbejdet af en notar (*notaio*) eller en anden embedsmand med beføjelser til at bekræfte deres status som offentligt dokument på det sted, hvor dokumentet blev udarbejdet. Offentlige dokumenter har fuld bevisværdi, medmindre de viser sig at være falske. Hvis der ikke er tvivl om dokumenternes ægthed, udgør de absolutte og ubetingede bevismidler.

Uafkræftelige formodninger (civillovbogens artikel 2727) tillægges endnu større bevismæssig værdi, da de ikke kan afkræftes ved at føre modbevis.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Ifølge loven kan visse omstændigheder kun bevises med bestemte bevismidler, hvilket i nogle tilfælde nødvendiggør offentlige dokumenter og i andre tilfælde skriftlige (offentlige eller private) dokumenter.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Vidner har pligt til at afgive forklaring, medmindre andet er fastsat i lovgivningen. Der er nemlig fastsat undtagelser får så vidt angår personer, der er ude af stand til at afgive forklaring, personer, der ikke kan tilpligtes at afgive forklaring, og personer, der kan nægte at udtale sig. Vidnets pligt til at afgive forklaring følger indirekte af rettens mulighed for i medfør af artikel 255 i den civile retsplejelov at lade vidnet fremstille i retten eller pålægge vedkommende en bøde, såfremt vedkommende udebliver.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

I de i strafferetsplejeloven fastlagte tilfælde, hvortil der henvises i den civile retsplejelov. Personer, der f.eks. er bundet af tavshedspligt i forbindelse med udøvelsen af deres hverv, af en officiel tavshedspligt eller statslig tavshedspligt kan nægte at afgive vidneforklaring.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

I henhold til den civile retsplejelovs artikel 256 foretager retten indberetning til anklagemyndigheden af et vidne, der møder for retten, men som uden en behørig begrundelse nægter at afgive vidneforklaring, eller hvor det med rimelig grund må antages, at han/hun afgiver falsk forklaring eller tilbageholder beviser, idet der forelægges en udskrift af retsbogen.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Personer med en personlig interesse i sagens udfald, kan ikke afgive vidneforklaring, eftersom deres interesse i sagen kan medføre, at de kan indtræde som part i sagen (den civile retsplejelovs artikel 246).

Børn under 14 år må kun afhøres, hvis særlige omstændigheder nødvendiggør deres forklaring (artikel 248 i den civile retsplejelov).

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Dommeren forestår afhøringen af vidnet, idet han stiller spørgsmål om de omstændigheder, der er relevante for sagen, og om de omstændigheder, som parternes advokater har berørt under retsforhandlingerne.

Videoafhøring er ikke udelukket, selv om muligheden ikke er udtrykkeligt nævnt i den civile retsplejelov. Det fastslås i artikel 202 i den civile retsplejelov, at retten, når den anordner bevisoptagelse, "fastsætter tidspunktet, stedet og metoden til bevisoptagelse", og dermed gives retten mulighed for at foretage videoafhøring af vidner.

Det fastsættes ligeledes i artikel 261 i den civile retsplejelov, at retten kan stille krav om videooptagelse ved anvendelse af mekaniske metoder, hjælpemidler eller procedurer.

Strafferetsplejeloven (f.eks. i artikel 205b) indeholder udtrykkelige bestemmelser om videoafhøring.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Retten tager ikke hensyn til beviser, der ikke er behørigt indhentet og fremlagt.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

En parts egen forklaring tillægges ikke værdi som bevismiddel til den pågældende parts egen fordel. En sådan forklaring kan imidlertid tillægges værdi som bevis mod denne part, hvis forklaringen er en tilståelse, der er afgivet under en formel afhøring.

Sidste opdatering: 22/01/2018

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJN-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Cypern

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

I civile sager ligger bevisbyrden generelt hos den part, der ønsker oprejsning, dvs. sagsøger.

I undtagelsestilfælde kan bevisbyrden overgå til sagsøgte. Et typisk eksempel er et søgsmål om uagtsomhed, hvor det påvises, at sagsøger ikke ved, eller ikke har mulighed for at finde ud af, hvordan en ulykke skete, skaden blev forårsaget af en genstand, som var under sagsøgtes enekontrol, og skaden skyldes sagsøgtes undladelse af at udvise fornøden omhu og ikke udvisning af fornøden omhu, i hvilket tilfælde princippet om *res ipsa loquitur* (sagen taler for sig selv) finder anvendelse, og bevisbyrden overgår til sagsøgte.

Generelt skal sagsøger ved at fremlægge relevante vidneudsagn påvise alle de faktiske omstændigheder, der er nødvendige til støtte for påstanden.

Retten forventes at vurdere beviserne og afsige dom på grundlag af konklusionerne af sagens faktiske omstændigheder. Hvis retten under omstændighederne ikke kan drage en konklusion om en bestemt faktisk omstændighed i sagen, som er vigtig for at træffe en afgørelse, bør den påstand, som parten har fremsat på det grundlag, afvises.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Der er visse faktiske omstændigheder, som ikke behøver at blive bevist. Disse omfatter visse faktiske omstændigheder, som er ubestridelige og klare, og som retten kan anses for at have viden om. Dette kan f.eks. omfatte oplysninger om måleenheder, pengespørgsmål, årskalenderen og tidsforskellen mellem lande. Andre eksempler er faktiske omstændigheder, som er almen viden, og som formodes at være kendte på grundlag af menneskelig erfaring, som f.eks. stigningen i antallet af trafikulykker, vanskelighederne ved at være enke med mindreårige børn osv. Tilsvarende er historiske, videnskabelige og geografiske forhold alment kendte og behøver ikke at blive bevist.

Endvidere gælder der i visse tilfælde nogle formodninger. Formodninger er en konklusion, som kan eller skal drages, fordi visse faktiske omstændigheder er blevet bevist. Disse formodninger kan være afkræftelige eller uafkræftelige.

Uafkræftelige formodninger er foreskrevet i lovgivningen og kan ikke afkræftes ved at bevise det modsatte. Uafkræftelige formodninger forekommer sjældent. Der findes et eksempel i straffelovens artikel 14, ifølge hvilken et barn under 14 år ikke kan idømmes straffeansvar for sine handlinger og undladelser.

Afkræftelige formodninger er meget mere almindelige. De kan afkræftes ved at bevise det modsatte. Et barn, som er født i ægteskab, formodes at være mandens barn, medmindre andet bevises.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Kravet til bevisstyrke i civile sager er, at der skal være en "sandsynlighedsovervægt". Med andre ord vil retten finde en faktisk omstændighed godtgjort, hvis det bevises, at det er mere sandsynligt, at den faktiske omstændighed er forekommet, end at den ikke er.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

I civile sager vil sagens parter vælge, hvilke vidner der skal indkaldes for retten. Hver part indkalder de vidner, som de vurderer at være gunstige for deres sag. Retten har ikke beføjelse til at indkalde vidner på eget initiativ uden parternes samtykke.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Proceduren er enkel. Den part, som ønsker at indkalde et vidne, vil anmode retten om at udstede en vidneindkaldelse. Retten vil da udstede vidneindkaldelsen, som fremsendes til vidnet. Enhver person, som er blevet indkaldt som vidne, er forpligtet til at møde for retten på den dato og det tidspunkt, der er angivet i indkaldelsen.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Vidneindkaldelsen vil i de fleste tilfælde blive udstedt på anmodning af en part i sagen. En parts anmodning om indkaldelse af et vidne kan afslås i sjældne og ekstraordinære tilfælde, hvis det påvises, at anmodningen er grundløs og udgør procedurefordrejning.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Der findes to typer beviser: mundtlige vidneudsagn for retten og skriftlige eller dokumenterede beviser, som fremlægges ved at forelægge retten dokumenterne.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Der er ikke fastlagt nogen bestemmelser om optagelse af bevis fra sagkyndige vidner. Den part, som fremlægger beviserne, bør beslutte, om det sagkyndige vidne skal afgive sin udtalelse personligt eller skriftligt.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Der findes ingen generelle regler om, at en bestemt type vidne er bedre eller mere pålidelig eller overbevisende end andre typer beviser. Alle de beviser, der fremlægges i sagen, vil blive vurderet af retten i lyset af de særlige omstændigheder, der gælder i sagen.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Nej, sådanne regler findes ikke.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Hvis en person er blevet indkaldt som vidne for retten, er denne forpligtet ved lov til at give møde. Undladelse deraf betragtes som foragt for retten og straffes derefter.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Vidner kan ikke nægte at udtale sig. De kan imidlertid i undtagelsestilfælde nægte at besvare visse spørgsmål eller at tilbageholde visse dokumenter af fortrolig karakter, som f.eks. på grund af dennes tavshedspligt.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Se svaret på afsnit a) ovenfor.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Alle personer har kompetence til at afgive vidneudsagn i civile retssager, medmindre retten beslutter, at en person på grund af alder, mentalt handicap eller lignende årsag ikke er i stand til at forstå forpligtelsen til at tale sandt, at forstå spørgsmålene eller at give rationelle svar på spørgsmålene (i henhold til artikel 13 i lov om beviser).

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Et vidne vil blive afhørt under hovedafhøringen af den part, som indkaldte den pågældende. Når hovedafhøringen er afsluttet, kan vidnet krydsafhøres af den anden part. Endelig kan retten stille spørgsmål, hvis der er brug for at få præciseret visse emner.

Et vidne kan også afhøres ved telefonkonference eller med andre tekniske midler, hvis det er umuligt for vedkommende at være til stede i retten, forudsat at retten kan stille det nødvendige tekniske udstyr til rådighed. Der kan stilles særlige betingelser herfor, men det afhænger af de nærmere omstændigheder omkring sagen.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Beviser, der er tilvejebragt ulovligt i strid med rettigheder, som er beskyttet i forfatningen, vil ikke blive accepteret i sagen, og retten må ikke tage stilling til dem. Et typisk eksempel på dette er ulovlig optagelse af en personlig samtale.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

En forklaring afgivet af en person, der er part i sagen, betragtes ikke som bevis. Det forhold, at forklaringen kommer fra en person, som har en direkte interesse i sagens udfald, er blot en af de mange faktiske omstændigheder, som retten skal tage stilling til, når den vurderer eller evaluerer de samlede beviser.

Sidste opdatering: 13/05/2019

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Letland

1 Bevisbyrde

Det påhviler hver af parterne at dokumentere de forhold, som den pågældendes påstand eller indsigelse er baseret på. Sagsøgeren skal underbygge sine påstande, og den sagsøgte skal underbygge sine indsigelser.

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Sagens parter og øvrige berørte parter tilvejebringer beviser i sagen. Hvis det ikke er muligt for sagens parter eller øvrige berørte parter at tilvejebringe visse beviser, kan retten på parternes begrundede anmodning selv iværksætte foranstaltninger med henblik på bevisoptagelse.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Hvis retten anerkender, at der er tale om omstændigheder, der er almen viden, kræves der ikke bevis.

Faktiske omstændigheder, der allerede er fastslået ved en retskraftig dom i en civil sag, skal ikke bevises igen ved behandlingen af andre civilsager, der involverer de samme parter.

En retskraftig dom i en straffesag er bindende for den domstol, der behandler en sag om det civile ansvar, som påhviler den dømte i straffesagen, men kun for så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt den strafbare handling eller undladelse har fundet sted, og om den blev begået eller muliggjort af den pågældende person.

Forhold, der anses for at være hjemlede i loven, skal ikke bevises. Sådanne retsformodninger kan anfægtes i overensstemmelse med de almindelige procedureregler.

En part skal i henhold til civilretsplejelovent ikke bevise forhold, der ikke er blevet anfægtet af modparten.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Retten bedømmer beviserne i et omfang, som den finder tilfredsstillende, og baserer denne bedømmelse på en grundig, fuldstændig og objektiv vurdering af beviserne på et retsmøde i overensstemmelse med en juridisk praksis, der bygger på logiske principper, videnskabelige konklusioner og praktiske erfaringer. I sin afgørelse skal retten gøre rede for, hvorfor et givet bevis tillægges større vægt end et andet, og hvorfor visse forhold anses for beviste, mens andre ikke gør det. Bevisets vægt er aldrig fastsat på forhånd med bindende virkning for retten.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Det fastsættes i civilretsplejelovent, at parterne er ansvarlige for bevisfremlæggelsen, men loven indeholder også bestemmelser om, at retten i visse tilfælde kan tilvejebringe beviser på eget initiativ (f.eks. hvor afgørelsen vedrører barnets tarv). Hvis retten konkluderer, at der ikke findes beviser for visse forhold, hvorpå en af parterne baserer sine påstande eller indsigelser, underrettes parterne herom, og der fastsættes om nødvendigt en frist for fremlæggelse af de nødvendige beviser.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Skriftlige og fysiske beviser forelægges for retten af sagens parter. Hvis en af parterne henviser til mundtlige udtalelser, indkalder retten de vidner, som parterne har udpeget, til et retsmøde for at høre deres vidneforklaring. Retten tilføjer beviset til sagens akter.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Retten accepterer kun beviser, der er lovlige, og som er relevante for sagen. Retten kan afvise beviser, der er indgivet senere end 14 dage før retsmødet, medmindre dommeren har fastsat en anden tidsfrist for fremlæggelse af beviser. Der kan forelægges beviser under selve behandlingen af sagen efter begrundet anmodning fra en af sagens parter eller en anden berørt part, hvis dette ikke forsinker sagsbehandlingen, eller retten har anerkendt, at der er gyldige grunde til, at det pågældende bevis ikke er blevet fremlagt rettidigt, eller hvis beviset vedrører forhold, man har fået kendskab til i forbindelse med behandlingen af sagen.

Vidneudsagn, der er baseret på oplysninger fra ukendte kilder eller fra andre personer, som ikke er blevet afhørt, kan ikke antages som bevis.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Parternes og berørte tredjeparters betragtninger med oplysninger om de forhold, hvorpå deres påstande eller indsigelser er baseret, betragtes som bevis, hvis disse udtalelser bekræftes ved andre beviser, der er blevet undersøgt og vurderet på et retsmøde, vidneudsagn og sagkyndige udtalelser,

skriftlige beviser bestående af dokumenter eller andre tekster, der indeholder oplysninger om forhold, der er relevante for sagen, og som er registreret i form af bogstaver, tal eller andre skriftlige symboler eller med andre tekniske midler og alle tilsvarende optagelsesmedier (lyd- eller videobånd, disketter osv.), fysiske beviser,

sagkyndige rapporter,

sagkyndige udtalelser,

rapporter udarbejdet af offentlige myndigheder.

2.5 Hvad er procedureerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedureerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Der er ingen væsentlig forskel, da vidneudsagn fra sagkyndige og andre vidner er beviser, og skriftlige udtalelser fra sagkyndige også er beviser. Vidner og sagkyndige skal give møde for retten, når de af retten indkaldes med henblik på afgivelse af vidneudsagn om forhold, som de har kendskab til (vidner), eller med henblik på afgivelse af en objektiv udtalelse i eget navn om de videnskabelige, tekniske, kunstneriske eller andre omstændigheder, som de har undersøgt.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Bevisets vægt er aldrig fastsat på forhånd med bindende virkning for retten, men retten skal i sin afgørelse redegøre for, hvorfor den har tillagt et givet bevis større vægt end et andet, og hvorfor visse forhold er anset for beviste, mens andre ikke er det.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Ja. Der er forhold, som i henhold til loven kun kan bevises ved bestemte bevismidler og således ikke kan bevises ved øvrige former for bevismidler.

Retten antager kun de bevismidler, som er i overensstemmelse med loven.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Et vidne, der er indkaldt af retten, kan ikke nægte at afgive vidneforklaring, medmindre andet er fastsat i loven.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Følgende personer kan nægte at afgive vidneforklaring:

sagens parters slægtninge i lige linje og slægtninge i sidelinje i første og andet led, ægtefæller, slægtninge i første led ved ægteskab og parternes familiemedlemmer,

partnernes værge eller formynder og enhver anden person, for hvem parterne er værge eller formynder,

personer, der deltager i en anden tvist med en af parterne.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Vidner over 14 år, som nægter at afgive forklaring af grunde, som af retten anses for ugyldige, eller som forsætligt afgiver falsk forklaring, er omfattet af straffelovens bestemmelser.

Hvis et vidne uden gyldig grund ikke giver møde i retten efter at være blevet indkaldt af en domstol eller en dommer, kan retten pålægge en bøde på op til 60 EUR eller lade vidnet tvangsfræstille i retten.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Præster kan ikke pålægges at afgive vidneforklaring om forhold, som er blevet dem bekendt under skriftemål, og personer, som har tavshedspligt i kraft af deres stilling eller profession, kan ikke pålægges at afgive vidneforklaring om oplysninger, som er blevet dem betroet, mindreårige har ikke pligt til at afgive vidneforklaring om forhold, der kan anvendes som bevismateriale mod deres forældre, bedsteforældre, brødre eller søstre,

personer, der som følge af et fysisk eller psykisk handicap ikke er i stand til helt at forstå de omstændigheder, der er relevante for sagen, har ikke pligt til at afgive vidneforklaring,

børn under syv år har ikke pligt til at afgive vidneforklaring.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Personer, der indkaldes som vidne, skal give møde for retten og afgive et sandt vidneforklaring om de omstændigheder, som de har kendskab til. Vidner skal besvare de spørgsmål, der stilles af retten og af parterne i sagen. Retten kan foretage afhøringen af vidnet på vidnets opholdssted, hvis vidnet ikke er i stand til at give møde i retten på grund af sygdom, alderdom eller handicap eller af andre gyldige grunde. Vidner kan ligeledes afhøres ved videokonference i retten, hvilket afhænger af vidnets opholdssted, eller på et sted, der er særlig indrettet til dette formål.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Sagens parter kan anfægte skriftlige bevismidlers pålidelighed.

Skriftlige bevismidler kan ikke anfægtes af den person, som selv har underskrevet dem. Den pågældende person skal anlægge en særskilt sag for at anfægte beviset, hvis personens underskrift er frembragt ved tvang, trusler eller bedrageri. En af sagens parter kan også indgive en begrundet stævning med påstand om, at et skriftligt bevis er forfalsket. Hvis retten konkluderer, at beviset er forfalsket, afvises bevismidlet, og anklagemyndigheden orienteres om, at forfalskningen har fundet sted. Retten kan bestille en sagkyndig rapport eller stille krav om andre beviser med henblik på at behandle en anmodning, hvori der nedlægges påstand om, at et skriftligt bevis er forfalsket. Hvis retten konstaterer, at en af parterne har indbragt tvisten vedrørende forfalskning af skriftlige beviser uden gyldig grund, kan den pålægge en bøde.

I henhold til civilretsplejeloven skal en person, der er indkaldt som vidne, give møde for retten og afgive en sand forklaring vedrørende eventuelle forhold, som vedkommende har kendskab til. Hvis en af sagens parter ønsker at bevise visse omstændigheder ved vidneforklaring, skal den pågældende part i sin anmodning til retten om afhøring af vidnet anføre, hvilke væsentlige aspekter af sagen, vidnet ville kunne bekræfte.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Udtalelser afgivet af sagens parter og tredjeparter med oplysninger om de forhold, hvorpå deres påstande eller indsigelser er baseret, antages som bevis, hvis disse udtalelser underbygges af andre beviser, der er blevet undersøgt og vurderet på et retsmøde. Hvis en af parterne indrømmer en faktisk omstændighed, som modparten baserer sine påstande eller indsigelser på, kan retten anse denne omstændighed for at være bevist, hvis retten er overbevist om, at indrømmelsen ikke er opnået gennem svig, vold, trusler eller ved en fejl, og at den ikke har til formål at skjule sandheden.

Sidste opdatering: 07/02/2019

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bævisoptagelse - Litauen

1 Bevisbyrde

Parterne skal bevise de forhold, der ligger til grund for deres krav og replik, undtagen i tilfælde, hvor det ikke er nødvendigt at bevise dem (jf. 1.2).

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

I henhold til Republikken Litauens retsplejelov (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*) er det parterne i en sag, der har bevisbyrden. De skal bevise de forhold, der ligger til grund for deres krav og replik undtagen i tilfælde, hvor det ikke er nødvendigt at bevise dem i henhold til retsplejeloven. Alle retter behandler civilsager i overensstemmelse med kontradiktionsprincippet. Alle parter skal bevise de forhold, der ligger til grund for deres krav og replik undtagen i tilfælde, hvor det ikke er nødvendigt at bevise dem.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Artikel 182 i retsplejeloven nævner følgende typer forhold som værende fritaget for bevisbyrden:

forhold, som retten har anerkendt som værende almen viden

forhold, som er fastslået i domme med retsvirkning i andre civilsager og administrative retsforfølgninger, hvor deltagerne var de samme personer, dog ikke i tilfælde, hvor en retsafgørelse medfører retsvirkninger for andre personer, som ikke er involveret i retsforhandlingerne (præjudicerende forhold)

konsekvenserne af personlige handlinger, der udgør en lovovertrædelse, hvor sådanne konsekvenser er blevet pådømt i en dom med retsvirkning i straffesager (præjudicerende forhold)

forhold, der er formodentlige i henhold til loven, og som er ubestridte i den almindelige proces

forhold, som parterne har erkendt.

En part har ret til at erkende forhold, der ligger til grund for en anden parts krav og replik. Retten kan betragte et erkendt forhold som værende bevist, hvis den mener, at tilståelsen er i overensstemmelse med sagens omstændigheder, og at parten ikke har tilstået med henblik på bedrageri, vold eller trussel, og tilståelsen ikke skyldes en fejl eller er for at skjule sandheden.

Det skal også bemærkes, at sådanne omstændigheder kan bestrides ved at fremlægge beviser i den almindelige proces.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Hvis fremlagte beviser gør det muligt for retten at afgøre, at der er større sandsynlighed for, at et forhold eksisterede, end at det ikke gjorde, vil retten anerkende det forhold som værende bevist.

2 Bevisoptagelse

Beviser i civilsager betyder alle faktiske data, som udgør grundlaget for, at retten i den lovbestemte proces kan afgøre tilstedeværelsen eller den manglende tilstedeværelse af forhold, der underbygger parternes krav og replikker samt øvrige forhold, der er relevante for at nå frem til en rimelig og retfærdig

afgørelse i sagen. Sådanne data kan blive bevist på følgende måder: udtalelser fra parterne eller tredjeparter (direkte eller gennem en befuldmægtiget), vidneforklaringer, skriftlige beviser, genstandsbeviser, undersøgelsesprotokoller, sagkyndige erklæringer, lovligt fremskaffede fotografier, video- og lydoptagelser og andre former for beviser.

En ret kan også anmode en EU-medlemsstat om at indsamle beviser eller at optage dem direkte i overensstemmelse med Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001 af 28. maj 2001 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område for derved at forbedre, forenkle og fremskynde samarbejdet mellem retter i bevisoptagelsen.

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

I henhold til retsplejelovens artikel 179 skal parter og andre deltagere i forhandlingerne fremlægge beviser. Hvis det fremlagte bevis ikke er tilstrækkeligt, kan en ret bede parterne og andre deltagere i forhandlingerne om at forsyne retten med underbyggende beviser og fastsætte en frist for fremlæggelsen deraf. En ret er også berettiget til at indhente beviser på eget initiativ (*ex officio*), men kun i sager, hvor loven muliggør dette.

I henhold til retsplejeloven er en ret berettiget til at indhente beviser på eget initiativ ved familie- eller ansættelsessager, såfremt dette efter rettens mening er af afgørende betydning for at kunne afgøre en sag retfærdigt (artikel 376 og 414).

Endvidere fastsætter retsplejelovens artikel 476, at en ret, der skal behandle sager, hvor en mindreårig skal have habilitet (myndiggøres), skal: udpege en børneforsogsrepræsentant ved den mindreåriges bopæl, som skal vurdere, hvorvidt den mindreårige er i stand til selvstændigt at overholde og forstå grundlæggende borgerlige rettigheder og pligter;

anmode om data om, hvorvidt den mindreårige har været kendt skyldig eller har overtrådt forvaltningsretten eller anden ret;

hvis det er nødvendigt at fastslå den mindreåriges fysiske, moralske, åndelige eller mentale udvikling, da bestille en retsmedicinsk psykologisk og/eller psykiatrisk undersøgelse og anmode om den mindreåriges lægejournal og andet materiale, der er nødvendigt for at udføre undersøgelsen;

udføre alle andre handlinger, der er nødvendige for at forberede sagens behandling.

Retsplejelovens artikel 582 fastsætter også, at retten ved behandling af tilladelse til at overdrage ejendomsretten til familiens ejendom, optage lån i familiens ejendom eller på anden vis bebyrde rettighederne dertil under hensyntagen til sagens omstændigheder har ret til at kræve beviser fra ansøgeren for familiens økonomiske situation (indkomst, opsparing, anden ejendom, gæld), data om familiens ejendom, der overdrages, data fra børneforsorgen om børnenes forældre, de foreløbige vilkår og betingelser, mulighederne i tilfælde af en fremtidig transaktion, mulighederne for, at et barns rettigheder beskyttes, hvis transaktionen ikke udføres, og andre beviser.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

For at kunne indsamle beviser (i overensstemmelse med retsplejelovens artikel 199 og 206) kan en ret kræve, at en juridisk eller fysisk person fremlægger skriftlige beviser eller genstandsbeviser, og disse skal gives direkte til retten inden for en fastsat frist. Når de fysiske og juridiske personer ikke kan aflevere det ønskede skriftlige materiale eller genstandsbeviser eller ikke kan gøre dette inden for den fastsatte frist, skal de orientere retten derom og oplyse grundene. En ret kan give en person, der anmoder om skriftlige beviser eller genstandsbeviser, et certifikat, der giver personen ret til at indhente beviserne, således at de kan blive givet til retten.

Ved forberedelserne til et retsmøde udfører dommeren også andre proceduremæssige aktiviteter, som er nødvendige for behørigt at kunne forberede en sag til et retsmøde (kræver beviser, som ikke kan indhentes af deltagerne i retsforhandlingerne, indsamler beviser på eget initiativ, hvor retten har ret dertil i henhold til retsplejeloven osv.).

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

En ret kan afvise beviser under følgende omstændigheder:

hvor de ikke er tilladt

hvor beviserne ikke bekræfter eller modbeviser forhold, der er relevante for sagen (retsplejelovens artikel 180)

hvor beviserne kunne have været fremlagt tidligere, og en senere fremlæggelse vil forsinke forhandlingerne (retsplejelovens artikel 181, stk. 2).

Alle dokumenter og andre beviser, som sagsøgeren baserer sine krav på, og beviser for, at en retsafgift er blevet betalt samt begæring om at kræve beviser, som sagsøgeren ikke kan indlevere, og som angiver grunde til, at beviserne ikke kan indleveres, skal vedlægges sagsfremstillingen for at kunne accepteres af retten (retsplejelovens artikel 135).

Det skal også bemærkes, at en appelinstans vil nægte at anerkende nye beviser, som kunne være blevet indleveret til retten i første instans undtagen i tilfælde, hvor en ret i første instans fejlagtigt nægtede at anerkende beviserne, eller hvor behovet for at indlevere beviserne opstod efterfølgende (retsplejelovens artikel 314).

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Som defineret i retsplejeloven betyder beviser i civilsager alle faktiske data, som udgør grundlaget for, at retten i den lovbestemte proces kan afgøre, hvorvidt de omstændigheder, der underbygger parternes krav og replikker, er til stede samt andre omstændigheder, der er relevante for at nå frem til en rimelig og retfærdig afgørelse i sagen. Disse data kan indhentes, som følger: udtalelser fra parterne eller tredjeparter (direkte eller gennem en befuldmægtiget), vidneforklaringer, skriftlige beviser, genstandsbeviser, undersøgelsesprotokoller og sagkyndige erklæringer.

Lovligt fremskaffede fotografier og lyd- og videooptagelser kan også fungere som beviser.

2.5 Hvad er procedurene for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurene for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Retsplejelovens artikel 192 til 217 fastlægger følgende regler, der regulerer metoderne for at indhente beviser fra vidner og sagkyndige vidner:

Procedure for afhøring af vidner

Det enkelte vidne bliver indkaldt til et retslokale og afhøres individuelt. Uafhørte vidner må ikke være i retslokalet under afhøringen. Afhørte vidner må blive i retslokalet, indtil afhøringen er afsluttet. Såfremt afhørte vidner ønsker det, kan retten give dem lov til at forlade retslokalet, når udtalelserne fra deltagerne i retsforhandlingerne er blevet hørt.

Vidner kan blive afhørt *in situ*, hvis de ikke kan møde for retten i henhold til en indkaldelse på grund af sygdom, alderdom, invaliditet eller anden tungtvejende grund, som en ret anerkender, og den deltager i retsforhandlingerne, som foranledigede vidnets indkaldelse, ikke kan sikre, at vidnet møder op i retten. Retten skal identificere vidnerne og forklare vidnernes rettigheder og forpligtelser samt deres ansvar, hvis de bryder eden, ikke opfylder deres øvrige forpligtelser eller ikke opfylder dem korrekt.

Inden vidnerne afhøres, skal de aflægge ed ved at lægge hånden på Republikken Litauens forfatning (*Lietuvos Respublikos Konstitucija*) og sige: "Jeg, (fulde navn), sværger at sige sandheden ærligt og nøjagtigt uden at fortie, tilføje eller ændre nogen beviser". Et edsvorende vidne skal underskrive edens ordlyd. Den underskrevne ed vedlægges sagens dokumenter.

Når retten har fastlagt vidnets forhold til parterne og tredjeparter og andre omstændigheder, der er relevante for bedømmelsen af deres forklaring (vidnets uddannelse, stilling osv.), skal retten oplyse vidnet om at fortælle retten alt, hvad de ved om sagen, og at de skal undlade at fremlægge oplysninger, hvis vidnerne ikke kan angive kilden.

Efter af have afgivet sin vidneforklaring, kan vidnet blive stillet spørgsmål. Vidnet afhøres først af den person, som bad om vidnets indkaldelse, og af en befuldmægtiget for den person. Vidnet afhøres derefter af andre deltagere i retsforhandlingerne. Et vidne, som er blevet indkaldt på rettens initiativ, bliver først afhørt af sagsøgeren. Dommeren skal tilsidesætte ledende spørgsmål og spørgsmål, der er irrelevante for sagen. Dommeren har ret til når som helst at stille spørgsmål under afhøringen af vidnet.

Viser det sig nødvendigt, kan retten på foranledning af en deltager i retsforhandlingerne eller på eget initiativ genafhøre et vidne ved det samme retsmøde, indkalde det afhørte vidne til et andet retsmøde for den samme ret eller konfrontere vidnerne med hinanden.

Undtagelsesvist, hvor det er umuligt eller svært at afhøre et vidne i retten, kan retten, som behandler en sag, bruge et skriftligt vidneudsagn, såfremt dette efter rettens mening og i betragtning af vidnets identitet og indholdet af de omstændigheder, som vidneudsagnet gives om, ikke har skadevirkning for at kunne bevise sagens væsentlige forhold. På parternes initiativ kan et vidne blive indkaldt til en yderligere afhøring i retten, såfremt det er nødvendigt for at kunne påvise sagens faktiske omstændigheder mere nøjagtigt. Inden vidnet afgiver forklaring, skal vidnet underskrive teksten på den ed, som er angivet i retsplejelovens artikel 192, stk. 4, og vidnet advares ved en underskrevet bekræftelse om, at det er et strafbart forhold at aflægge falsk vidneforklaring. Et skriftligt vidneudsagn skal gives under en notars tilstedeværelse og bekræftes af notaren.

Afhøring af sagkyndige

Sagkyndige udtalelser læses højt under retsmødet. Inden den sagkyndige udtalelse læses, skal den sagkyndige (de sagkyndige), der afgiver den sagkyndige udtalelse og deltager i retsmødet, aflægge ed ved at lægge hånden på Republikken Litauens forfatning og sige: "Jeg, (fulde navn), sværger at opfylde en sagkyndigs forpligtelser i retsforhandlingerne ærligt og at fremlægge en upartisk og begrundet sagkyndig udtalelse, der er baseret på min fulde ekspertise". Såfremt afhøringen ikke udføres under et retsmøde, udgør edens ordlyd, som underskrives af den sagkyndige, en uadskillelig del af den sagkyndige rapport. Sagkyndige, som står på listen over sagkyndige i Republikken Litauen (*Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašas*), som aflagde en ed på det tidspunkt, hvor de blev optaget på listen, skal ikke aflægge ed i retten og betragtes som at være blevet advaret om deres ansvar i tilfælde af, at de afgiver en falsk udtalelse og falske udsagn.

En ret er berettiget til at bede en sagkyndig om at forklare sin udtalelse mundtligt. Den mundtlige forklaring på en sagkyndig udtalelse medtages i protokollatet over retsmødet.

Sagkyndige kan blive stillet spørgsmål for at få de sagkyndige udtalelser forklaret eller suppleret. Den person, som beder om deres udpegelse, har først lejlighed til at stille spørgsmål. Derefter kan en sagkyndig blive afhørt af andre deltagere i retsforhandlingerne. Hvis en sagkyndig udpeges af retten på rettens eget initiativ, har sagsøgeren først lejlighed til at stille den sagkyndige spørgsmål.

Dommerne er berettiget til at stille spørgsmål til en sagkyndig når som helst under afhøringen.

En sagkyndig udtalelse afgives alene på rettens anmodning (og skal også indgives skriftligt i form af en sagkyndig rapport). En sagkyndig rapport skal omfatte en udførlig beskrivelse af den udførte undersøgelse, de konklusioner, der er blevet draget på baggrund af resultaterne, og begrundede svar på de spørgsmål, som retten har stillet.

Hvis retten beder om en sagkyndig udtalelse uden en sagkyndig rapport, betragtes den sagkyndige udtalelse som en skriftlig forklaring fra en sagkyndig (i lighed med andre deltagere i forhandlingerne), eller som retten har anmodet om i henhold til den procedure, som retsplejeloven foreskriver.

Retsplejelovens artikel 198 fastlægger følgende regler for afgivelse af skriftlige beviser:

Skriftlige beviser kan afgives af deltagere i retsforhandlingerne eller kan anmodes om af retten i overensstemmelse med den procedure, som loven foreskriver.

Skriftlige beviser skal indgives i den form, som retsplejeloven foreskriver: en deltager i retsforhandling, som underbygger indholdet i et procesdokument med skriftlige beviser, skal vedhæfte originalerne eller kopierne (digitale kopier), som er bekræftet af en domstol, en notar (eller anden person, som er bemyndiget til at udføre notarhandlinger), en advokat, som deltager i retsforhandlingerne, eller den person, som udstedte (modtog) dokumentet. En ret kan på eget initiativ eller efter anmodning fra en deltager i retsforhandlingerne udbede sig de originale dokumenter indgivet. En anmodning fra en deltager i retsforhandlingerne om, at de originale dokumenter indgives, skal fremlægges sammen med kravet, modkravet, svarskriftet eller andre af retsforhandlingernes deltageres procesdokumenter. Deltagerne i retsforhandlingerne kan indgive en sådan anmodning på et senere tidspunkt, såfremt retten anerkender, at årsagerne til, at anmodningen ikke blev indgivet på et tidligere tidspunkt, er overbevisende, eller såfremt det ikke vil sinke sagens afgørelse at imødekomme den pågældende anmodning. I sager, hvor kun en del af et dokument vedrører procesdokumenternes indhold, er det kun de relevante dele (uddrag, afsnit), der kan indgives til retten.

Alle procesdokumenter og bilag skal indgives til retten i Litauen, medmindre lovgivningen foreskriver visse undtagelser. Såfremt deltagere i retsforhandlingerne, som skal have procesdokumenter forkyndt, ikke forstår litauisk, skal en oversættelse af dokumenterne til et sprog, som de kan forstå, indgives til retten. Såfremt det i henhold til loven er påkrævet, at de dokumenter, der skal indgives, skal oversættes til et fremmedsprog, skal deltagere i retsforhandlingerne indgive bekræftede oversættelser deraf til retten i overensstemmelse med den fastlagte retsprocedure.

Originale dokumenter i sagsakterne kan returneres på anmodning fra den person, der har indgivet dem. I så tilfælde skal kopier af de dokumenter, der returneres, og som bekræftes i overensstemmelse med den procedure, som loven foreskriver, beholdes i sagsakterne.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

I henhold til retsplejelovens artikel 197 kan dokumenter, som er udstedt af staten og kommunale myndigheder, og som er blevet godkendt af personer, der er autoriseret af staten inden for deres kompetencer og i overensstemmelse med de krav, som gælder for den form for specifikke dokumenter, betragtes som officielle skriftlige beviser og skal have større beviskraft. Forhold, der er angivet i officielle skriftlige beviser, betragtes som værende fuldt ud beviste, indtil de modbevises af andre beviser i forhandlingerne, undtagen vidnets forklaring. Et forbud mod brug af vidneforklaringer gælder ikke, hvis det ville modsige principperne for god tro, retfærdighed og rimelighed. Bevisværdien for officielle skriftlige beviser kan også tildeles andre dokumenter samt lovgivningsmæssige retsakter.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Omstændighederne i en sag, som loven påkræver bevist gennem særlige bevismidler, kan ikke bevises gennem nogen anden form for bevismidler (retsplejelovens artikel 177, stk. 4).

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

En person, der er indkaldt som vidne, skal møde i retten og afgive en sandfærdig forklaring. En person, der er indkaldt som vidne, er i henhold til loven ansvarlig, såfremt personen undlader et opfylde sine forpligtelser som vidne (artikel 191), dvs. at vedkommende kan blive idømt en bøde.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Vidner kan nægte at aflægge vidneforklaring, såfremt forklaringen ville udgøre beviser mod vidnet selv, familiemedlemmer eller nære slægtninge.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Såfremt vidner, sagkyndige eller tolke ikke møder op til et retsmøde, vil retten spørge de personer, der deltager i retsforhandlingerne, om sagen skal behandles på trods af vidners, sagkyndiges og tolkes fravær og afgøre, om retsmødet fortsættes eller udsættes. Såfremt indkaldte vidner, sagkyndige eller tolke undlader at møde op i retten uden gyldig grund, kan de være pligtige til at betale en bøde på op til 1 000 LTL. Vidner kan også blive bragt til retten med magt på baggrund af en retskendelse (retsplejelovens artikel 248).

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Følgende personer må ikke afhøres som vidner:

befuldmægtigede i civilsager og administrative retsforfølgninger eller forsvareren i straffesager om omstændigheder, som de har hørt om i deres egenskab af befuldmægtiget eller forsvarer

personer, som ikke kan forstå de omstændigheder, der er relevante for sagen, eller som ikke kan give en rimelig forklaring på grund af fysiske eller mentale handicap

præster om omstændigheder, de har hørt om i skriftemål

læger om omstændigheder, som er omfattet af tavshedspligten

mæglere om omstændigheder, som de har hørt om gennem en forligsmæglingsprocedure.

Andre personer kan også være angivet i loven.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Når retten har afklaret vidnets forhold til parterne, tredjeparter og andre omstændigheder, der er relevante for bedømmelsen af pågældendes vidneforklaring (vidnets uddannelse, stilling osv.), beder retten vidnet om at fortælle retten alt, hvad han eller hun ved om sagen, og om at udelade oplysninger, hvis vidnet ikke kan angive kilden.

Når vidnet har aflagt vidneforklaring, kan han eller hun blive stillet spørgsmål. Vidnet bliver først afhørt af den person, som ønskede vidnet indkaldt og af en befuldmægtiget for den person og derefter af andre deltagere i retsforhandlingerne. Et vidne, som er indkaldt på rettens initiativ, afhøres først af sagsøgeren. Dommeren skal tilsidesætte ledende spørgsmål og spørgsmål, der er irrelevante for sagen. Dommeren har ret til når som helst at stille spørgsmål under afhøringen af vidnet. Viser det sig nødvendigt, kan retten på foranledning af en deltager i retsforhandlingerne eller på eget initiativ genafhøre et vidne ved det samme retsmøde, indkalde det afhørte vidne til et andet retsmøde for den samme ret eller konfrontere vidnerne med hinanden.

Undtagelsesvist, hvor det er umuligt eller svært at afhøre et vidne i retten, kan retten, som behandler en sag, bruge et skriftligt vidneudsagn, såfremt dette efter rettens mening og i betragtning af vidnets identitet og indholdet af de omstændigheder, som vidneforklaringen gives om, ikke har skadevirkning for at kunne bevise sagens væsentlige forhold. På parternes initiativ kan et vidne blive indkaldt til en yderligere afhøring i retten, såfremt det er nødvendigt for at kunne påvise sagens faktiske omstændigheder mere nøjagtigt. Inden der aflægges forklaring, skal et vidne underskrive edens forudbestemte tekst og gennem en underskreven bekræftelse advares om, at det er et strafbart forhold at aflægge falsk vidneforklaring. Et skriftligt vidneudsagn skal gives under en notars tilstedeværelse og bekræftes af notaren.

Der kan tilsikres deltagelse i retsmøderne for deltagerne i retsforhandlingerne og vidneafhøringen *in situ* gennem oplysningsmetoder og elektronisk kommunikationsteknologi (via videokonference, telekonference osv.). Når sådanne teknologier bruges i overensstemmelse med den af justitsministeren fastsatte procedure, skal det tilsikres, at deltagerne i forhandlingerne identificeres på en pålidelig måde, og at dataene (beviserne) indføres og indgives objektivt.

Endvidere gør retsplejelovens artikel 803 det muligt for retterne i Republikken Litauen at anmode en ret i en anden stat om at bruge kommunikationsteknologi (videokonference, telekonference osv.) under bevisoptagelsen.

3 Vurdering af beviset

Retten bedømmer beviserne i retsforhandlingerne i overensstemmelse med sin egen overbevisning på baggrund af en omfattende og upartisk undersøgelse af de forhold, der fremlægges i forhandlingerne, og i overensstemmelse med loven.

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Faktuelle data bevises ved følgende metoder: forklaringer fra parter og tredjeparter (direkte eller gennem en befuldmægtiget), vidneforklaringer, skriftlige beviser, genstandsbeviser, undersøgelsesprotokoller, sagkyndige konklusioner, lovligt indhentede fotografier, video- og lydoptagelser og andre bevismidler.

Faktuelle data, der udgør en statshemmelighed eller embedshemmelighed, kan normalt ikke anerkendes som beviser i civilsager, indtil hemmeligholdelsen ophæves i overensstemmelse med den lovbestemte proces. Data, der modtages under en forligsmæglingsprocedure, kan ikke fungere som beviser i civilsager udover tilfælde som angivet i den litauiske lov om forligsmægling i civile retssager.

Det skal også bemærkes, at retten i overensstemmelse med retsplejelovens artikel 185 skal bedømme beviser i forhandlingerne i overensstemmelse med sin egen overbevisning på baggrund af en omfattende og upartisk undersøgelse af de forhold, der fremlægges i forhandlingerne, og i overensstemmelse med loven. Ingen beviser må have en foruddefineret virkning på retten, udover tilfælde, hvor retsplejeloven muliggør dette.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Ja (jf. 2.4).

Sidste opdatering: 16/11/2018

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Luxembourg

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

I luxembourgsk ret er princippet, at den, der kræver en fordring fyldestgjort, skal bevise, at der består en fordring. Omvendt skal den, der hævder, at modpartens fordring allerede er fyldestgjort, bevise, at han har betalt det skyldige beløb eller på anden måde er frigjort fra forpligtelsen.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Luxembourgsk ret opererer i visse tilfælde med formodningsregler, som fritager en person for at føre bevis for noget, som er umuligt eller meget vanskeligt at bevise. En formodning er lovgivningens eller rettens slutning fra et kendt faktum til et ukendt.

Den luxembourgske lovgiver sonderer mellem to kategorier af formodninger, dels såkaldte legale formodninger, der i kraft af en specifik lov er knyttet til bestemte handlinger eller forhold, dels formodninger, som ikke er reguleret i lovgivningen, og som er overladt til rettens skøn, idet retten kun lægger formodninger til grund, som er tungtvejende, præcise og samstemmende.

Som hovedregel er det muligt at bestride en formodning. For et barn født inden for ægteskab formodes barnets far f.eks. at være morens ægtemand. Det er dog muligt at anlægge sag for at anfægte faderskabet.

I sjældne tilfælde kan der være tale om en uafkræftelig formodning, som ikke kan afkræftes ved bevisførelse

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Bedømmelsen af sagens faktiske omstændigheder er overladt til rettens frie skøn. Er den i tvivl, efterprøver den, om der foreligger tungtvejende, præcise og indbyrdes samstemmende indicier, og den lægger beviset til grund for sagen eller ser bort fra det på grundlag af en sandsynlighedsvurdering.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Retten kan efter anmodning fra en af parterne bestemme, at der skal optages bevis. Retten kan dog også i visse tilfælde anordne bevisoptagelse af egen drift.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Retten meddeler den udpegede sagkyndige, hvori hans opgave består. Den sagkyndige indkalder de parter og tredjeparter, der skal bistå ved bevisoptagelsen. I overensstemmelse med det kontradiktoriske princip foregår bevisoptagelsen under parternes tilstedeværelse.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Der kan under alle omstændigheder anordnes bevisoptagelse, hvis dommeren ikke finder sagen tilstrækkeligt belyst til, at den kan afgøres.

Der kan kun forlanges bevisoptagelse om et faktisk forhold, hvis den part, der påberåber sig det, ikke er i besiddelse af tilstrækkelige oplysninger til at kunne føre bevis for forholdets eksistens. Der kan under ingen omstændigheder anordnes bevisoptagelse med det formål at afhjælpe mangler ved den pågældende parts bevisførelse.

Retten skal begrænse valget af bevismidler til, hvad der er tilstrækkeligt til afgøre tvisten, og skal primært vælge de enkleste og mindst bekostelige.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Der findes følgende former for bevismidler: dokumentbevis, vidneudsagn, formodninger, tilståelse og edsafklæggelser.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Bevismidler, der anvendes til indsamling af vidners og sagkyndiges vidneudsagn:

Når det er muligt at føre vidner, kan retten indhente forklaringer fra tredjeparter med henblik på at belyse de omtvistede forhold, som de har personligt kendskab til. Disse forklaringer afgives i form af erklæringer eller referater afhængigt af, om de er mundtlige eller skriftlige.

Retten kan udmelde enhver person efter eget valg til at belyse sagen med undersøgelsesresultater, en høring af eller en erklæring fra en sagkyndig om en faktisk omstændighed, der kræver teknisk indsigt. Hvis en skriftlig redegørelse ikke er nødvendig, kan retten lade den tekniske sagkyndige aflægge forklaring på retsmødet, hvor den optages i retsbogen, som underskrives af dommeren og justitssekretæren.

Regler for forelæggelse af skriftlige beviser og rapporter eller skriftlige udtalelser fra sagkyndige:

Skriftlige beviser:

Den part, der påberåber sig et dokument, er forpligtet til at fremlægge det for alle andre parter i sagen. Denne fremlæggelse sker med kvittering for modtagelsen eller ved indgivelse til justitskontoret. Dokumenterne skal udleveres uopfordret.

Rapporter eller skriftlige udtalelser fra sagkyndige:

Den sagkyndige afleverer en rapport til justitskontoret i den pågældende retskreds. Der udarbejdes kun én rapport, selv om der er flere sagkyndige. Er der uenighed mellem de sagkyndige, redegør de hver især for deres standpunkt. Hvis den sagkyndige har indhentet en udtalelse fra en ekspert på et andet område, vedlægges denne enten retsbogen eller sagsmappen.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Nogle bevismidler har større vægt end andre.

Et officielt bekræftet dokument er et dokument, der er oprettet af en offentlig embedsmand (notar eller foged) inden for rammerne af dennes erhverv. Det er retsgyldigt, med mindre det under en indsigelsessag fastslås, at det er falsk.

Et privat oprettet dokument er udfærdiget og underskrevet af parterne selv uden medvirken af offentlige myndigheder. Det er retsgyldigt, indtil det modsatte er bevist.

Vidneudsagns og øvrige bevismidlers beviskraft er overladt til dommerens vurdering.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Der kræves skriftligt bevis for en retshandel (kontrakt) til en værdi af over 2 500 EUR. Derimod kan man selv vælge sine bevismidler, hvor det drejer sig om et retsfaktum (ulykke el.lign.).

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Vidner har en lovbestemt forpligtelse til at medvirke til, at retten sker fyldest, og sandheden kommer frem.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Personer, der kan give en legitim grund, kan fritages for at afgive forklaring som vidne. Også forældre og slægtninge i lige linje til en af parterne samt den pågældendes ægtefælle eller tidligere ægtefælle har ret til at nægte at vidne.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Udeblevne vidner kan indkaldes for egen regning, hvis deres vidneudsagn skønnes nødvendigt for sagens udfald. Udeblevne vidner og personer, som uden gyldig grund nægter at afgive forklaring eller aflægge ed, kan pålægges en bøde på mellem 50 og 2 500 EUR.

Hvis man kan dokumentere, at man ikke havde mulighed for at give møde på den fastsatte dato, skal man hverken betale bøde eller indkaldelsesomkostninger.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Alle kan føres som vidne med undtagelse af personer med et handicap, der forhindrer dem i at vidne i retten.

Personer, som ikke er i stand til at afgive forklaring for retten som vidne, kan imidlertid afhøres på samme vilkår, men uden at skulle aflægge ed. Børn kan imidlertid aldrig føres som vidner i skilsmisse- eller separationssager mellem ægtefællerne.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Rettens og parternes rolle under en vidneafhøring

Retten afhører de enkelte vidner hver for sig og i den rækkefølge, den selv fastlægger, i overværelse af parterne eller deres repræsentanter. Vidnerne må ikke læse op af medbragte notater.

Retten kan afhøre eller udspørge vidnerne om alle forhold, for hvilke der kan føres bevis ifølge loven, også forhold, som ikke har været nævnt i indkaldelsen. Retten kan afhøre dem flere gange, konfrontere dem med hinanden eller med parterne, og den kan i givet fald lade dem afgive forklaring under overværelse af en sagkyndig.

Parterne må hverken afbryde eller distrahere vidnerne eller forsøge at påvirke dem, når de afgiver forklaring, eller henvende sig direkte til dem. Gør de det, risikerer de at blive udvist af retssalen Retten kan, hvis den skønner det nødvendigt, stille vidnerne spørgsmål, som parterne fremlægger for retten efter vidneafhøringen.

Videokonference eller andre teknologiske hjælpemidler

Formålet med Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001 af 28. maj 2001 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område er at forbedre, forenkle og fremskynde samarbejdet mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse. Der findes ingen specifikke bestemmelser om videokonference i luxembourgsk lovgivning. Her gælder artiklerne i den nye civile retsplejelov om vidneafhøringer, dommerens personlige undersøgelser og personligt fremmøde. Det nødvendige tekniske udstyr forefindes i retssalene. På dage, hvor der skal afholdes videokonferencer, er der en dommer, en justitssekretær, en tolk og en tekniker til stede.

Retten kan foranledige lyd-, billed- eller audiovisuelle optagelser foretaget af hele eller en del af vidneforklaringerne. Optagelsen opbevares på justitskontoret. Hver part kan anmode om mod betaling af omkostningerne at få et eksemplar, en kopi eller en afskrift.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Retten tager ikke hensyn til beviser, der er fremskaffet på ulovlig måde, f.eks. med et skjult kamera eller ved optagelse af en telefonsamtale uden samtalepartens vidende.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Erklæringer fra sagens parter kan i princippet ikke lægges til grund som bevis.

Relevante links

<http://www.legilux.lu/>

Sidste opdatering: 26/04/2019

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJN-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Malta

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Bevisbyrden påhviler den person, der fremsætter en påstand, hvilket klart fremgår af artikel 562 i *Code of Organisation and Civil Procedure* (retsplejeloven): "byrden for at bevise en påstand påhviler i alle tilfælde den part, der fremsætter påstanden".

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Ja, disse bestemmelser findes, de er fastlagt i retsplejelovens artikel 627 ff. I artikel 627 nævnes de dokumenter, som ikke umiddelbart kræver bevis for deres ægthed. Det gælder f.eks.:

retsakter vedtaget af regeringen i Malta, underskrevet af ministeren eller lederen af det departement, der har udarbejdet dem, eller – i dennes fravær – hans vicekontorchef, assistent eller anden overordnet medarbejder, som er beføjet til at underskrive sådanne retsakter

registre for alle regeringsdepartementer i Malta

alle offentlige love underskrevet af de kompetente myndigheder og offentliggjort i *Government Gazette* (Maltas lovtidende)

retsakter vedtaget af regeringen i Malta trykt efter bemyndigelse af regeringen og forskriftsmæssigt offentliggjort

akter fra og registre i domstole og kirkeretter i Malta

certifikater udstedt af det offentlige registerkontor og matrikelregisterkontoret

redegørelse fra kaptajn udarbejdet efter tilladelse fra *Civil Court, First Hall* (civilret, første afdeling)

andre dokumenter anført i *Merchant Shipping Act* (lov om handelsflåden) (herunder registreringscertifikater underskrevet af justitssekretæren eller anden bemyndiget tjenestemand samt andre optegnelser på registreringscertifikatet, som er underskrevet af justitssekretæren eller anden bemyndiget tjenestemand).

Der kan dog fremlægges andre dokumenter, hvis indhold, der ikke skal føres bevis for. Deres ægthed skal dog bevises. Disse dokumenter omfatter:

dokumenter fra og registre hos alle instanser eller offentlige organer, som er godkendt eller tilladt ved lov eller af regeringen

sognedokumenter og -registre med optegnelser over fødsler, ægteskaber og dødsfald samt foranstaltninger truffet ifølge loven i nærvær af en sognepræst

dokumenter udarbejdet af og registre hos notater i Malta

handelsbøger, der føres i overensstemmelse med loven, dog alene for så vidt angår aftaler eller andre transaktioner af kommerciel karakter

registre ført i overensstemmelse med lovens bestemmelser af offentlige mæglere over, hvad der måtte have fundet sted mellem kontraherende parter i kommercielle anliggender.

Der kan fremlægges beviser, som strider mod indholdet af disse dokumenttyper.

Herudover findes der en anden formodning, der er omfattet af kap. 16 i Maltas lovsamling, *Civil Code*, nemlig at et barn født i ægteskab er ægtemandens barn. Denne juridiske formodning kan dog svækkes ved hjælp af en erklæring på tro og love afgivet over for *Civil Court (Family Section)* (afdeling for familieanliggender) samt fremlæggelse af bevis for, at en sådan formodning ikke er korrekt.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

For at kunne afsige dom i civile sager skal det over for retten godtgøres, at beviserne er tungtvejende.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

En part i en retssag kan uanset hans interesse afgive forklaring, enten på egen, den anden parts eller rettens foranledning. Hvis retssagen iværksættes med en edsvoren stævning, skal der udarbejdes en liste over vidner. Det samme gælder for den edsvorne replik, som også skal omfatte en liste over vidner. Hvis en part ønsker at indkalde et vidne, som ikke er opført på listen, skal der indgives en anmodning herom.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Hvis denne anmodning imødekommes, indkaldes vidnerne på foranledning af den part, der ønsker dem afhørt. Der kan fremsættes en mundtlig anmodning om at indkalde vidner over for *Court of Magistrates (Malta)* og *Court of Magistrates (Gozo)*, *Inferior Jurisdiction*.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

En ret kan afvise en parts anmodning om at indkalde et bestemt vidne, hvis dette vidne er advokat, procesfuldmægtig eller præst. Normalt kan en person, der er til stede ved et retsmøde, ikke indkaldes som vidne i samme sag. Retten kan dog efter eget skøn tilsidesætte denne regel i bestemte sager, hvis der er god grund dertil. I forskellige speciallove findes der bestemmelser om tavshedspligt og forbud mod videregivelse af hemmelige og fortrolige oplysninger. Anmodningen kan desuden afvises, hvis retten ikke finder vidnet relevant.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Der kan benyttes følgende former for bevisførelse: dokumenter, vidneafhøringer og beedigede erklæringer.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Normalt sker vidneafhøringer for åbne døre, og når vidnet er fysisk til stede. Ifølge loven er det dog også tilladt at bruge andre bevismetoder:

beviser kan tage form af en beediget erklæring, både fra vidner, der bor i Malta, og vidner, der bor i udlandet.

Er der tale om en person, som skal rejse fra Malta, er syg, ældre eller sandsynligvis vil afgå ved døden eller miste sin retlige handleevne før retsmødet eller ikke kan komme til retsmødet, kan retten anmode en justitssekretær om at afhøre den pågældende. I så fald skal spørgsmålene til og svarene fra vidnet være skriftlige, og vidnet skal underskrive vidneforklaringen eller sætte et mærke eller kryds i stedet for en underskrift.

Retten kan også udpege en supplerende dommer til at afhøre et bestemt vidne, hvis vidnet ikke kan forlade sit hjem på grund af alderdom.

Hvis et vidne bor i udlandet, kan en advokat via en retsanmodning foranledige et vidne afhørt. Den part, der ønsker vidnet afhørt, skal udarbejde skriftlige spørgsmål samt sende navn og adresse på den person, der skal være til stede på hans vegne under vidneafhøringen.

Hvis retten finder det hensigtsmæssigt, kan den tillade, at vidnets forklaring optages på video eller bånd og fremlægges i retten.

Retten kan give en retsassessor beføjelse til at afhøre vidner og modtage edsafklæggelser.

Når en retsassessor foretager vidneafhøringer, kan han anvende samme midler som retten.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Alle bevisformer anses for at have samme værdi.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Nej, men det er altid det bedste bevis, der skal fremlægges.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Ja, ifølge loven er alle indkaldte vidner forpligtet til at afgive vidneforklaring. Et vidne kan dog ikke tvinges til at besvare spørgsmål, som kan medføre, at den pågældende bliver retsforfulgt.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

En ægtefælle til en part i en retssag har status som vidne og kan blive tvunget til at afgive vidneforklaring på foranledning af sagens parter. En ægtefælle kan ikke tvinges til at afsløre noget, som den anden ægtefælle har fortalt i fortrolighed i løbet af ægteskabet, og en ægtefælle kan heller ikke tvinges til at besvare spørgsmål, som kan resultere i, at den anden ægtefælle bliver retsforfulgt.

Herudover er oplysninger, som er betroet til en advokat, advokatfuldmægtig eller præst, undtaget. Hvis en advokat eller advokatfuldmægtig dog får tilladelse hertil af sin klient, eller hvis præsten får tilladelse hertil af den person, hvis skriftemål han har modtaget, kan de udspørges om forhold, der er kommet til deres kendskab (forudsat at der er givet samtykke dertil): advokaten og advokatfuldmægtigen om det, deres klient har betroet dem af relevans for sagen, og præsten om det, han har fået kendskab til under skriftemålet.

Medmindre det bestemmes ved en kendelse, kan revisorer, læger, socialarbejdere, psykologer og ægteskabsrådgivere ikke blive pålagt at afgive fortrolige oplysninger fra deres klienter, eller som de har fået kendskab til som led i deres erhverv. Denne tavshedspligt omfatter også tolke.

Et vidne, der er bundet af tavshedspligt, kan ikke afsløre en hemmelighed eller fortrolige oplysninger, bortset fra i særlige tilfælde og i overensstemmelse med den lov, der finder anvendelse på det pågældende tilfælde.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Hvis et behørigt indkaldt vidne ikke møder op til retsmødet, gør han sig skyldig i at udvise foragt for retten, og retten afsiger straks kendelse herom og fastsætter en bøde. Retten kan også med en arrestordre tvinge den pågældende til at afgive vidneforklaring på et efterfølgende retsmøde. Retten kan dog annullere bøden, hvis den pågældende har en god begrundelse for ikke at være mødt frem.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Enhver person ved sin forstands fulde brug kan blive indkaldt som vidne. En person kan uanset alder blive indkaldt som vidne, hvis den pågældende forstår, at det er strafbart at afgive falsk vidneforklaring.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Under afhøringen kan retten stille vidnet de spørgsmål, den måtte anse for nødvendige eller relevante. På den anden side kan en part i en retssag uanset sin interesse afgive forklaring på egen, den anden parts eller rettens foranledning.

I sager med mindreårige afhører dommeren normalt den mindreårige for lukkede døre, eller en ombudsmand for børn udpeges til at afhøre den mindreårige. Vidner, der ikke bor i Malta, kan afhøres via en videokonference.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Hvis bevismateriale ikke er indhentet ulovligt, er retten ikke omfattet af restriktioner med hensyn til domsafsigelsen. Den eneste undtagelse er, at retten som regel ikke tager hensyn til bevismateriale vedrørende omstændigheder, som ifølge vidnet er kommet til dennes kendskab fra andre, eller omstændigheder oplyst af andre parter, som kan blive indkaldt som vidne og tilsvarende afgive forklaring herom.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Ja, erklæringer fremsat af en part i en sag kan anvendes i sagen.

Sidste opdatering: 22/03/2017

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJN-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Den hollandske procesret er baseret på princippet om, at "den person, der gør et forhold gældende, skal bevise det". Med andre ord er det den person, der gør forhold eller rettigheder gældende for at fremføre dem for retten, der skal løfte bevisbyrden for disse forhold eller rettigheder. I visse tilfælde kan bevisbyrden dog ligge et andet sted i henhold til specifikke bekendtgørelser eller i henhold til principperne om rimelighed og retfærdighed.

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Bekendtgørelserne om beviser i retsplejelovens artikel 149-207 (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) gælder i forhandlinger med indkaldelser og stævninger, medmindre sagens art gør, at dette udelukkes. De er ikke obligatoriske under de foreløbige forhandlinger, og i voldgiftssager gælder de almindelige regler for beviser heller ikke automatisk. I voldgiftssager kan parterne dog aftale at anvende reglerne.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Forhold, som fremføres af en af parterne, og som ikke modbevises (tilstrækkeligt) af modparten, skal af retten behandles som bevist. Der er dog en undtagelse, nemlig situationer, hvor en accept deraf ville have juridiske følger, som ikke er frit tilgængelige for parterne. I så fald kan retten forlange beviser. Beviser er ikke påkrævede for forhold eller omstændigheder, som skønnes at være almindeligt kendt, og heller ikke for generel erfaring. Disse kan af retten anvendes, uanset om de hævdes af parterne eller ej. "Forhold eller omstændigheder, som skønnes at være almindeligt kendt" betyder forhold og omstændigheder, som en normal person kender til eller kan kende til. "Generel erfaring" betyder årsagssammenhæng, som alle kender til. Det er ikke nødvendigt at bevise forhold, som retten selv opnår viden om under forhandlingerne - disse er kendt som forhandlingernes faktiske omstændigheder. Nogle gange følger en formodning i henhold til loven. Visse forhold eller omstændigheder anses som værende så sandsynlige, at en part, der påberåber sig dem, ikke behøver fremskaffe (yderligere) beviser derfor. Retten kan også anvende den generelle erfaring til at nå frem til en formodning på baggrund af visse forhold, som påberåbes for retten. I så fald har modparten mulighed for at modbevise formodningen. En række særlige tilfælde gør sig også gældende. Som eksempel kan nævnes: i henhold til færdselsloven skal en bilist, som påkræver en cyklist eller en fodgænger, kompensere for skaden, medmindre det kan bevises, at ulykken skyldtes *force majeure*. Et andet eksempel er et tilfælde, hvor en arbejder kræver kompensation for en personskade, hvis det er blevet bevist, at den indtraf, mens han eller hun arbejdede. I så fald er arbejdsgiveren forpligtet til at kompensere medarbejderen for skaden, medmindre der kan fremlægges beviser for, at der ikke var mangler i den påkrævede diligenpligt, eller at medarbejderen var skyldig i en overlagt handling eller forsætlig skadesløshed.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Retten kan frit bedømme de fremlagte beviser undtagen i tilfælde, hvor andet følger i henhold til loven. Denne undtagelse vedrører regler om bevisets afgørende bevisværdi. I tilfælde af afgørende beviser er retten forpligtet til at acceptere visse former for beviser som sande eller i det mindste anerkende deres værdi. Igen er der dog også her mulighed for modbeviser.

Retten kan alene basere sin afgørelse på forhold, som i tilstrækkelig grad opfylder bevisreglerne.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

I visse tilfælde (regnskabseftersyn, vidneforklaring) pålægger retten på en af parternes anmodning den anden part forpligtelsen til at frembringe beviser.

Retten kan også gøre dette på eget initiativ.

På samme måde kan retten på en af parternes anmodning eller på rettens eget initiativ forlange en sagkyndig rapport eller et besøg til eller en besigtigelse af lokaliteterne. Det er retten, som udpeger den sagkyndige, og den sagkyndige rapporterer til retten, og det er retten, som besøger lokaliteterne. Parterne er forpligtede til at bistå med de sagkyndige rapporter.

Parterne er berettigede til at tilkendegive deres synspunkter og til at fremsætte ønsker i sagen, både om en sagkyndig rapport og om besøg til lokaliteterne.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Den part, som retten har tilladt at fremlægge beviser, eller som har bevisbyrden, har pligt til at fremlægge beviser for de påståede forhold og/eller omstændigheder. Modparten kan altid fremlægge beviser for det modsatte, medmindre loven forhindrer dette.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Retten tillader ikke beviser, som ikke er relevante for sagen, eller hvis de ikke er beskrevet i tilstrækkelig grad (for vage), fremføres for sent eller er useriøse.

Fremlagte beviser kan ikke tilsidesættes på grund af det deraf formodede resultat.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

I Nederlandene gælder reglen om bevisfrihed, dvs. at beviser principielt kan fremføres i en hvilken som helst hensigtsmæssig form, medmindre andet følger i henhold til loven. Loven angiver flere forskellige bevisformer (ikke udtømmende):

officielle dokumenter og domme,

regnskabseftersyn og inspektion af bogføring og dokumenter,

vidneforklaringer,

formelle eller mundtlige rapporter fra sagkyndige og

besigtigelse af og besøg til lokaliteter.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Vidneforklaringer skal være tilladt ved lov og afgives på anmodning fra en af parterne eller pålægges en af parterne på rettens eget initiativ. Parterne kan også afgive forklaring som vidner (se punkt 3 nedenfor). Når der skal afgives vidneforklaring, er det parterne, der fører vidnerne.

Vidneforklaringerne afgives i form af vidneudsagn. Vidneforklaringerne afgives, når retten er sat, i form af et mundtligt vidneudsagn. En udtalelse fra et vidne tillades kun som bevis, såfremt den vedhører forhold, om hvilke vidnet har personlig viden. En part, som beder om lov til at afgive vidneforklaring, får lov dertil, hvis de forhold, der skal bevises, er omvistede, og det kan hjælpe med at afklare sagen.

På anmodning fra en af parterne eller på rettens eget initiativ kan sagkyndige fremlægge skriftlige eller mundtlige rapporter (retsplejelovens artikel 194). I tilfælde af en skriftlig rapport sætter retten en tidsfrist for fremlæggelsen. I tilfælde af en mundtlig rapport afgiver vidnet forklaring på den dato, der er angivet for retssagen.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Der skelnes mellem afgørende og ikke-afgørende beviser. Ved afgørende beviser har retten pligt til at anerkende indholdet af beviserne som sandt eller til at anerkende styrken i den form for beviser som fastsat i loven. Modbeviser kan også gives i tilfælde af afgørende beviser, medmindre loven udelukker dette. Officielle dokumenter eller domme afsagt af den strafferetlige domstol er eksempler på afgørende beviser. Retten kan frit afgøre ikke-afgørende bevisers bevisværdi.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Under visse omstændigheder udgør et dokument et fuldkomment bevis. Under visse omstændigheder er dokumentet også afgørende for, at en specifik rettighed opstår. Et eksempel kan være en ægtepagt eller et testamente. Bevis på en ægtepagts eller et testaments tilstedeværelse, som en notar har

udfærdiget, gives ved at aflevere et notarialdokument. En kodicil kan også være et bevis. En kodicil er et håndskrevet, dateret og underskrevet dokument, som angiver testatorens ønsker. Disse ønsker kan blandt andet vedrøre testamenteringen af tøj, personlige ejendele, smykker og nærmere beskrevet indbo og angivne bøger (retsplejelovens artikel 97) (*Burgerlijk Wetboek*). En kodicil kræver ikke validering af et notarialdokument.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Det grundlæggende princip er, at alle, som ifølge loven skal afgive forklaring, er forpligtet til at gøre det. Forpligtelsen består i at møde op til retssagen og afgive de påkrævede forklaringer sandfærdigt i retten.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Under visse omstændigheder er det muligt at blive fritaget for forpligtelsen til at optræde som vidne.

Det er først og fremmest parternes nære slægtninge, som er fritaget for forpligtelsen til at optræde som vidner. Dette omfatter partens (eks)ægtefæller eller (eks)partnere fra registrerede partnerskaber, partens blodslægtninge, besvogrede eller den persons ægtefælle eller partner fra et registreret ægteskab op til og med anden grad - forældre, børn, bedsteforældre, børnebørn, brødre og søstre.

Vidner kan også påberåbe sig ikke at besvare specifikke spørgsmål, såfremt svaret ville udsætte vidnet eller en blodslægtning eller besvogrede i opstigende eller i nedstigende linje eller en slægtning i sidelinje i anden eller tredje grad eller den persons (eks)ægtefælle eller (eks)partner fra et registreret partnerskab for risikoen for strafforfølgning (retsplejelovens artikel 165, stk. 3).

Der er også en undtagelse på et funktionelt grundlag. Denne er tilgængelig for personer, som i kraft af et privilegeret forhold grundet deres profession, stilling eller anden status (for eksempel præster, læger, advokater eller notarer) er forpligtede til at overholde en tavshedspligt.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Hvis et vidne er blevet indkaldt til at møde pr. anbefalet brev og undlader at møde til retssagen, kan retten angive en dato på partens anmodning, på hvilken vidnet kan blive indstævnet (stævning forkyndt af en stævningsmand). Hvis vidnet stadig ikke møder op, kan retten kræve ham eller hende bragt til retten af politiet. Hvis et vidne møder op, men nægter at udtale sig, kan den relevante part bede retten om at varetægtsfængsle ham eller hende for foragt for retten. Den anmodende part skal så betale omkostningerne for varetægtsfængslingen. Retten træffer udelukkende afgørelse om varetægtsfængsling i de tilfælde, hvor retten mener, at det er berettiget med henblik på at finde frem til sandheden.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Som udgangspunkt er alle forpligtede til at afgive forklaring bortset fra de personer, som er berettiget til undtagelsen (se svar på spørgsmål 2.9).

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Vidner afhøres af retten. Retten afhører det enkelte vidne uden tilstedeværelse af de andre vidner, som er blevet indkaldt til det samme retsmøde, og som endnu ikke har afgivet forklaring, undtagen når vidnet er en part. Parterne og deres advokater kan også stille vidnerne spørgsmål. Retten kan på eget initiativ eller på anmodning fra en af parterne konfrontere vidnerne med hinanden og med parterne. Når vidnerne har afgivet forklaring, kan retten stille parterne spørgsmål, og parterne kan stille hinanden spørgsmål.

De hollandske bevisregler indeholder ingen specifikke bestemmelser om videokonference. Hollandsk ret udelukker ikke denne procedure, og der er ingen praktiske vanskeligheder i forbindelse med videokonferencer. Det er op til retten at afgøre.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Ulovlige beviser kan underinddeles i beviser, der er fremskaffet ulovligt, og beviser, der bruges ulovligt. Hvis beviser er fremskaffet ulovligt, betyder dette ikke, at brugen deraf altid er ulovlig. Det er altid rettens skøn, hvorvidt beviserne skal betragtes som ulovlige.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Parterne kan afhøres som parter i sagen, men deres forklaring vil ikke blive behandlet som bevis til fordel for den part, der afhøres som vidne, medmindre forklaringen skal klarlægge andre mangelfulde beviser (retsplejelovens artikel 164, stk. 2).

Sidste opdatering: 01/10/2019

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Den originale sprogudgave af denne side [de](#) er blevet ændret for nylig. Den sprogudgave, du kigger på nu, er i øjeblikket ved at blive oversat af vores oversættere.

Bevisoptagelse - Østrig

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Generelt skal hver part anføre alle de faktiske omstændigheder, der er nødvendige for at begrunde den pågældendes krav, og forelægge de relevante beviser i så henseende (§ 226, stk. 1, og § 239, stk. 1, i den østrigske retsplejelov for civile sager (Zivilprozessordnung (ZPO))). Er de faktiske omstændigheder stadig uklare, skal retten på trods heraf træffe en afgørelse. I så fald får bevisbyrdereglerne betydning. Hver part har bevisbyrden for, at alle de faktiske forudsætninger for at anvende den retsregel, de støtter deres påstande på, er opfyldt. Normalt skal sagsøgeren anføre alle de faktiske omstændigheder, der kan begrunde hans påstand, og sagsøgte alle de faktiske omstændigheder, der kan begrunde hans indsigelser. Derudover har sagsøgeren også bevisbyrden for, at betingelserne for kunne indlede en retssag er opfyldt.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Der skal føres bevis for alle de faktiske omstændigheder, der er af betydning for afgørelsen, medmindre der er tale om et tilfælde, hvor der ikke kræves bevis. Der kræves intet bevis for indrømmede omstændigheder (§ 266, § 267 ZPO), almindeligt kendte omstændigheder (§ 269 ZPO) og omstændigheder, for hvilke der i lovgivningen er fastsat en formodningsregel (§ 270 ZPO).

Ved en indrømmet omstændighed forstås, at en part i sagen har indrømmet, at en af modparten hævdede omstændighed er sand. Indrømmede omstændigheder skal principielt af retten betragtes som sande og uden prøvelse lægges til grund for afgørelsen.

En omstændighed er almindeligt kendt, hvis den er alment kendt (kendt af et tilfældigt stort antal mennesker eller uden problemer på ethvert tidspunkt kan konstateres på en sikker måde) eller kendt af retten (hvis den pågældende ret gennem sit arbejde er vidende herom eller umiddelbart kan konstatere den pågældende omstændighed ved et gennemsyn af sagsakterne).

Almindeligt kendte omstændigheder skal retten på eget initiativ lægge til grund for sin afgørelse, og de skal hverken anføres eller bevises.

En retlig formodning fremgår umiddelbart af lovgivningen og fører i praksis til omvendt bevisbyrde. Den begunstigedes modpart skal i så fald bevise det modsatte. Modparten skal bevise, at den formodede faktiske omstændighed eller den formodede retstilstand på trods af den gældende formodningsregel ikke er indtruffet i det konkrete tilfælde.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Formålet med sagsbehandlingen er at overbevise dommeren om en given omstændighed. Som oftest vil en "stor sandsynlighed" være tilstrækkelig. En "absolut sikkerhed" er ikke nogen forudsætning for, at dommeren kan være overbevist.

Denne grad af bevis er i visse tilfælde ændret i loven eller i retspraksis, hvor den "normale bevisgrad" kan være skærpet til "en til vished grænsende sandsynlighed" eller afsvækket til "en overvejende sandsynlighed". I sidstnævnte tilfælde er en sandsynliggørelse eller bekræftelse ifølge ZPO (§ 274) tilstrækkeligt som bevis. Det såkaldte prima facie-bevis fører også til en svækkelse af den bevisgrad, der kræves, og er især af betydning i sager vedrørende skadeserstatning, hvor det kan være svært at føre bevis. Er der konstateret en typisk hændelsesudvikling, som ifølge den almindelige erfaring indikerer en bestemt årsagssammenhæng eller skyld, anses de faktiske omstændigheder, der er en forudsætning herfor, også i det konkrete tilfælde som udgangspunkt for at være bevist.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Bevisoptagelse kan finde sted på dommerens initiativ eller efter anmodning fra en af parterne. I sager, der er undergivet undersøgelsesgrundsætningen (hvor retten på eget initiativ skal undersøge de faktiske omstændigheder, der er af betydning for afgørelsen), behøver parterne ikke at fremsætte nogen anmodning. Ifølge de normale regler for sagsbehandlingen i den østrigske ZPO kan retten på eget initiativ optage alle beviser, som må forventes at føre til opklaring af væsentlige faktiske omstændigheder (§ 183 ZPO). Dommeren kan pålægge parterne at forelægge dokumenter, anordne besigtigelse på stedet, indhente udtalelser fra sagkyndige eller foretage afhøring af parterne. Forelæggelse af et dokument kan imidlertid kun pålægges, hvis i det mindste én part i sagen har påberåbt sig det pågældende dokument. Optagelse af dokumentbevis eller afhøring af vidner kan ikke foretages, hvis begge parter modsætter sig dette. I alle andre tilfælde finder bevisoptagelsen sted efter anmodning fra en af parterne.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Bevisoptagelsen foregår generelt under den mundtlige sagsbehandling. Under den såkaldte "forberedende berømmelse af retsmøder" (§ 258 ZPO) opstiller retten i samråd med parterne eller deres advokater en tidsplan for retsmøderne, som også omfatter den planlagte bevisoptagelse. Der kan dog til enhver tid føres yderligere drøftelser om sagens videre forløb, hvis der viser sig behov herfor. Efter afslutningen af bevisoptagelsen drøftes resultatet med parterne (§ 278 ZPO). Bevisoptagelsen skal principielt ske umiddelbart for den dommer, der skal træffe afgørelse i sagen. Loven giver dog i udtrykkeligt fastlagte tilfælde mulighed for bevisoptagelse ved en anden rets mellemkomst. Parterne indkaldes til bevisoptagelsen og har i visse henseender ret til at medvirke, f.eks. ved at stille spørgsmål til vidner eller sagkyndige. Bevisoptagelsen foregår under rettens ledelse, og den finder også sted, selv om parterne (trods indkaldelse) ikke måtte være mødt op i retten.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

En anmodning om bevisoptagelse afvises, hvis retten finder, at den pågældende faktiske omstændighed er uden betydning (§ 275, stk. 1, ZPO), eller at anmodningen fremsættes for at forhale sagen (§ 178, stk. 2, § 179 og § 275, stk. 2, ZPO). Endvidere er det muligt at fastsætte en tidsfrist for en bevisoptagelse, som formentlig ville forsinke sagen (§ 279, stk. 1, ZPO). Efter udløbet af denne frist kan anmodningen om bevisoptagelse afvises. Afvisning kan også ske, hvis bevisoptagelsen er unødvendig, fordi retten allerede er overbevist, eller den pågældende faktiske omstændighed ikke kræver noget bevis, og endelig hvis der foreligger et forbud mod bevisoptagelse. Hvis bevisoptagelsen er forbundet med omkostninger (f.eks. udtalelser fra sagkyndige), forlanges der et forskud på omkostningerne fra den, der anmoder om bevisoptagelsen. Hvis dette forskud ikke betales rettidigt, kan beviset kun forelægges senere, hvis dette ikke indebærer nogen forsinkelse af sagen.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Den østrigske ZPO fastlægger regler for bevisoptagelse for de 5 "klassiske" bevismidler: dokumenter (§ 292-319), vidner (§ 320-350), sagkyndige (§ 351-367), besigtigelse (§ 368-370) og afhøring af parterne (§ 371-383). Principielt kan alle oplysningskilder tillades som bevismiddel, idet de alt efter deres art henføres under bestemmelserne for en af ovennævnte kategorier af bevismidler.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Ethvert vidne afhøres for sig, og vidner, der efterfølgende skal afhøres, må ikke påhøre vidneforklaringerne. Derved forhindres det, at vidnerne påvirkes af andre vidners forklaringer. Afgiver vidner indbyrdes modstridende forklaringer, kan de pågældende vidner konfronteres med hinanden. Afhøringen begynder med orienterende spørgsmål, ved hvilke det konstateres, om vidnet er i stand til at afgive vidneforklaring, og om der eventuelt foreligger en vidnefravigelsesgrund eller en hindring for edsafklæggelse. Efter at vidnet er blevet pålagt at tale sandhed og er blevet gjort opmærksom på de strafferetlige følger, som et falsk udsagn kan have, påbegyndes den egentlige afhøring med spørgsmål vedrørende vidnets person. Derefter følger spørgsmål vedrørende selve sagen. Parterne kan deltage i vidneafhøringen og med rettens samtykke stille spørgsmål til vidnerne. Dommeren kan afvise urimelige spørgsmål. Vidneafhøringer skal principielt foretages umiddelbart ved den ret, der behandler sagen. På nærmere fastsatte betingelser kan vidneafhøringen dog også foretages ved en anden rets mellemkomst (§ 328 ZPO).

Den sagkyndige "bistår" retten. Et vidne beretter om sit kendskab til faktiske omstændigheder, hvorimod den sagkyndige over for dommeren redegør for faglig viden, som denne ikke selv kan have. Den sagkyndiges udtalelser skal principielt afgives umiddelbart for den ret, der behandler sagen. Indhentning af udtalelser fra sagkyndige kan uden indskrænkning ske på dommerens initiativ. Den sagkyndige har pligt til at forelægge undersøgelsesresultater og afgive udtalelser. En mundtlig udtalelse fra den sagkyndige skal afgives under den mundtlige sagsbehandling. Hvis der afgives skriftlige udtalelser, skal den sagkyndige redegøre herfor under den mundtlige sagsbehandling, hvis en af parterne ønsker det. Undersøgelsesresultater og udtalelser skal begrundes. Private ekspertudtalelser anses ikke som udtalelser fra sagkyndige i den i ZPO omhandlede forstand. De har samme bevisværdi som private dokumenter. En rent skriftlig procedure er ikke tilladt i østrigsk ret. Da der imidlertid ikke gælder nogen begrænsning med hensyn til bevismidler, er der i princippet mulighed for at forelægge vidneforklaringer skriftligt. Et sådant bevismiddel betragtes dog som et dokumentbevis og vurderingen af dets beviskraft er undergivet rettens frie skøn. I det omfang retten anser det for nødvendigt, skal vidnet alligevel give møde for retten, medmindre begge parter modsætter sig en vidneafhøring.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Princippet om den frie bevisvurdering finder anvendelse (§ 272 ZPO). Bevisvurderingen er dommerens prøvelse af bevisresultaterne. Ved denne vurdering er dommeren ikke bundet af fastsatte bevisregler, men han skal ud fra sin personlige overbevisning afgøre, om den pågældende omstændighed er bevist. Bevismidlerne er ikke indordnet i et hierarkisk system. Skriftlige beviser falder ind under begrebet dokumentbevis, medmindre der er tale om udtalelser fra sagkyndige. For officielle østrigske dokumenter gælder der en formodning for, at de er ægte, dvs. en formodning for, at de faktisk stammer fra den, der er

anført som udsteder. De er desuden et fulgdyldigt bevis for rigtigheden af deres indhold. Private dokumenter anses under forudsætning af, at de er underskrevet, som et fulgdyldigt bevis for, at de deri indeholdte erklæringer stammer fra den, der har underskrevet dokumentet. Rigtigheden af deres indhold er dog altid undergivet den frie bevisvurdering.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Den østrigske ZPO foreskriver ingen obligatoriske bevismidler i bestemte tilfælde. Valget af bevismiddel er uafhængigt af kravets størrelse.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Vidner er forpligtede til at møde i retten, til at afgive vidneforklaring og til på opfordring at aflægge ed. Hvis et korrekt indkaldt vidne uden gyldig grund udebliver fra den mundtlige sagsbehandling, pålægger retten i første omgang en bøde, og ved gentagen udeblivelse anmodes politiet om at tvangsfremstille vidnet i retten. Nægter vidnet at udtale sig uden at anføre nogen grund hertil eller uden at anføre nogen gyldig grund, kan vidnet tvinges til at afgive forklaring. Et falsk vidneudsagn i retten strafforfølges.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Hvis der foreligger en vidnefritagelsesgrund (§ 321 ZPO) har vidnet ret til at nægte at besvare et eller flere spørgsmål. En ret til slet ikke at afgive vidneforklaring findes ikke. Som vidnefritagelsesgrund kan nævnes vanære eller fare for strafferetlig forfølgning for vidnet eller ham nærtstående personer, en umiddelbar formueretlig skade for samme personkreds, en statsligt anerkendt tavshedspligt, fare for afsløring af kunstneriske eller forretningsmæssige hemmeligheder og udøvelse af en valg- eller stemmeret, der ifølge loven er hemmelig. Retten skal inden afhøringen belære vidnet om disse vidnefritagelsesgrunde. Hvis vidnet vil påberåbe sig vidnefritagelse, skal vedkommende anføre grunden hertil.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Retten træffer beslutning om, hvorvidt den påberåbte vidnefritagelsesgrund er retmæssig. Nægter vidnet at udtale sig uden at anføre nogen grund hertil eller af grunde, som retten ikke anser for berettigede, kan vidnet tvinges til at afgive forklaring (§ 354 i loven om tvangsfuldbyrdelse (Exekutionsordning (EO))). Som tvangsmiddel kan der anvendes tvangsbøder og i begrænset omfang frihedsberøvelse. Vidnet hæfter over for sagens parter for enhver skade, som en uberettiget nægtelse af at vidne måtte medføre.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Som vidneegnede anses personer, der enten ikke har været i stand til at opfatte de faktiske omstændigheder, der skal bevises, eller ikke er i stand til at meddele det, de har opfattet. Dette betegnes som "absolut" fysisk vidneegnethed (§ 320, nr. 1, ZPO). Er der tale om sindssyge, umyndige eller lignende personer, skal der i det konkrete tilfælde træffes beslutning om, hvorvidt vedkommende kan afgive vidneforklaring. Desuden findes der 3 tilfælde af "relativ" vidneegnethed (§ 320, nr. 2-4, ZPO): Som vidneegnede anses præster vedrørende omstændigheder, som de er blevet bekendt med under skriftte, eller som er omfattet af deres tavshedspligt, stats tjenestemænd inden for rammerne af deres tavshedspligt, medmindre de fritages herfor, og mediatorer vedrørende forhold, som de under bestemte sager eller på anden måde er blevet bekendt med.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Retten stiller vidnet spørgsmål, der er egnede til at belyse dels de faktiske omstændigheder, der søges bevist ved vidneforklaringen, dels de forhold, der har medført vidnets kendskab hertil. Parterne kan deltage i vidneafhøringen og med rettens samtykke stille spørgsmål til vidnerne med henblik på en præcisering eller komplettering af vidneforklaringerne. Dommeren kan afvise urimelige spørgsmål. Vidneforklaringens vigtigste indhold og om nødvendigt også ordlyden protokolleres. Audiovisuelle apparater og de derpå lagrede optagelser anses normalt som genstande, der besigtiges. Beviset ved besigtigelse finder sted ved rettens umiddelbare sanselige opfattelse af tingenes egenskaber eller tilstande. Som følge af princippet om bevisoptagelsens materielle umiddelbarhed er sådanne bevismidler dog kun tilladt, hvis det umiddelbare bevismiddel, f.eks. et vidne, ikke er til rådighed. Afhøring af et vidne ved brug af videoteknologi er i princippet mulig og bør ske under hensyntagen til procesøkonomien i stedet for, at vidneafhøring foretages ved en anden rets mellemkomst. Siden 2011 har samtlige domstole været udstyret med videokonferenceanlæg.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Hvis en part ved tilvejebringelsen af et bevismiddel tilsidesætter en kontraktforpligtelse eller en privatretlig bestemmelse eller krænker sædeligheden eller den offentlige orden, kan retten optage og anvende beviset, men den pågældende part kan eventuelt ifalde et skadeserstatningsansvar. Hvis parten ved tilvejebringelsen af beviset overtræder en straffebestemmelse, som direkte tjener til beskyttelse af de ved forfatningen beskyttede grund- og frihedsrettigheder (f.eks. legemsbeskadigelse eller bortførelse af eller trusler mod et vidne til opnåelse af et bestemt vidneudsagn), så er det opnåede bevismiddel ikke tilladt, og retten må ikke optage beviset. Hvis det er tvivlsomt, om der er begået en strafbar handling, kan retten suspendere den civile retlige sag, indtil der foreligger en endelig dom i straffesagen. Hvis den straffebestemmelse, der overtrædes ved tilvejebringelsen af et bevismiddel, ikke direkte tjener til beskyttelse af de ved forfatningen beskyttede grund- og frihedsrettigheder, vil den bevisførende part blive strafferetligt forfulgt, men det er ikke forbudt at anvende bevismidlet. Det er kun de uretmæssigt tilvejebragte bevismidler, der begrænser rettens muligheder for at finde frem til sandheden, og som dermed undergraver dommens garanti for sandhed og rigtighed, der er forbud mod at anvende.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Afhøringen af parterne udgør også et bevismiddel. Ligesom vidnerne er en part også forpligtet til at møde i retten, til at afgive forklaring og til på opfordring at aflægge ed. En part kan imidlertid hverken tvinges til at give møde i retten eller til at afgive forklaring. Hvis en part uden grund udebliver fra eller undlader at afgive forklaring for retten, skal retten vurdere dette under omhyggelig hensyntagen til alle foreliggende omstændigheder. Kun i faderskabssager og ægteskabssager kan der anvendes tvangsforanstaltninger for at få parterne til at møde i retten. En tilsidesættelse af pligten til at tale sandhed vil – i modsætning til, hvad der gælder for vidner – ikke blive strafferetligt forfulgt, medmindre en falsk forklaring er afgivet under ed. Retten kan på eget initiativ anordne afhøring af parterne.

Sidste opdatering: 02/06/2018

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Polen

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Beviser og bevisoptagelse reguleres af artikel 6 i den polske civillovbog (*kodeks cywilny*) og artikel 227-315 i civilprocesloven (*kodeks postępowania cywilnego*).

I henhold til artikel 6 i civillovbogen har den person, som gør juridiske følger gældende ud fra et forhold, bevisbyrden for at bevise forholdet. Bevisbyrden for at bevise visse forhold ligger hos skadelidte og for visse andre forhold hos sagsøgte.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Undtagelser fra reglen om, at byrden for at bevise et forhold ligger hos den person, som gør de juridiske følger gældende ud fra forholdet, skal følge direkte af en retsakt.

I visse specifikke tilfælde er det muligt at lægge bevisbyrden hos den anden part, dvs. omvendt bevisbyrde. Dette kan finde sted, f.eks. hvis beviser er ødelagt, eller hvis bevisoptagelsen forhindres. I retspraksis tages det synspunkt, at når en parts adfærd gør, at fremlæggelsen af forholdene forhindres eller vanskeliggøres i alvorlig grad for den anden part, som har bevisbyrden for at bevise dem, skal den førstnævnte part bevise, at forholdene ikke fandt sted. Spørgsmålet om bevisbyrden er tæt knyttet til bestemmelserne om retsformodninger. I henhold til civilproceslovens artikel 234 er en retsformodning bindende for retten. Som hovedregel er det acceptabelt at modbevise en retsformodning.

Retsformodninger, som ændrer bevisreglerne, vedrører f.eks. god eller ond tro (artikel 7 i civillovbogen), antagelsen om levende fødsler (artikel 9 i civillovbogen), ulovlighed (artikel 24, stk. 1 i civillovbogen), ligestilling af samejeres andele (artikel 197 i civillovbogen), debtors handling på trods af viden om den skadelige virkning for kreditor (artikel 527, stk. 3 og artikel 529 i civillovbogen), den lige værdi af partneres andele i foreninger (artikel 826, stk. 2 i civillovbogen).

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

I overensstemmelse med princippet om den frie bedømmelse af beviser (artikel 233 i civilprocesloven) bedømmer retten pålideligheden og styrken af beviser på baggrund af en omfattende undersøgelse af de indsamlede beviser.

Retten kan alene basere sin dom på beviser, der er behørigt optaget i overensstemmelse med de krav, der vedrører bevisekilden og efter princippet om beviseførelse.

Sagkyndige erklæringer bedømmes frit af retten.

Endvidere følger sandsynlighedsbeviser af civilproceslovens artikel 243. Sandsynlighedsbeviser er et alternativ til beviser i ordets egentlige betydning og giver ingen sikkerhed men kun tilsyneladende rigtighed til en udtalelse om et forhold. Fuldbevisoptagelse er en regel, mens det at bevise sandsynligheden er en undtagelse til fordel for den part, der påberåber sig et specifikt forhold. I sager, der i deres natur er hændelige, og i sager, der udtrykkeligt er angivet i en retsakt, er sandsynlighedsbeviser tilstrækkelige.

2 Bevisoptagelse

Alle udtalelser både fra skadelidte og sagsøger skal baseres på beviser.

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Retten kan tillade beviser, som en part ikke gør gældende, men de beviser må kun vedrøre den parts forklaring vedrørende væsentlige forhold og bestridte forhold, hvis de beviser, som er indsamlet i løbet af sagen, ifølge rettens mening ikke er tilstrækkelige til at afgøre sagen (civilproceslovens artikel 232).

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

I princippet tillader retten beviser på parternes anmodning, idet det er deres forpligtelse at angive de beviser, der er nødvendige for at afgøre sagen. Retten undersøger dog, om det er hensigtsmæssigt eller nødvendigt at tillade de beviser, som parterne gør gældende (civilproceslovens artikel 236).

Retten skal træffe en afgørelse om, hvorvidt beviser skal tages i betragtning, både ved bevisoptagelse og ved tilladelse af beviser *ex officio*.

Når det afgøres, hvorvidt der tillades beviser, som er indgivet af en af forhandlingens parter, skal retten undersøge:

om et givent forhold er relevant for sagen (civilproceslovens artikel 227)

om forholdet skal bevises (det kan for eksempel være almen viden - civilproceslovens artikel 228, stk. 1, eller erkendes af parterne - civilproceslovens artikel 229)

om afgivne beviser er udelukket i den specifikke sag (f.eks. civilproceslovens artikel 246 og 247)

om det forhold, som skal påvises gennem beviset, er blevet tilstrækkeligt afklaret, eller om beviset ikke er blevet gjort gældende blot for at forhale forhandlingerne (civilproceslovens artikel 217, stk. 2).

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Retten vil afvise en parts begæring om at indhente beviser, hvis det vedrører forhold, som ikke er relevante for sagen (civilproceslovens artikel 227), forhold, som er almen viden, forhold, som den anden part har erkendt under retsforhandlingerne, hvis erkendelsen ikke rejser tvivl, samt forhold, som kendes af retten *ex officio*, selvom retten så skulle gøre parterne opmærksomme på sådanne forhold under retsmødet (civilproceslovens artikel 228 og 229).

Retten kan skønne, at forhold, der er relevante for sagens afgørelse, skal bevises, hvis den konklusion kan udledes af andre beviste forhold (faktisk formodning, civilproceslovens artikel 231).

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

dokumenter (civilproceslovens artikel 244-257)

Dokumenter er skriftlige udsagn. De kan være offentlige eller private. I tilfælde af offentlige dokumenter, som er udarbejdet i en hensigtsmæssig form af de kompetente offentlige myndigheder, formodes det, at deres officielt bekræftede indhold er korrekt, og at de rent faktisk er blevet udstedt af den udstedende myndighed.

vidneudsagn (civilproceslovens artikel 258-277)

Ingen kan nægte at optræde som vidne bortset fra parternes ægtefæller, deres slægtninge i opstigende og nedstigende linje, søskende og besvogrede i samme linje og grad samt deres adoptivforældre eller -børn. Retten til at nægte at optræde som vidne fortsætter efter ægteskabets eller adoptivforholdets opløsning.

sagkyndig udtalelse (civilproceslovens artikel 278-291)

En sagkyndig udtalelse er en udtalelse om forhold, tilstande og begivenheder, hvis undersøgelse og afklaring kræver særlig specialviden, som hjælper retten til at bedømme omstændighederne på rette måde og til at afgøre en given sag.

besigtigelse (civilproceslovens artikel 292-298)

Besigtigelsen er rettens direkte sensoriske undersøgelse af en persons egenskaber eller tilstand, et sted eller en genstand.

afhøring af parterne (civilproceslovens artikel 299-304)

Hvis der efter beviserne er blevet udtømt eller i tilfælde af manglende beviser stadig er uafklarede forhold, som er relevante for sagen, kræver retten afhøring af parterne for at klarlægge disse forhold.

Når en juridisk person er en part, afhører retten personer i et organ, der er berettiget til at repræsentere den part.

Endvidere kan parterne tillade beviser i form af resultaterne fra en blodtypetest, videooptagelser, fjernsynsbilleder, fotokopier, fotografier, planer, tegninger, cd'er eller bånd og andre enheder, der optager og gemmer billeder eller lyd.

2.5 Hvad er procedurene for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurene for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

I henhold til civilproceslovens artikel 266 oplyses vidnet inden afhøringen om retten til at nægte at optræde som vidne og om strafansvaret for at afgive falsk forklaring. Vidnet, som skal afgive forklaring, aflægges ed for retten.

I henhold til civilproceslovens artikel 271, stk. 1, er vidnets forklaring mundtlig. Vidnets forklaring læses højt for vidnet og suppleres eventuelt på baggrund af vedkommendes kommentarer.

Som hovedregel kan vidner, som endnu ikke er blevet afhørt, ikke være til stede ved afhøringen af andre vidner (civilproceslovens artikel 264), mens vidner, som afgiver modsigende forklaring, kan konfronteres med hinanden (civilproceslovens artikel 272).

Retten kan indkalde en eller flere sagkyndige til at give deres udtalelse og skal oplyse dem om, hvorvidt deres udtalelse skal fremlægges mundtligt eller skriftligt (civilproceslovens artikel 278). Den sagkyndige kan nægte at optræde som vidne af samme årsager som vidner (civilproceslovens artikel 280 og 261). Den sagkyndige aflægges også ed, medmindre parterne fritager ham for den forpligtelse. Alle udtalelser skal indeholde en begrundelse (civilproceslovens artikel 285). De sagkyndige kan kræve kompensation for deres arbejde (civilproceslovens artikel 288).

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Der er intet grundlag for at anerkende et formelt hierarki for bevismetoder på baggrund af deres pålidelighed og styrke adskilt fra en specifik sags faktiske omstændigheder. Som hovedregel bedømmer retten beviserne efter eget skøn (civilproceslovens artikel 233). Dens bedømmelse skal tage hensyn til det princip, der er fastlagt i civilproceslovens artikel 246 og 247, ifølge hvilket dokumentbeviser tager forrang over vidners og parterers forklaring.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Nogle retssager kræver en hensigtsmæssig form, og et krav om at bruge en specifik form kan præsenteres i en retsakt eller en aftale parterne imellem. Skriftlige beviser i overensstemmelse med civilproceslovens artikel 74, stk. 1 (*ad probationem*) anvendes, så i tilfælde af, at kravene i en lov eller aftale ikke opfyldes, bærer den person, som undlod at udføre en handling i den rette form, de negative processuelle følger, idet hans evne til at optage beviser er begrænset.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Som hovedregel er der ingen, der kan nægte at optræde som vidne. At afgive vidneforklaring er en lovbestemt forpligtelse. Forpligtelsen omfatter tre krav: at møde i retten på en angiven tid

at afgive forklaring

at aflægge ed.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Loven tillader dog visse undtagelser fra reglen om, at ingen kan nægte at afgive vidneforklaring, i civilproceslovens artikel 261 i henhold til hvilken parternes ægtefæller, deres slægtninge i opstigende og nedstigende linje, søskende og besvogrede i samme linje og grad samt deres adoptivforældre eller -børn kan nægte at afgive vidneforklaring. Retten til at nægte at afgive vidneforklaring fortsætter også efter ægteskabets eller adoptivforholdets opløsning.

Det er ikke tilladt at nægte at afgive vidneforklaring i familiesager undtagen skilsmisse.

Retten skal oplyse vidnet om retten til at nægte at afgive vidneforklaring og til at nægte at besvare spørgsmål, inden vidnet afhøres. Årsagerne til, at det nægtes at afgive vidneforklaring (indgivet skriftligt eller mundtligt med henvisning til lovbestemte årsager), bekræftes af retten.

En meddelelse om, at det nægtes at afgive vidneforklaring, kan tilbagekaldes. Når vidnet har afgivet vidneforklaring, kan vidnet dog ikke gøre brug af retten til at nægte, medmindre han ikke tidligere var blevet oplyst om, at han havde en sådan rettighed.

Vidnet kan også nægte at besvare spørgsmål, hvis vidneforklaringen kunne udsætte vidnet eller vidnets slægtninge (ægtefæller, slægtninge i opstigende eller nedstigende linje, søskende, besvogrede i samme linje og grad samt adoptivforældre eller -børn) for strafansvar, vanære eller alvorlig og direkte økonomisk skade, eller hvis det ville omfatte krænkelse af en væsentlig forretningshemmelighed.

Det gængse synspunkt er, at termen "slægtninge" ikke strækker sig til personer, der bor sammen som par (samliv).

En præst kan nægte at afgive forklaring vedrørende forhold, som er blevet ham betroet gennem skriftemål.

Ved en kendelse skal alle på et angivent sted og tidspunkt indgive eventuelle dokumenter, som man måtte være i besiddelse af, og som beviser et relevant forhold i sagen, medmindre dokumentet indeholder fortrolige oplysninger. Kun personer, som i forbindelse med de forhold, der omtales i dokumentet, kunne nægte at afgive forklaring som vidne, eller som er i besiddelse af dokumentet på vegne af en tredjepart, som af de samme grunde kunne gøre indsigelse mod at aflevere dokumentet, kan slippe for ovenstående forpligtelse. Selv da er det dog ikke tilladt at nægte at aflevere dokumentet, hvis indehaveren eller tredjeparten har pligt dertil i forhold til en af parterne, eller hvis dokumentet er udstedt af hensyn til den part, som anmoder om bevisoptagelsen. Endvidere kan en part ikke nægte at aflevere et dokument, hvis den part ville udsætte sig selv for at tabe sagen ved at aflevere dokumentet (civilproceslovens artikel 248).

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

I tilfælde af, at det uberettiget nægtes at afgive forklaring eller at aflægge ed, pålægger retten efter afhøring af de tilstedeværende parter om nægtelsens gyldighed, vidnet en bøde (civilproceslovens artikel 274).

Uanset ovenstående bøde kan retten tilbageholde vidnet i højst en uge. Retten løslader vidnet fra tilbageholdelsen, hvis han afgiver forklaring eller aflægges ed, eller hvis hans sag blev afgjort af en ret, hvor vidnets forklaring var tilladt (civilproceslovens artikel 276).

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Retten, som handler *ex officio*, skal undgå at afhøre en person, som ikke er i stand til at opfatte eller til at kommunikere, hvad han opfatter. Ophører årsagerne til den manglende evne, kan det føre til, at forbuddet mod at afgive forklaring fjernes. Psykiatrisk behandling eller umyndiggørelse kan ikke automatisk gøre en vidneforklaring upålidelig (civilproceslovens artikel 259).

Loven definerer ikke den alder, over hvilken et barn skønnes i stand til at opfatte og kommunikere, hvad han eller hun opfatter. Hvorvidt et barn kan afhøres, afhænger derfor af barnets individuelle evner og udvikling. I ægteskabssager muliggør loven begrænsninger vedrørende afhøring af mindreårige under 13 som vidner og parternes slægtninge i nedstigende linje under 17 (civilproceslovens artikel 430).

Civilproceslovens artikel 259 giver anledning til en hovedregel om, at ingen kan afhøres i den samme sag som både vidne og part. En parts værge kan derfor afhøres ved afhøring af parterne. En parts advokat kan blive afhørt som vidne, men skal så fralade sin befuldmægtigelse.

En intervenient kan ikke være vidne (civilproceslovens artikel 81).

Militært personel og embedsmænd, som ikke er blevet fritaget for forpligtelsen om at hemmeligholde oplysninger, der er angivet som "klassificeret" eller "fortroligt", skal ikke nødvendigvis afgive forklaring, hvis deres vidneforklaring ville medføre en krænkelse af den fortrolighed, medmindre de fritages for tavshedspligten.

En mægler kan ikke være vidne vedrørende forhold, som vedkommende blev gjort bekendt med under en mægling, medmindre parterne fritager ham for forpligtelsen til at opretholde fortroligheden i mæglingen (civilproceslovens artikel 2591).

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Et vidne afhøres af retten. I visse tilfælde kan retten overlade afhøringen til en udpeget dommer (civilproceslovens artikel 235). Hvis bevisernes art ikke forhindrer dette, kan den siddende dommer beslutte at foretage afhøringen med teknik, som gør det muligt at gennemføre afhøringen på afstand.

Parter har ret til at være til stede, når vidnerne afhøres, og til at stille dem spørgsmål.

Vidnerne kan afhøres ved hjælp af videokonference og telekonference (artikel 10, stk. 4 i Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område).

3 Vurdering af beviset

Som hovedregel kan alt, der kan bevise de faktiske omstændigheder, der er relevante for sagen, være bevis. Civilprocesloven muliggør ikke et generelt forbud mod brug af ulovligt indhentede beviser i civilsager. En analyse af forfatningens bestemmelser, af de forskellige bestemmelser i civillovbogen og civilprocesloven, loven om beskyttelse af klassificerede oplysninger og internationale traktater, som er ratificeret af Polen, understøtter dog tesen om, at det ikke er tilladt at bruge ulovligt indhentede beviser i civilsager.

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

I civilsager er det ikke tilladt at bruge beviser, der er indhentet på en måde, der har medført en krænkelse af ytringsfriheden, friheden til intimitet og personlig frihed, og dermed har frataget en person retten til at tænke frit. Beviser, som er indhentet gennem bedrag eller ved et løfte, hvis indfrielse ville krænke loven, f.eks. et tilbud om en kontant ydelse for telefonaflytning, betragtes som værende ulovlige.

Civilproceslovens artikel 403, stk. 1 og 2, fastsætter, at en dom, som er opnået gennem kriminalitet, kan ændres. Anmodningen, som muliggøres gennem civilproceslovens artikel 403, stk. 1 og 2, er kun mulig, når dens opfyldelse bekræftes af en endelig dom. Dommen skal være endelig for at sikre, at grundlaget for ændringen vedbliver at eksistere. En kopi af dommen skal vedhæftes anmodningen om ændring af dommen.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Såfremt der stadig er forhold af relevans for sagen, som endnu ikke er blevet forklaret, når beviserne er blevet udtømt eller i tilfælde af manglende beviser, kan retten afhøre parterne (civilproceslovens artikel 299).

Sidste opdatering: 26/11/2018

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Portugal

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Bevisbyrde reglen er, at den part, byrden påhviler, skal påvise, at de påståede forhold er sande, således at retten kan vurdere gyldigheden af det argument, som fremføres.

Den grundlæggende bestemmelse om fordeling af bevisbyrden, dvs. hvilken af parterne der skal løfte bevisbyrden er fastsat i artikel 342 i civillovbogen. I henhold til den artikel skal den, der påberåber sig en ret, føre bevis for de forhold, som ligger til grund for denne ret, og den, retten påberåbes over for, skal påvise forhold, som forhindrer, ændrer eller annullerer retten. Forhindrende forhold er forhold, der hindrer den effektive erhvervelse af retten. Ændrende forhold er forhold, der ændrer ved arten af den pågældende ret. Annullerende forhold er forhold, som bringer en ret, der antages at være erhvervet gyldigt, til ophør. Hvis der er tvivl, skal forholdene anses for at være retsstiftende.

I tilfælde af sager, som vurderes negativt, og hvor den ene part ikke har til formål at få den anden part dømt, men blot ønsker, at retten fastslår, at der ikke foreligger en ret eller et særligt forhold, påhviler det den sagsøgte (den, der er anlagt sagt mod) at påvise de forhold, der etablerer den ret, som påberåbes. I sager, der skal indledes inden for en vis frist, efter at sagsøgeren (den, der er anlægger sag) har fået kendskab til et særligt forhold, påhviler det den sagsøgte at bevise, at fristen er udløbet, medmindre loven fastsætter andet.

Hvis den ret, der påberåbes af sagsøgeren, er omfattet af en suspensiv betingelse (en uvis fremtidig hændelse, hvis indtræden ifølge parternes aftale er afgørende for, at retshandlen kan få virkning) eller en frist (det tidspunkt, hvor retten opstår), påhviler det sagsøgeren at bevise, at betingelsen er opfyldt, eller at fristen er overskredet. Hvis retten er omfattet af en resolutiv betingelse (en uvis fremtidig hændelse, hvis indtræden ifølge parternes aftale er afgørende for, at retshandlens virkning ophører), påhviler det den sagsøgte at bevise, at betingelsen er opfyldt, eller at fristen er udløbet.

De nævnte regler anvendes med omvendt bevisbyrde, når der er retlig formodning (konsekvens eller konklusion, som efter loven drages af et kendt forhold for at bevise et ukendt forhold), dispensation eller fritagelse for bevisbyrden, eller der foreligger en gyldig aftale herom, og i øvrigt, når loven udtrykkeligt fastsætter det. Der anvendes også omvendt bevisbyrde, hvis modparten bevidst har gjort det umuligt at føre bevis for den part, som det påhvilede.

En aftale om omvendt bevisbyrde er ugyldig, når der er tale om en uafhængelig ret (en ret, som en part ikke kan give afkald på blot ved at give udtryk for et ønske herom), eller når den omvendte bevisbyrde gør det for vanskeligt for en af parterne at udøve retten. En aftale, som udelukker enhver form for lovligt bevismiddel eller godtager et ikke lovfæstet bevismiddel, er heller ikke lovlig. Hvis de lovbaserede afgørelser om beviset er begrundet i hensynet til den offentlige orden, er aftalen under alle omstændigheder ugyldig.

Det bevis, der føres af den part, som det påhviler at påvise et særligt forhold, kan modparten føre modbevis over for med det formål at skabe tvivl. Hvis der opstår tvivl, træffes der en afgørelse, som går imod den part, der skulle påvise det pågældende forhold.

Et fuldt retligt bevis kan kun imødegås af bevis for, at det forhold, som gav anledning til det, ikke er sandt med forbehold for andre restriktioner, som er fastsat ved lov.

Enhver, der påberåber sig sædvaneret eller lokal eller udenlandsk lovgivning, skal bevise eksistensen og indholdet heraf, men retten bør på eget initiativ sigte mod at få det relevante kendskab. Retten har også ansvaret for på eget initiativ at skaffe sig viden, når den skal træffe afgørelser baseret på sædvaneret, lokal eller udenlandsk ret, og ingen af parterne har gjort den gældende, eller modparten har anerkendt dens eksistens og indhold eller ikke har gjort indsigelse. Kan retten ikke fastslå indholdet af den gældende lovgivning, anvender den bestemmelserne i portugisisk sædvaneret.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Ja, der findes sådanne regler.

Der kræves ikke bevis for kendte forhold, dvs. forhold, der er almindeligt kendt af offentligheden.

Der kræves heller ikke bevis for forhold, som retten kender til i kraft af varetagelsen af sine funktioner. Når retten gør brug af disse forhold, skal der vedlægges bevis for forholdene i sagen.

En part, der er omfattet af en retlig formodning (se ovenfor), behøver heller ikke at føre bevis for det formodede forhold.

Retlige formodninger kan afkræftes ved hjælp af modbevis undtagen i sager, hvor det ifølge lovgivningen ikke er muligt.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Retten vurderer frit beviset, og dommeren træffer afgørelse om hvert enkelt forhold efter sin overbevisning.

En fri bevisbedømmelse dækker ikke forhold, hvor der efter lovgivningen skal opfyldes særlige formaliteter, for at beviskravet er opfyldt, eller forhold, som kun kan bevises ved dokumenter eller er fuldt bevist enten ved dokumenter eller gennem parternes aftale eller tilståelse.

Retten skal bedømme alle beviser, uanset om de kommer fra den part, der skulle fremlægge dem, med forbehold for bestemmelser, hvorefter beviser for et forhold erklæres irrelevante, hvis de ikke fremlægges af en bestemt part.

Er der tvivl om, hvorvidt et forhold er reelt, eller om placering af bevisbyrden, afgøres det, at den påhviler den, som kan drage fordel af det pågældende forhold.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Lovgivningen åbner mulighed for, at der kan iværksættes bevisoptagelse på dommerens initiativ.

Det påhviler dommeren at foretage og også på embeds vegne anmode om iværksættelse af alle de handlinger, der er nødvendige for at afdække sandheden og de rette sammenhænge i forbindelse med en tvist for så vidt angår de forhold, han bør have kendskab til.

Dommeren kan på ethvert tidspunkt under sagsbehandlingen anmode parterne om at give møde for at afgive forklaring om de forhold, der har betydning for den afgørelse, der skal afsiges.

Det påhviler retten på eget initiativ eller på en af parternes anmodning at anmode om oplysninger, udtalelser fra sagkyndige, planer, fotografier, tegninger, genstande eller dokumenter, som er nødvendige for at blotlægge sandheden. En sådan anmodning kan fremsættes til de offentlige myndigheder, til sagens parter eller tredjepart.

Retten kan, hvis den vurderer, at det er hensigtsmæssigt, på eget initiativ eller på anmodning fra parterne, iværksætte undersøgelser om forhold eller personer. Det bør ske på en sådan måde, at privatliv, familieliv og den menneskelige værdighed respekteres og bør tage sigte på at afklare ethvert forhold, der er relevant for den pågældende afgørelse. Retten kan foretage besigtigelse af stedet eller beordre rekonstruktion af begivenhederne, hvis den mener der er behov for det.

Når der i løbet af en retssag er grund til at antage, at en person, som ikke er blevet indkaldt som vidne, har kendskab til forhold, som har stor betydning for en korrekt afgørelse i sagen, kan denne person indstævnes som vidne.

Dommeren kan også på eget initiativ pålægge sagkyndige at afgive forklaring.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Beviser fremlægges normalt med indlæggene. I slutningen af anmodningen skal sagsøger opstille en liste over vidner og anmode om andre former for bevis. Gør sagsøgte indsigelse, skal vedkommende opstille en liste over vidner med deres svar og anmode om andre former for bevis. Sagsøger kan ændre sin oprindelige anmodning om bevisoptagelse og kan gøre det i sit eventuelle svarskrift eller senest 10 dage efter at have fået forkyndt sagsøgte svarskrift. I tilfælde af at sagsøgte fremsætter et modkrav, og sagsøger svarer, kan sagsøgte ændre sin oprindelige anmodning om bevisoptagelse senest 10 dage efter at have fået forkyndt svarskriftet.

Den generelle regel er, at beviset optages i det afsluttende retsmøde. Undtagelsesvis kan der optages bevis på forhånd. Bevis kan være personers vidneudsagn, udtalelser fra sagkyndige og resultater af retlige undersøgelser. Ved forhåndsoptagelse af denne form for bevis skal der være velbegrunnet frygt for, at det kan blive umuligt eller meget vanskeligt at indhente vidneudsagn fra visse personer under selve retssagen eller at efterprøve visse forhold gennem ekspertise eller inspektion.

Når anmodningerne om bevisoptagelse er blevet imødekommet under det indledende retsmøde, hvor de kan ændres, eller – hvis dette ikke gælder for den relevante afgørelse – berammes det afsluttende retsmøde, efter at advokaterne er hørt.

Listen over vidner kan også suppleres eller ændres i op til 20 dage før datoen for afholdelse af det endelige retsmøde, og den anden part underrettes om, at den pågældende kan gøre brug af denne mulighed inden for fem dage.

Bortset fra tilfælde, hvor omstændighederne berettiger til, at dommeren ændrer sagsbehandlingsrækkefølge, indledes bevisoptagelsen under det afsluttende retsmøde med, at parterne afgiver forklaring.

Hvis beviset omfatter film eller lydoptagelser, fremlægges disse.

Herefter kan der være tale om nærmere redegørelser fra sagkyndige, hvis de er tilsagt at give møde på parternes initiativ eller af retten. Herefter følger afhøring af vidner.

Efter bevisoptagelsen indledes retsforhandlingerne om sagens faktiske omstændigheder. Under disse forhandlinger drager advokaterne både retlige og faktuelle konklusioner af de fremlagte beviser, idet hver advokat kan svare på modpartens indlæg én gang.

Ved afslutningen af det endelige retsmøde henvises sagen til dommeren, der skal afsige en dom inden for 30 dage. Hvis retten ikke mener at være tilstrækkeligt informeret, kan den vende tilbage til retssalen og høre forklaringer fra de personer, den måtte ønske, og træffe beslutning om gennemførelse af yderligere nødvendige foranstaltninger for at opklare tvivlsspørgsmål.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Anmodningen om bevisoptagelse kan afvises, hvis den indgives uden for den periode, lovgivningen fastsætter.

Selv om en anmodning om bevisoptagelse fremsættes rettidigt, kan den helt eller delvis afvises under følgende omstændigheder: antallet af vidner i forbindelse med en given proces overskrider (det overskydende antal skal afvises), dommeren finder, at en anmodning om udtalelser fra sagkyndige er irrelevant eller er fremsat for at trække sagen i langdrag, en person, der kunne vidne som part, er opført som vidne, der anmodes om partserklæringer, der omfatter urigtige eller kriminelle forhold, som den pågældende part er tiltalt for, eller den pågældende part anmodes om at vidne om forhold, som ikke omfatter en tilståelse. Andre beviser, der ikke antages, er beviser, som involverer krænkelse af statshemmeligheder eller brud på faglig eller tjenestemænds tavshedspligt, idet denne dog kan ophæves i overensstemmelse med lovfæstede betingelser.

Under det afsluttende retsmøde, og efter at vidnet har aflagt ed, foretager dommeren en indledende afhøring for at identificere vidnet og finde frem til, om det er en slægtning, ven eller fjende af en af parterne, om den pågældende er i en form for afhængighedsforhold til parterne, og om vedkommende kan have en direkte eller indirekte interesse i sagen. Hvis svarene viser, at den pågældende ikke kan optræde som vidne eller ikke er den person, der var anført, lader dommeren ikke vedkommende vidne. Kun personer, som ikke har psykiske lidelser, og som er fysisk og mentalt egnede til at afgive forklaring om de forhold, der skal bevises, kan afgive forklaring som vidner, og det påhviler dommeren at bedømme den naturlige evne hos de personer, der er opført på vidnelisten, for at vurdere, om deres beviser kan anerkendes og er troværdige.

Vidnebevis anerkendes ikke, hvis aftalen ifølge lovgivningen eller som fastsat af parterne skal være skriftlig eller skal være bevidnet skriftligt. Vidnebevis anerkendes heller ikke, når forholdet er fuldt bevist ved dokumenter eller ved andre midler med fuldgyldig beviskraft. Vidnebevis anerkendes ikke, hvis det er baseret på aftaler, som er i modstrid med eller supplerer indholdet af autentiske eller private dokumenter med fuldgyldig beviskraft, uanset om aftalerne blev indgået før, under eller efter oprettelsen af dokumentet.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Der findes følgende bevismidler:

- a) dokumenter

- b) bevis ved tilståelse
- c) erklæringer fra sagens parter
- d) udtalelser fra sagkyndige
- e) besigtigelse (på stedet)
- f) vidneforklaring
- g) fremvisning af genstande
- h) formodninger.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Forskellene på bevismidlernes effektivitet går ikke på, om de er mundtlige eller skriftlige.

Retten er kun bundet af beviser, hvis beviskraft på forhånd er fastsat i lovgivningen, og under de fastsatte betingelser og begrænsninger: bevis gennem autentiske eller private dokumenter, hvis ægthed er fastslået ved anerkendte midler (jf. civillovbogens artikel 362-387), tilståelse (jf. civillovbogens artikel 352-360) og retlige formodninger (jf. civillovbogens artikel 349-350).

Vurderingen af de resterende beviser foretages i overensstemmelse med princippet om fri bevisbedømmelse uden at være underlagt andre regler end de empiriske principper, dvs. generelle og abstrakte bedømmelser af årsagssammenhænge. Beviser vil blive bedømt i overensstemmelse med den overbevisning, dommeren har dannet sig om forholdene under hensyntagen til disse principper.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Ja, loven tillægger de forskellige bevismidler forskellig vægt.

Den frie bevisbedømmelse udelukkes, og visse bevismidler får forrang i forhold til andre, hvis loven tillægger et bestemt bevismiddel særlig vægt eller kræver, at visse formelle krav er opfyldt, for at der kan foreligge en kendsgerning eller bevis for et retligt forhold. I tilfælde af negativt bevis, forbyder loven dommeren at anvende visse bevismidler, når han skal træffe sin afgørelse.

Retten foretager en fri bevisbedømmelse i forbindelse med vidneforklaringer, mundtlig høring af sagkyndige (som regel høres sagkyndige kun under det afsluttende retsmøde, hvis det er nødvendigt med mundtlige uddybninger, eftersom resultatet af deres undersøgelser fremgår af en skriftlig rapport), besigtigelse, undersøgelsesrapporter fra sagkyndige og dokumenter, som efter loven ikke har særlig bevisvirkning.

Vidneforklaringers værdi bedømmes frit af dommeren. Vidneforklaringer kan imidlertid ikke erstatte et dokument, der kræves i henhold til lovgivningen, eller anvendes til at modsige eller føje noget til indholdet af visse dokumenter.

Sagkyndiges udtalelsers beviskraft bedømmes frit af retten, og det samme gælder resultaterne af de retlige besigtigelser.

Autentiske dokumenter (dvs. dokumenter, der er skrevet af kompetente offentlige myndigheder eller embedsmænd inden for rammerne af disses beføjelser) anses for at udgøre fulgyldigt bevis for handlinger, der er foretaget af de pågældende, og for de forhold, som de beskriver – dvs. dokumentation, som kun kan afvises, hvis det modsatte bevises. Private dokumenter, hvis underskrifter eller håndskrift eller kun underskriften anerkendes og ikke anfægtes af den part, dokumentet er rettet imod, eller som selv om underskriften eller håndskriften er tillagt dem, erklærer, at de ikke ved, om det er deres, eller anses for at være ægte, både retligt og i forhold til domstolene, og private dokumenter, hvis underskrifter eller håndskrift er legaliseret af en notar, er fulgyldigt bevis for så vidt angår de erklæringer, deres forfatter tillægges, men det forhindrer ikke, at der for sådanne dokumenters vedkommende kan gøres indsigelser vedrørende falsk eller fremlægges beviser for falsk. De forhold, der er omhandlet i erklæringen, anses for at være bevist, hvis de er i strid med den erklærende parts interesser. Erklæringen skal imidlertid betragtes i sin helhed. Private dokumenter, hvis underskrift eller håndskrift er legaliseret efter lovgivningen om notarer, har samme beviskraft som autentiske dokumenter, men kan ikke træde i stedet for dem, hvis lovgivningen kræver autentiske dokumenter for at sikre retsaktens gyldighed.

En skriftlig retslig tilståelse har fulgyldig beviskraft mod den, der tilstår. En udenretslig tilståelse i form af et autentisk eller privat dokument anses for bevist på de betingelser, som gælder for disse dokumenter, og hvis tilståelsen blev aflagt til den anden part eller dennes repræsentant, har den fulgyldig beviskraft. En udenretslig tilståelse i anden form end et dokument kan ikke bevises af vidner i tilfælde, hvor vidnebevis ikke anerkendes. Når det anerkendes, bedømmer retten frit dets beviskraft.

Ikkeskriftlige udenretslige tilståelser og tilståelser aflagt til tredjemand eller indeholdt i et testamente bedømmes frit af retten.

En tilståelse er ikke bevis mod den, som tilstår: a) hvis den ifølge lovgivningen er utilstrækkelig eller bygger på forhold, hvis anerkendelse eller efterforskning er forbudt ved lov, b) hvis den bygger på forhold vedrørende umistelige rettigheder, eller c) hvis det tilståede forhold er umuligt eller klart ikkeeksisterende.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Ja, det er tilfældet i portugisisk lov.

Når lovgivningen kræver, at et dokument opfylder visse formelle krav, kan det ikke erstattes af et andet bevismiddel eller et andet dokument, medmindre det har større beviskraft.

Når lovgivningen kræver opfyldelse af visse formaliteter, for at der kan foreligge et retligt forhold eller bevis herfor, kan der ikke dispenseres herfra.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Alle personer er, uanset om de er parter i sagen eller ej, forpligtet til at medvirke til, at sandheden afdækkes. De skal besvare stillede spørgsmål, underkaste sig de nødvendige undersøgelser, efterkomme de anmodninger, der fremsættes, og gennemføre de handlinger, der træffes afgørelse om.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Vidner kan nægte at afgive forklaring, medmindre der er tale om sager, der har til formål at efterprøve børns fødsel eller død:

slægtninge i opstigende linje og adoptivforældre i sager, der vedrører de adopterede børn, og omvendt

svigerfaderen eller svigermoderen i sager, der vedrører deres svigersøn eller svigerdatter, og omvendt

enhver af ægtefællerne eller de tidligere ægtefæller i sager, hvor en af parterne er den anden ægtefælle eller tidligere ægtefælle

personer, der lever eller har levet papirløst sammen med en af sagens parter.

Det påhviler dommeren at gøre ovennævnte personer bekendt med, at de kan nægte at afgive forklaring.

Vidner, der er omfattet af professionel tavshedspligt, af den tavshedspligt, der er pålagt offentlige embedsmænd, og af statshemmeligheder, kan nægte at afgive forklaring om forhold, der er omfattet af tavshedspligt og statshemmelighed.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

I overensstemmelse med det foregående svar kan mennesker, som nægter at afgive forklaring, ikke straffes eller tvinges til at samarbejde med retten, da dette er deres lovfæstede ret.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Ja, der findes personer, der ikke kan føres som vidner.

Der er tale om personer, som ikke kan afgive vidneforklaring på grund af psykiske lidelser, og personer, som ikke er fysisk og mentalt egnede til at afgive forklaring om de forhold, der skal bevises.

Det påhviler dommeren at vurdere, om de indkaldte vidner er egnede til at afgive forklaring.

Personer, der kan afgive forklaring som parter i sagen, må ikke afgive vidneforklaring.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Vidnerne afgiver forklaring ved fremmøde under det afsluttende retsmøde eller ved videomøde, undtagen når:

der gennemføres forudgående afhøring (som kan anvendes, når der er velbegrunder frygt for, at det kan være umuligt eller meget vanskeligt at få en bestemt person til at vidne)

der foretages afhøring ved fremsendelse af en retsanmodning til et portugisisk konsulat

afhøringen finder sted hos den pågældende person eller på tjenestestedet (forret, som nydes af republikkens præsident og diplomatisk personale under gensidige ordninger)

det ikke er muligt for dem at møde op i retten

man anvender den forret, der åbner mulighed for at afgive forklaring skriftligt.

Vidnet afgiver en præcis forklaring og angiver årsager og omstændigheder, som gør, at han eller hun har kendskab til det pågældende forhold. Årsagen til, at vidnet har kendskab til forholdet skal beskrives i detaljer og begrundes i videst muligt omfang.

Afhøringen foretages af advokaten for den part, der indkaldte vidnet. Advokaten for den anden part kan med hensyn til de forhold, der er omhandlet i vidneudsagnet, stille spørgsmål til vidnet for at fuldstændiggøre eller afklare vidneudsagnet.

Dommeren skal sikre, at advokaterne opfører sig korrekt over for vidnerne og forhindre, at de stiller spørgsmål eller giver udtryk for overvejelser, der er malplacerede, ledende, løgnagtige eller fornærmende.

Afhøring og krydsforhør foretages af parternes repræsentanter, uden at dette berører de oplysninger dommeren anmoder om, eller det forhold, at dommeren kan stille spørgsmål med henblik på at afklare eventuelle uklårheder.

Dommeren står selv for afhøringen, når det er nødvendigt for at berolige vidnet eller afslutte en u hensigtsmæssig afhøring.

Inden vidnet besvarer de stillede spørgsmål, kan han eller hun informere sig om sagen, anmode om at få adgang til bestemte dokumenter, som indgår i sagen, eller fremlægge dokumenter, som underbygger vidneudsagnet. Kun dokumenter, som den pågældende part ikke kunne have fremlagt, modtages og indgår i sagsakterne.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Beviser, der ikke er tilvejebragt ad retmæssig vej, kan ikke bedømmes af retten.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Ja, ud over partens vidneudsagn, der er omtalt ovenfor, giver den portugisiske retsplejelov også parterne mulighed for at afgive forklaringer.

Parterne kan faktisk indtil påbegyndelsen af de mundtlige indlæg i første instans anmode om tilladelse til at afgive forklaringer vedrørende forhold, de har været personligt involveret i, eller som de har direkte kendskab til.

Retten vurderer frit parternes forklaringer, medmindre de omfatter en tilståelse.

I den forbindelse henvises også til besvarelsen af spørgsmål 2.6.

Yderligere oplysninger

Gældende lovgivning

[Civillovbogen](#)

[Loven om civil retspleje](#)

Yderligere oplysninger

[Justitsministeriet](#)

[Statsadvokatens kontor](#)

[Portugals statstidende](#)

[Database med juridiske dokumenter](#)

Sidste opdatering: 30/04/2018

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJN-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Rumænien

1 Bevisbyrde

Det primære retsgrundlag findes i:

Artikel 249-365 i den rumænske retsplejelov (*Codul de procedură civilă*).

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

En påstand, som fremsættes i løbet af retsforhandlingerne, skal bevises af den part, som fremsætter den, undtagen i visse tilfælde, som udtrykkeligt følger af loven. En sagsøger skal bevise sin sag. For indsigelser, som sagsøgte fremlægger, har sagsøgte bevisbyrden. I tilfælde af en formodning kan bevisbyrden skifte fra den part, som ellers havde den, til modparten.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Ingen behøver at føre bevis for noget, som retten nødvendigvis allerede har viden om.

Det antages, at retten har viden om gældende ret i Rumænien. Lovtekst, som ikke er offentliggjort i Rumæniens statstidende (*Monitorul Oficial*) eller på anden vis, internationale konventioner, traktater og aftaler, som gælder i Rumænien, men som ikke er indarbejdet i lovgivningen, og folkeretlig sædvaneret skal bevises af den interesserede part. De regler, der er fastlagt i klassificerede dokumenter, må kun bevises og inddrages i henhold til de af loven fastsatte betingelser. Retten kan efter eget initiativ tage retten i en anden stat til efterretning, forudsat at den er anført for retten. Fremmed ret skal bevises i overensstemmelse med bestemmelserne i civillovbogen (*Codul civil*), som omhandler den fremmede rets indhold.

Hvis et forhold er almindeligt kendt og ikke bestrides, kan retten beslutte, at forholdet efter omstændighederne ikke skal påvises. Anvendelser, adfærdsregler og praksis, som er oprettet parterne imellem, skal bevises af den part, som gør dem gældende. Lokale love og bestemmelser skal kun bevises af den part, som gør dem gældende, hvis retten anmoder derom.

En formodning er en konklusion, som loven eller retten udleder af et kendt forhold for at bevise et ukendt forhold. En formodning (*prezumtiã legalã*) undtager den person, der drager fordel deraf, fra at have bevisbyrden for at skulle bevise det forhold, som loven finder bevist. En formodning kan modbevises gennem beviser for det modsatte, medmindre andet følger i henhold til loven.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Beviser skal være tilladte og skal være relevante for retsforhandlingernes resultat. Når retten har tilladt beviser for de særlige omstændigheder, afgøres spørgsmålet om, hvorvidt disse omstændigheder er blevet påvist, frit af retten efter rettens eget skøn, undtagen når loven foreskriver andet.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Beviser skal fremlægges af sagsøger i begæringen og af sagsøgte i svarskriftet, medmindre andet følger i henhold til loven. I modsat fald kan beviset udelukkes. Hvis de fremlagte beviser ikke er tilstrækkelige for sagens fulde afgørelse, vil retten kræve, at parterne supplerer den. Retten kan på eget initiativ henlede parternes opmærksomhed på behovet for yderligere beviser og kan kræve, at yderligere beviser optages, selvom parterne ikke er enige. Parterne kan anmode om at få følgende beviser optaget: dokumenter, sagkyndige erklæringer, vidneforklaringer, besigtigelse *in situ* og afhøring af en part, hvis modparten anmoder om at få den part indkaldt til at afgive forklaring. Den nye retsplejelov regulerer også synlige bevismidler. Dette kunne være relevant inden for visse kategorier af civilsager (f.eks. skilsmisssager).

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Retten tager først stilling til, hvorvidt de af parterne fremlagte beviser er tilladte, og afsiger derefter en kendelse, der angiver de faktiske omstændigheder, der skal bevises, de tilladte beviser og parternes forpligtelser vedrørende bevisoptagelse. Så vidt muligt optages beviserne under samme retsmøde, hvor det er tilladt.

Bevisoptagelsen reguleres af nogle grundlæggende regler: beviserne optages i den af retten fastlagte rækkefølge. Så vidt muligt skal beviserne optages under samme retsmøde. Beviserne optages før drøftelserne om sagens realitet. Beviser og modbeviser optages for så vidt muligt samtidigt.

Beviserne optages for lukkede døre (*in camera de consiliu*) i den ret, der behandler sagen, medmindre andet følger i henhold til loven. Hvis beviser af objektive grunde kun kan optages et andet sted, kan de optages på baggrund af retsanmodninger fra en ret i samme instans eller af en underinstans, såfremt der ikke findes en ret i samme instans det pågældende sted.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Beviser må kun anvendes, hvis de opfylder visse betingelser vedrørende deres lovlighed (*legalitate*), sandsynlighed (*verosimilitate*), relevans (*pertinentã*) og overbevisende karakter (*concludentã*). For så vidt angår lovlighed skal fremlagte beviser udgøre bevis i henhold til loven og må ikke forbydes af loven. For så vidt angår sandsynlighed må de anmodede beviser ikke være i strid med den alment anerkendte naturret. For så vidt angår relevans skal beviserne være relateret til retssagens genstand, dvs. til forhold, som skal påvises til støtte for den af parterne fremsatte begæring og svarskriftet. Beviser skal også være sandsynlige og bidrage til en afgørelse af tvisten for at være tilladte.

Retten skal afvise en begæring om at fremlægge et dokument som bevis, hvor indholdet af dokumentet vedrører strengt personlige forhold vedrørende en persons værdighed eller privatliv, hvor dokumentets fremlæggelse ikke ville være i overensstemmelse med en tavshedspligt, eller hvor det ville give anledning til en straffesag vedrørende parten, partens ægtefælle, blodslægtninge eller besvogrede op til og med slægtskab i tredje grad.

Vidneforklaringer tillades ikke til at bevise retshandler på en værdi over 250 RON, for hvilke loven kræver skriftlige beviser. Vidneforklaringer er heller ikke tilladte, hvis de strider mod indholdet i et forbundet dokument.

Beviser fremlægges af sagsøger i begæringen eller af sagsøgte i svarskriftet. Beviser, som ikke fremlægges på denne måde, kan kræves og tillades af retten i følgende situationer: behovet for beviser opstår på grund af en ændring i kravet; behovet for beviser opstår under retsforhandlingerne, og parten kunne ikke have forudset det; parten viser retten, at denne af en gyldig grund ikke kunne fremlægge de krævede beviser inden for den tilladte tid; bevisoptagelsen fører ikke til en udsættelse af retssagen; alle parterne har givet deres udtrykkelige samtykke.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

En retshandel eller et forhold kan bevises gennem dokumenter, vidner, formodninger, en erkendelse fra en af parterne (på partens eget initiativ eller i et svar på afhøringen), sagkyndige erklæringer, synlige beviser, besigtigelse *in situ* eller andre former for beviser, som følger i henhold til loven.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Vidner foreslås af parterne, enten af sagsøgeren i begæringen eller af sagsøgte i svarskriftet. Når vidneforklaringen er tilladt, indkalder retten vidnerne til afhøring.

Såfremt retten finder det tilrådeligt at indhente udtalelser fra specialister for at afklare forholdene på parternes anmodning eller på eget initiativ, udpeger den en eller tre sagkyndige og afsiger en kendelse, der angiver de aspekter, inden for hvilke de skal give deres udtalelse og fristen for deres arbejde.

Eksperternes konklusioner føres til protokols i en sagkyndig rapport. En anden rapport kan søges af en anden sagkyndig på parternes eller rettens anmodning.

For så vidt angår dokumentbeviser kan den enkelte part indgive de dokumenter, som han eller hun ønsker at anvende under retssagen i behørigt bekræftet form. Parten skal også have originalen med og skal kunne fremvise den i retten på forlangende. I modsat fald tages der ikke højde for dokumentet. Retten kan kræve fremvisning af et dokument i en parts besiddelse, hvis dokumentet er fælles for retssagens parter, hvis parten selv har henvist til dokumentet under retssagen, eller hvis parten har en forpligtelse til at fremlægge det. Hvis en part har et dokument i sin besiddelse, og det ikke kan fremlægges i retten, kan en dommer udpeges, så parterne i dommerens nærvær kan undersøge dokumentet, hvor det forefindes. Hvis en tredjepart er i besiddelse af et dokument, kan den part blive indkaldt som vidne og blive bedt om at tage dokumentet med.

Beviserne optages for lukkede døre af den kompetente ret. Når beviserne skal optages et andet sted, vil de blive optaget af en udpeget ret i samme instans eller af en underinstans, såfremt der ikke findes en ret i samme instans på det pågældende sted. Hvis bevistypen tillader det, og parterne giver deres samtykke, kan den ret, som optager beviserne, undlade at indkalde parterne.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Bevismetoderne er lige stærke undtagen i sager, som udtrykkeligt foreskrives af loven.

Officielle dokumenter (*forma autenticã*) accepteres ofte af parterne på grund af de fordele, de har, herunder en formodning om ægthed, hvilket betyder, at en person, som gør et officielt dokument gældende, fritages for bevisbyrden.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

For retshandler med en værdi på mere end 250 RON tillades kun dokumentbeviser, selvom der er visse undtagelser, hvor vidneforklaringer også anerkendes. I samhandel med personer gælder, at et officielt dokument indtil det tidspunkt, hvor det eventuelt erklæres falsk, udgør et afgørende bevis for fastlæggelse af forhold, der personligt foretages af den person, som bekræftede ægtheden af dokumentet i henhold til lovgivningen. Udtalelser fra parterne, som er registreret i et officielt dokument, gælder kun som bevis, indtil det modsatte er bevist.

Såfremt der er formodninger, som overlades til rettens skøn, kan retten alene gøre dem gældende, såfremt de har vægtning og styrke til at sandsynliggøre det påståede forhold. Sådanne formodninger anerkendes alene, når loven tillader vidneforklaringer.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Se svaret til spørgsmål 2.11

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Retsplejeloven fastlægger ikke grundlag, på hvilke et vidne kan nægte at afgive forklaring, men beskriver alene de personer, som ikke kan afhøres som vidner og personer, som er fritaget for at møde som vidner. Se svaret til spørgsmål 2.11.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Et vidne, som ikke møder op, eller som nægter at afgive forklaring, vil blive idømt en bøde af retten. Når et vidne undlader at møde som svar på den første indkaldelse, kan retten udstede en retskendelse for at få personen bragt for retten (*mandat de aducere*). I presserets sager kan retten endda udstede en retskendelse for det første retsmøde.

Såfremt en person undlader at møde eller nægter at besvare spørgsmålene, kan retten tage det som fuld erkendelse eller alene som indledende beviser til fordel for den part, som foreslog indkaldelse af vidnet.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Følgende kan ikke være vidner: blodslægtninge eller besvogrede op til og med slægtskab i tredje grad; ægtefæller, tidligere ægtefæller, personer, der er forlovede eller samlevende; personer i fjendtlige forhold eller i interesseforhold med en af parterne; personer, som er underlagt en retskendelse, der fratager dem retten til at administrere deres ejendom (*sub interdicție judecătorească*) og personer, der er dømt for at have begået mened. I retssager, der vedrører slægtskabsforhold, skilsmisse eller andre familiemæssige relationer, kan retten afhøre blodslægtninge eller besvogrede med undtagelse af deres efterkommere.

Følgende er fritaget for at møde som vidner:

præster, læger, farmaceuter, advokater, notarer, stævningsmænd, mæglere, jordemødre og sygeplejersker og andre fagfolk, som i henhold til loven er forpligtede til at overholde fortroligheden og tavshedspligten med hensyn til forhold, som de får kendskab til under udøvelsen af deres pligter eller erhverv, også når de har ophørt deres aktivitet

dommere, anklagere og tjenestemænd, også når de har ophørt deres pligter, vedrørende fortrolige omstændigheder, som de får kendskab til under deres embedsperiode

personer, som gennem deres svar ville udsætte sig selv, deres slægtninge, deres ægtefælle, tidligere ægtefælle osv. for strafferetlig forfølgning eller ville hænge samme ud offentligt.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Retten indkalder vidnerne og afgør rækkefølgen, i hvilken de skal afhøres. Inden vidnet afhøres, skal vidnet identificeres og aflægge ed. Det enkelte vidne skal afhøres separat. Vidnet besvarer først spørgsmål, som stilles af retspræsidenten, og derefter med præsidentens tilladelse spørgsmål, som stilles af den part, som foreslog ham eller hende, og af modparten. Et vidne, som ikke kan møde for retten, kan afhøres på det sted, hvor han eller hun er.

Der er ingen lovbestemmelser, som regulerer lyd- eller videooptagelser af forklaringer, men sådanne optagelser er tilladt. De kan efterfølgende transskriberes på anmodning fra en interesseret part i overensstemmelse med loven.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Hvis parten, som har indgivet et dokument, insisterer på at bruge det, selvom det påstås at være falsk, og den påstand ikke er blevet trukket tilbage, og hvis der har været en tilkendegivelse af personen bag forfalskningen eller en medskyldig, kan retten afbryde retssagen og med det samme fremsende det angiveligt falske dokument til den ansvarlige anklager med en rapport, der er udarbejdet til formålet, for derved at få forfalskningen undersøgt. Når der ikke kan anlægges straffesag, eller når den ikke kan fortsættes, udføres undersøgelsen af forfalskningen af civilretten.

På den anden side vil retten pålægge personen bag en indsigelse, der er fremsat i ond tro mod udarbejdelsen eller underskriften af et dokument eller mod ægtheden af en lyd- eller videooptagelse, en bøde.

Ved vurderingen af vidneudsagn tager retten vidnets oprigtighed i betragtning og også de omstændigheder, under hvilke vedkommende fik kendskab til de forhold, der udgør genstanden for udsagnet. Såfremt retten ud fra forhandlingerne har mistanke om, at et vidne har afgivet falsk forklaring eller blev bestukket, udarbejder den en rapport og henviser sagen til den ansvarlige anklagemyndighed.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Hvis en af parterne erkender et forhold, som modparten anvendte som grundlag for vedkommendes begæring eller svarskrift, udgør erkendelsen bevis. En erkendelse, som gives i retten, udgør fuldt bevis mod den person, som gav den. Retten skal tage den samlede erkendelse i betragtning og kan ikke udskille dele af den, medmindre de vedrører separate forhold, som ikke har forbindelse med hinanden. Indrømmelser uden for retten kan frit bedømmes af retten. De er underlagt kravene om antagelighed og bevisoptagelse, som regulerer andre beviser i henhold til almindelig lov.

Retten kan indvillige i at få den ene eller anden part indkaldt til afhøring om deres egne handlinger, såfremt dette er relevant for en afgørelse i sagen.

Relevante links

<http://www.just.ro/>

Sidste opdatering: 27/11/2018

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Den originale sprogudgave af denne side [SI](#) er blevet ændret for nylig. Den sprogudgave, du kigger på nu, er i øjeblikket ved at blive oversat af vores oversættere.

Følgende sprog er allerede oversat.

Bævsioptagelse - Slovenien

1 Bevisbyrde

Bestemmelserne om bevisoptagelse og fremlæggelse af bevismidler og bevisoptagelsesmetoder i civile sager er indeholdt i den civile retsplejelov (*Zakon o pravdnem postopku, ZPP*).

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Hovedreglen er, at parterne skal oplyse alle de faktiske omstændigheder, der underbygger deres påstande og indsigelser, og fremlægge beviser for disse (retsplejelovens artikel 7 og 212).

Sagsøgerne skal dokumentere de faktiske omstændigheder, som ligger til grund for deres påstande, mens de sagsøgte skal dokumentere de faktiske omstændigheder, der ligger til grund for deres indsigelser. Det fremgår af den materielle ret, hvilken af parterne der er forpligtet til at gøre en given faktisk omstændighed gældende og fremlægge dokumentation for denne. Manglende dokumentation af en faktisk omstændighed får konsekvenser for den part, som efter materiel ret er forpligtet til at gøre en faktisk omstændighed gældende og ligeledes dokumentere denne (den civile retsplejelovs artikel 7 og 215).

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Bevisoptagelsesproceduren omfatter de faktiske omstændigheder, hvorpå påstande og indsigelser er baseret, videnskabelige og faglige regler samt erfaringsbaserede regler. Lovbestemmelserne skal ikke dokumenteres, da den gældende regel desangående er, at retten formodes selv at have gjort sig bekendt med dem (iura novit curia, dvs. "dommeren kender loven").

Det er ikke obligatorisk at dokumentere faktiske omstændigheder, der anerkendes af en part under retssagen. Retten kan pålægge en part at dokumentere anerkendte faktiske omstændigheder, hvis den er af den opfattelse, at en part har anerkendt disse faktiske omstændigheder for at gøre et krav gældende, som den pågældende part ikke kan gøre gældende (den civile retsplejelovs artikel 3, stk. 3).

Faktiske omstændigheder, som en part ikke benægter eller benægter uden at anføre en begrundelse herfor, anses for anerkendt, medmindre formålet med at benægte disse faktiske omstændigheder er knyttet til andre erklæringer fra den pågældende part. En part kan ligeledes hindre virkningerne af denne formodning om anerkendelse ved at anføre, at de faktiske omstændigheder ikke anerkendes, men dette finder imidlertid kun anvendelse på faktiske omstændigheder, der ikke vedrører denne parts adfærd eller opfattelse.

Det er ikke obligatorisk at dokumentere faktiske omstændigheder, der er anerkendt og almindelig kendt (den civile retsplejelovs artikel 214, stk. 1 og 6).

Retten accepterer en anerkendt faktisk omstændighed uden at kontrollere dens rigtighed (den civile retsplejelovs artikel 214), medmindre retten er af den opfattelse, at den pågældende part har anerkendt den faktiske omstændighed med det formål at gøre et krav gældende, som det ikke er tilladt den at gøre gældende (den civile retsplejelovs artikel 3, stk. 3).

Faktiske omstændigheder, som formodes i loven, kræver ingen dokumentation. Det kan imidlertid blive dokumenteret, at disse faktiske omstændigheder ikke foreligger, medmindre andet er bestemt i loven (den civile retsplejelovs artikel 214, stk. 5).

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Det forudsætter en høj grad af sandhed (materielle bevismidler) at træffe afgørelse om de realiteter, der ligger til grund for sagsøgerens påstand, dvs. at retten skal være overbevist om de faktiske omstændigheder, der efter loven er relevante.

I nogle tilfælde er det tilstrækkeligt for at træffe en afgørelse, at der er påvist sandsynlighed, især når det drejer sig om visse foreløbige processuelle afgørelser, der ikke afslutter sagen, men i hvilke retten besvarer foreløbige processuelle spørgsmål. Hvis retten skal anvende en specifik processuel regel, skal sandsynligheden af de ifølge loven relevante faktiske omstændigheder være påvist. Det er imidlertid ikke nødvendigt at overbevise retten om tilstedeværelsen heraf. Den civile retsplejelov indeholder ikke en definition af, hvilke faktiske omstændigheder der kan påvises at være sandsynlige, således at en bestemt forskrift kan tages i betragtning.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

I overensstemmelse med det gældende kontradiktionsprincip er det hovedsagelig parterne, der begærer bevisoptagelse.

Retten kan ligeledes foretage bevisoptagelse af egen drift (den civile retsplejelovs artikel 7, stk. 2), hvis retten er af den opfattelse, at parterne agter at anvende deres påstande uretmæssigt (den civile retsplejelovs artikel 3, stk. 3).

Retten foretager bevisoptagelse af egen drift i tvister vedrørende forældremyndighed, hvor retten ikke er bundet af påstanden, og også selv om der ikke er nedlagt påstand. Retten kan ligeledes foretage bevisoptagelse, selv om ingen af parterne har fremlagt bevismidler, og hvis dette er påkrævet af hensyn til barnets tarv (den civile retsplejelovs artikel 408).

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Retten beslutter, hvilke beviser der skal optages for at fastslå de afgørende faktiske omstændigheder (den civile retsplejelovs artikel 213, stk. 2, og artikel 287). Den træffer en afgørelse om bevismidlerne, hvori den imødekommer eller afslår parternes begæringer, og kan ligeledes afsige kendelse af egen drift om optagelse af visse bevismidler.

Hvis en parts begæring vedrørende bevismidler imødekommes ved rettens afgørelse, håndhæves begæringen, og bevisoptagelsen foretages. Retten er ikke bundet af sin afgørelse om bevismidler. Den kan ændre afgørelsen i forbindelse med behandlingen af sagen og optage bevismidler, hvorom der tidligere forgæves er fremsat begæring, og kan ligeledes optage nye bevismidler (den civile retsplejelovs artikel 287, stk. 4).

Bevismidler optages generelt under hovedforhandlingen for en dommer, som træffer den endelige afgørelse (den civile retsplejelovs artikel 217). Hvis der foreligger gyldige grunde, kan der efter anmodning optages beviser for en nærmere angivet dommer (den civile retsplejelovs artikel 217). I ekstraordinære tilfælde er det ligeledes muligt at optage beviser efter afslutningen af hovedforhandlingen, hvis dommerkollegiet beslutter, at den afsluttede hovedforhandling skal genoptages. Dette sker, om nødvendigt, med henblik på at supplere retsforhandlingerne eller skabe klarhed over specifikke vigtige emner (den civile retsplejelovs artikel 292).

Det er specifikt fastsat i den civile retsplejelov, at et bevismiddel alene kan forkastes, hvis det er irrelevant for afgørelsen (den civile retsplejelovs artikel 287), dvs. at bevismidlet ikke kan anvendes til at fastslå de efter loven relevante faktiske omstændigheder. Den civile retsplejelov indeholder imidlertid ingen specifikke bestemmelser om muligheden for at forkaste uantagelige bevismidler eller bevismidler, der ikke kan optages omkostningseffektivt, eller som ikke kan optages på en hensigtsmæssig måde.

Parterne skal senest under den første hovedforhandling fremføre alle de faktiske omstændigheder, der underbygger deres sagsfremstilling, føre de beviser, som er nødvendige for at fastslå pålideligheden af deres sagsfremstilling, og fastslå deres standpunkt med hensyn til den sagsfremstilling og de beviser, som modparten har fremført. Det betyder, at retten ikke tager højde for bevismidler, som en part fremlægger for sent. Den pågældende part bliver generelt udelukket, hvis vedkommende fremsætter en sådan begæring (den civile retsplejelovs artikel 286). Den eneste undtagelse er tilfælde, hvor parten kan dokumentere, at vedkommende blev hindret i at fremføre bevismidler på det første retsmøde som følge af ydre omstændigheder (den civile retsplejelovs artikel 286, stk. 4).

Med hensyn til uantagelige bevismidler og bevismidler, der ikke kan optages på en hensigtsmæssig måde, er det vigtigt at overholde den civile retsplejelovs artikel 3, stk. 3, hvori det er fastsat, at retten ikke anerkender begæringer, som er i strid med bindende forskrifter eller etiske regler.

2.3 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

I den civile retsplejelov anerkendes inspektioner, dokumenter, høring af vidner, høring af sagkyndige vidner og afhøring af parterne.

2.4 Hvad er procedurene for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurene for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Vidner: Enhver, der er indkaldt som vidne, skal give møde og skal, medmindre andet er fastsat i loven, afgive vidneforklaring (den civile retsplejelovs artikel 229). Vidner høres på forslag af en part, der skal anføre, hvad vidnet skal afgive vidneforklaring om, samt vidnets personlige oplysninger (den civile retsplejelovs artikel 236). Vidner bliver indkaldt til et retsmøde i form af en særlig stævning. Denne vidnestævning skal indeholde oplysninger om vidnets pligt til at afgive forklaring, følgerne af en ubegrundet undladelse af at give møde og retten til godtgørelse af vidnets omkostninger (den civile retsplejelovs artikel 237).

Vidner høres under hovedforhandlingen. Vidner, der som følge af alder, sygdom eller et alvorligt fysisk handicap ikke kan give møde i henhold til stævningen, kan afgive vidneforklaring på deres bopæl (den civile retsplejelovs artikel 237, stk. 2). Alle vidner høres hver for sig uden tilstedeværelse af andre vidner, der skal afgive forklaring på et senere tidspunkt (den civile retsplejelovs artikel 238). Retten oplyser vidnerne om deres pligt til at tale sandt og ikke undlade noget og advarer dem ligeledes om følgerne af at afgive falsk vidneforklaring. Vidnet anfører først og fremmest, hvad han/hun ved om sagen, og herefter stiller retsformanden eller dommerkollegiet og parterne og deres repræsentanter og befuldmægtigede spørgsmål til vidnet for at kontrollere vidnets forklaring eller for at tilføje oplysninger til forklaringen eller præcisere denne. Hvis vidnet afgiver en uoverensstemmende forklaring, kan det konfronteres med den faktiske omstændighed (den civile retsplejelovs artikel 239, stk. 3). Vidnets edsansvar er ikke længere anerkendt ifølge den civile retsplejelov.

I den civile retsplejelov sondres der ikke mellem proceduren for høring af ordinære og sagkyndige vidner, og loven indeholder ingen særlige formelle bestemmelser herom. Der er ingen forskel mellem proceduren for høring af vidner og sagkyndige vidner.

Dokumenter: Selv om et bevismiddel ikke tillægges større vægt end andre efter den civile retsplejelov, anses dokumenter for at være det mest pålidelige bevismiddel. Der kan sondres mellem offentlige og private dokumenter. Offentlige dokumenter er dokumenter, der udstedes i en bestemt form af et statsligt organ, der handler inden for sit kompetenceområde, dokumenter, der udstedes i denne form af en selvstyrende lokal myndighed, en virksomhed eller en anden organisation eller en enkeltperson under udøvelse af en offentlig, lovfæstet beføjelse (den civile retsplejelovs artikel 224). Private dokumenter er alle de dokumenter, der ikke er offentlige. I private dokumenter kan et dertil bemyndiget statsligt organ eller en juridisk eller fysisk person, der udøver offentlige beføjelser (f.eks. en notar), bekræfte en underskrifts ægthed. Ægthedserklæringer af denne art i private dokumenter er af offentlig betydning, og den del af dokumentet kan ligeledes anses for et offentligt dokument. Bevisværdien af offentlige dokumenter er defineret særskilt i den civile retsplejelov. Et offentligt dokument udgør et bevis på rigtigheden af de i dokumentet bekræftede eller angivne faktiske omstændigheder (den civile retsplejelovs artikel 224). Selv om den civile retsplejelov bygger på den antagelse, at indholdet af et offentligt dokument er sandt, er det tilladt at føre bevis for, at de faktiske omstændigheder er blevet upræcist registreret i et offentligt dokument, eller at et offentligt dokument er udformet forkert (den civile retsplejelovs artikel 224, stk. 4). Det er den eneste bevisregel i Sloveniens civile retsplejelov.

Udenlandske offentlige dokumenter, hvis ægthed er bekræftet efter de relevante forskrifter, har samme bevisværdi som slovenske dokumenter, forudsat at der foreligger gensidighed, medmindre andet er anført i en international aftale (den civile retsplejelovs artikel 225).

Der er i den civile retsplejelov ligeledes fastsat bestemmelser om fremlæggelse af dokumenter (pligten til at fremlægge dokumenter), som afhænger af, hvorvidt dokumentet er i den henvisende parts besiddelse, i modpartens besiddelse, i et statsligt organs eller en statslig organisations besiddelse, når denne udøver en offentlig beføjelse, eller i en tredjeparts (fysisk eller juridisk persons) besiddelse.

Sagkyndige vidner: Retten hører sagkyndige vidner, når det er nødvendigt med faglig viden for at fastslå eller præcisere en given faktisk omstændighed, og retten ikke har adgang til denne viden (den civile retsplejelovs artikel 243). Den civile domstol udpeger et sagkyndigt vidne ved en særlig afgørelse, hvor den inden udpegningen hører parternes synspunkter om sagen. Et sagkyndigt vidne kan ligeledes udpeges af den dommer, der fungerer som retsformand, eller af en særlig udpeget dommer, hvis denne har beføjelse til at optage denne form for bevis (den civile retsplejelovs artikel 244). Sagkyndige vidner udpeges almindeligvis ud fra en særlig liste over retsvidner, men denne opgave kan også varetages af et specialiseret organ. Kun fysiske personer kan optræde som sagkyndige vidner. Sagkyndige vidner har pligt til at møde i retten og uddybe deres konklusioner og udtalelser (den civile retsplejelovs artikel 246). Retten kan pålægge et sagkyndigt vidne en bøde, hvis vidnet udebliver fra retsmødet, på trods af at det blev behørigt indkaldt. Retten kan ligeledes pålægge et sagkyndigt vidne en bøde, hvis vidnet nægter at udføre opgaven uden at give en begrundelse (den civile retsplejelovs artikel 248). Sagkyndige vidner kan på anmodning fritages fra deres forpligtelse af retten, men kun af grunde, som de kan gøre gældende med henblik på at nægte at afgive forklaring eller besvare enkelte spørgsmål. Retten kan på anmodning ligeledes fritage sagkyndige vidner fra deres forpligtelse af andre rimelige grunde (f.eks. en alt for stor arbejdsbyrde). En bemyndiget medarbejder i det organ eller den organisation, hvor det sagkyndige vidne er ansat, kan ligeledes anmode om en sådan fritagelse med denne begrundelse (den civile retsplejelovs artikel 246, stk. 2 og 3). Et sagkyndigt vidne kan endvidere afvises på samme måde som en dommer. Den eneste undtagelse hertil er, hvis en person, der allerede tidligere har afgivet forklaring som vidne, kan optræde som sagkyndigt vidne (den civile retsplejelovs artikel 247).

Et sagkyndigt vidnes opgaver omfatter afgivelse af forklaring vedrørende konklusioner og en udtalelse. Retten afgør også, om det sagkyndige vidne kun skal afgive sin forklaring og udtalelse mundtligt på retsmødet, eller om vidnet ligeledes skal afgive forklaringen og udtalelsen skriftligt inden retsmødet. Retten fastsætter ligeledes den frist, hvor det sagkyndige vidne senest skal afgive sin forklaring og udtalelse. Hvis der er udpeget mere end et enkelt sagkyndigt vidne, kan disse afgive deres forklaring og udtalelse i fællesskab, hvis de er enige om indholdet. Hvis de ikke er enige, afgiver hvert enkelt sagkyndigt vidne sin forklaring alene (den civile retsplejelovs artikel 254). Hvis der påvises grundlæggende forskelle mellem de oplysninger, som afgives af sagkyndige vidner, eller hvis et eller flere sagkyndige vidners forklaring er uklar, ufuldstændig eller selvmodsigende eller i strid med de faktiske omstændigheder, der er blevet afdækket i forbindelse med efterforskningen, og disse unormale forhold ikke berigtiges ved en fornyet høring af det sagkyndige vidne, foretages der fornyet bevisoptagelse fra det samme eller et andet sagkyndigt vidne (den civile retsplejelovs artikel 254, stk. 2). Hvis der er modsigelser i et eller flere sagkyndige vidners udtalelser, eller hvis der i deres udtalelse berettes om unormale forhold, eller hvis der opstår begrundet tvivl om rigtigheden af den afgivne udtalelse, kræves der udtalelser fra andre sagkyndige vidner (den civile retsplejelovs artikel 254, stk. 3). Sagkyndige vidner har ret til at få refunderet deres omkostninger og er berettigede til et honorar for deres arbejde (den civile retsplejelovs artikel 249).

2.5 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Det princip, der lægges til grund for bedømmelsen af bevismidler, er den uafhængige bedømmelse af bevismidler. Retten, der handler i overensstemmelse med sin egen overbevisning, træffer afgørelse om, hvilke faktiske omstændigheder der anses for bevist på grundlag af en grundig og omhyggelig vurdering af hvert enkelt bevismiddel alene og af alle bevismidlerne i forening og på grundlag af sagens forløb som helhed (den civile retsplejelovs artikel 8). I Sloveniens retsplejelov foretages der ikke anerkendelse af begrebet "bevisregler", hvorefter lovgiveren på forhånd har fastlagt en abstrakt vurdering af specifikke former for bevismidler. Den eneste undtagelse til denne regel er reglen om vurdering af offentlige dokumenter (se punkt 2.5).

I praksis gælder der imidlertid den regel, at f.eks. dokumenterede bevismidler er mere pålidelige (men ikke mere tungtvejende) end andre beviser, som f.eks. vidneforklaringer eller parternes forklaringer.

2.6 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Den civile retsplejelov indeholder ingen bestemmelser om, hvorvidt visse bevismidler eller bevisformer er obligatoriske for at kunne fastslå visse faktiske omstændigheders tilstedeværelse.

2.7 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Ja. Enhver, der er indkaldt som vidne, skal give møde og skal, medmindre andet er fastsat i loven, afgive vidneforklaring (artikel 229 i den civile retsplejelov).

2.8 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

En person kan ikke føres som vidne, hvis vedkommendes forklaring ville være i strid med forpligtelsen til at bevare officielle hemmeligheder eller militærhemmeligheder, medmindre den kompetente myndighed fritager den pågældende person fra denne forpligtelse (den civile retsplejelovs artikel 230). Vidner kan nægte at afgive forklaring (den civile retsplejelovs artikel 231):

i sager, hvor en part har betroet sig til vidnet som en bemyndiget repræsentant

i sager, hvor den pågældende part eller en anden person har skriftet over for vidnet i dennes egenskab af religiøs skriftefader

om faktiske omstændigheder, som vidnet har opdaget i sin egenskab af advokat eller læge eller i forbindelse med udøvelsen af enhver anden profession eller beskæftigelse, hvor vedkommende er forpligtet til at hemmeligholde viden om ethvert faktisk forhold, som måtte blive opdaget i forbindelse med udøvelsen af den pågældende beskæftigelse.

Vidner kan nægte at besvare enkelte spørgsmål, hvis de har god grund til at gøre dette, herunder især hvis de ved at besvare spørgsmålet ville kaste alvorlig skam over, forårsage væsentlig økonomisk skade eller risiko for strafforfølgning for sig selv eller, selv fjerne, slægtninge i lige linje eller slægtninge i sidelinje indtil tredje led, eller hvis de ville kaste alvorlig skam over, forårsage væsentlig økonomisk skade eller risiko for strafforfølgning for deres ægtefælle eller en indgiftet slægtning til og med andet led (også selv om dette ægteskab allerede er ophørt) eller for deres værge eller plejebarn eller for deres adoptivforælder eller adoptivbarn (den civile retsplejelovs artikel 233).

Risikoen for at forårsage økonomisk skade kan imidlertid ikke påberåbes af vidner som en årsag til at nægte at afgive forklaring om juridiske transaktioner, hvor de var til stede som indkaldte vidner, om handlinger, som de udførte i forbindelse med en tvist som juridisk forgænger eller repræsentant for en af parterne, om faktiske omstændigheder, der vedrører ejendomsforhold i forbindelse med familiemæssige eller ægteskabelige bånd, om faktiske omstændigheder, der vedrører fødsel, ægteskab eller død, eller når det af særlige bestemmelser fremgår, at de er forpligtet til at indgive en begæring eller afgive forklaring (den civile retsplejelovs artikel 234). Et vidne kan heller ikke nægte at afgive forklaring begrundet i hensynet til beskyttelsen af en forretningshemmelighed, hvis afsløringen af visse faktiske omstændigheder er nødvendig af hensyn til offentligheden eller en anden person, forudsat at et sådant hensyn medfører større fordele, end der er ulemper forbundet med afsløringen af den pågældende hemmelighed (den civile retsplejelovs artikel 232).

2.9 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Ja. Hvis vidner, der er blevet indkaldt korrekt, undlader at give møde uden grund, eller hvis de uden tilladelse forlader det sted, hvor de skulle have afgivet forklaring, kan retten afsige kendelse om, at de skal tvinges til at møde i retten for egen regning, og retten kan endvidere pålægge dem en bøde på op til 1 300 EUR. Retten kan ligeledes udstede en sådan bøde til et vidne, der giver møde, men som trods det, efter at være blevet advaret om konsekvenserne, nægter at afgive forklaring eller besvare specifikke spørgsmål af årsager, som af retten anses for at være ubegrundede. I sidstnævnte tilfælde kan retten, hvis vidnet stadig nægter at afgive forklaring, fængsle vidnet, indtil det indvilliger i at afgive forklaring, eller indtil vidnets forklaring ikke længere er nødvendig, dog højst en måned (den civile retsplejelovs artikel 241, stk. 2).

2.10 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Et vidne kan være enhver person, som er i stand til at give oplysninger om de faktiske omstændigheder, der skal bevises (den civile retsplejelovs artikel 229, stk. 2). En persons egnethed til at blive indkaldt som vidne afhænger ikke af den pågældendes retsevne. Børn eller personer, der er blevet erklæret helt eller delvist umyndige, kan indkaldes som vidner, hvis de er i stand til at give oplysninger om juridisk relevante faktiske omstændigheder. Retten tager fra sag til sag stilling til spørgsmålet om, hvorvidt et vidne er i stand til at afgive forklaring.

En part eller en parts juridiske repræsentant må ikke indkaldes som vidne, men man må gerne indkalde en almindelig repræsentant (*pooblaščenec*) eller en intervenient (*stranski intervenient*) som vidne.

2.11 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Med hensyn til vidners afgivelse af forklaring henvises til ovennævnte svar.

Videokonferencer er reguleret i den civile retsplejelovs artikel 114a, hvori det er fastsat, at retten med parternes samtykke kan tillade parterne og deres repræsentanter at opholde sig på en anden lokalitet under retsmødet og udføre processuelle handlinger på den lokalitet, hvis der gennemføres en lyd- og videotransmission fra den lokalitet, hvorpå retsmødet finder sted, til den eller de placering(er), hvor parterne og/eller parternes repræsentanter opholder sig. Der gælder de samme betingelser for bevisoptagelse i form af høring af parterne, vidner og sagkyndige vidner.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Generelt må bevismidler, der er optaget ulovligt (f.eks. ved hjælp af ulovlig telefonaflytning) ikke anvendes i civile sager. I henhold til retspraksis er det imidlertid tilladt at anvende denne type bevismidler, hvis der foreligger velbegrundede årsager hertil, eller hvis bevisoptagelsen vil være af særlig betydning for håndhævelsen af en grundlovssikret rettighed. Ud over det faktiske forhold, at nogle af bevismidlerne kan være optaget ulovligt, spiller det i så fald en afgørende rolle, om de bevismidler, der fremlægges i civile sager, i sig selv fører til en krænkelse af menneskerettighederne.

Med hensyn til uantagelige bevismidler og bevismidler, der ikke kan optages på en hensigtsmæssig måde, er det i den civile retsplejelovs artikel 3, stk. 3, fastsat, at retten ikke anerkender begæring, som er i strid med bindende forskrifter eller etiske regler.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Hvis forklaringen indgår som led i en retssag eller en form for begæring, kan den ikke medtages som bevismiddel, men vil derimod blive betegnet som en af parten fremsat faktisk påstand, hvorom den pågældende part ligeledes skal forelægge relevante bevismidler. Hvis forklaringen er indeholdt i et dokument, der er fremlagt som bevis på en af en part fremsat påstand, vil den pågældende forklaring blive betegnet som et dokument.

En forklaring, der afgives af en part under et retsmøde, tæller også som bevismiddel, da parternes forklaringer ligeledes anerkendes som bevismidler i den civile retsplejelov (den civile retsplejelovs artikel 257).

Relevante links

<http://www.pisrs.si/Pis.web/>

<https://www.uradni-list.si/>

<http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/preciscenaBesedilaZakonov>

<http://www.sodisce.si/>

Sidste opdatering: 23/11/2015

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Slovakiet

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Reglen, efter hvilken retten optager beviser under retsmøderne, er baseret på forfatningens artikel 48, stk. 2.

Hvis det skønnes hensigtsmæssigt, kan en anden ret anmodes om at optage beviser, eller beviserne kan optages uden for retsmødet. Retten informerer normalt forhandlingernes parter om bevisoptagelse uden for et retsmøde fem dage i forvejen. Forhandlingernes parter har ret til at overvære bevisoptagelsen. Parterne er pålagt at fremlægge de beviser, som skal bevise deres krav. Retten afgør, hvilke af de fremlagte beviser, den vil optage.

Retten kan undtagelsesvist optage andre beviser end dem, som parterne fremlægger, hvis det er nødvendigt for at træffe afgørelse i sagen.

Retten kan træffe opgørelse om, at optagne beviser suppleres eller gentages for retten.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

En undtagelse fra bevisoptagelse under et retsmøde er, når betingelserne for at træffe en afgørelse uden et mundtligt retsmøde er opfyldt. Dette betyder ikke, at beviser ikke optages i sådanne tilfælde, men snarere at beviser optages uden for og ikke under retsmødet. Bevisoptagelse er kvalitativt i lighed med påvisning af et krav.

Sådanne undtagelser omfatter følgende:

behandling af sager på grundlag af sagens realiteter, når en enkelt juridisk bedømmelse af sagen er omfattet

de forhold, der gøres gældende af parterne, er ubestridte, og tvistens værdi uden diverse udgifter overstiger ikke 2 000 EUR

på baggrund af parternes samtykke; hvis der afsiges et betalingspåbud, en udeblivelsesdom eller en anerkendelsesdom, og hvor kravet frafalder.

Endvidere skal retsmøder ikke påbydes i forhandlinger om en prøvelse *in abstracto* i forbrugersager, når en udeblivelsesdom til fordel for en forbruger afsiges, i tvister om forskelsbehandling forudsat, at skadelidte indivilliger, i individuelle arbejdskonflikter og ved begæringer om påkrav af hasteforanstaltninger.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Når retten bedømmer beviser, er den i princippet ikke begrænset af lovgivningen med hensyn til, hvordan den skal bedømme et specifikt bevis for så vidt angår pålidelighed. Derfor anvendes princippet om skønsmæssig bedømmelse af beviser. Kun sjældent pålægger loven retten visse begrænsninger vedrørende bedømmelse af beviser. Retten skal for eksempel anerkende et forhold, for hvilket loven indeholder en afviselig formodning, for værende bevist, medmindre andet bevises i forhandlingerne - civillovbogens § 133.

Retten er bundet af EU-domstolens afgørelser. Den er også bundet af forfatningsrettens afgørelse om, hvorvidt en specifik lovgivning strider mod forfatningen, en lov eller en international traktat, som er bindende for Den Slovakiske Republik. Retten er også bundet af afgørelser fra forfatningsretten og Menneskerettighedsdomstolen vedrørende grundlæggende menneskerettigheder og friheder. Endvidere er retten bundet af afgørelser fra kompetente organer om, at en strafbar handling eller en mindre forseelse eller en anden administrativ forseelse, som er strafbar i henhold til specifikke regler, er blevet begået. Retten er dog ikke bundet af bødef afgørelser på stedet.

Derudover kan en ret undersøge anliggender inden for en anden myndigheds beslutningskompetence. Hvis den kompetente myndighed har truffet en afgørelse om et sådant anliggende, tager retten denne afgørelse i betragtning og indarbejder den i grundlaget for sin afgørelse (respekt for tidligere afgørelser).

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Forhandlingernes parter skal fremlægge de beviser, som skal bevise deres krav. Retten afgør, hvilke af de fremlagte beviser, den vil optage. Retten kan også optage beviser på eget initiativ i tilfælde af beviser, der er baseret på offentlige registre og lister, hvis sådanne registre og lister angiver, at de af parterne påståede forhold er i modstrid med virkeligheden. Retten optager ikke andre beviser på eget initiativ.

Retten kan på eget initiativ optage beviser for at fastslå, om de processuelle betingelser er blevet opfyldt, eller om den fremsatte afgørelse kan håndhæves og kan også sætte sig ind i den relevante fremmede ret.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Retten optager beviser under retsmøderne, medmindre betingelserne for at kunne træffe en afgørelse uden et mundtligt retsmøde er blevet opfyldt.

Parterne har ret til at fremsætte deres bemærkninger om begæringer for beviser og om optagne beviser.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Retten bedømmer beviserne efter eget skøn og optager det enkelte bevis individuelt og alle beviser i forhold til hinanden og tager omhyggeligt alle forhold, som er bragt for dagen under forhandlingerne, i betragtning. Pålideligheden af det enkelte bevis kan bestrides, medmindre andet følger i henhold til loven.

En vis grænse for den skønsmæssige bedømmelse af beviser gælder for appelretten og den ret, som behandler anker om retsspørgsmål, hvor appelretten er ikke bundet af de faktiske omstændigheder, som er påvist af retten i første instans. Den kan derfor nå frem til en anden konklusion for så vidt angår forholdene. Den kan dog ikke fravige bedømmelsen af de specifikke beviser, som er optaget af retten i første instans. Den kan kun bedømme beviser, der er optaget af retten i første instans, anderledes, såfremt den gentager de beviser. I modsætning til retten i første instans kan den dog bedømme beviser, der er optaget af en underinstans gennem en anmodet ret, anderledes.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Alt, der kan bidrage til den rette afklaring af sagen, og som er blevet indhentet lovligt fra bevismidlerne, kan tjene som beviser. Bevismidler omfatter afhøring af parterne og vidnerne, dokumenter, sagkyndige rapporter, sagkyndige vidner og besigtigelser. Hvis måden, der optages beviser på, ikke er foreskrevet, angives den af retten.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Et vidne er en person, som er tydeligt adskilt fra retten og fra forhandlingernes parter, og som afgiver vidneforklaring om forhold, som vidnet har opfanget gennem sine sanser. Kun fysiske personer kan være vidner.

Ved sager, der hører under civilrettens kompetence, er sagkyndige udtalelser om forhold, der tjener som faktisk grundlag for afgørelser ud fra sagens realiteter, ofte påkrævede. Når afgørelser ud fra sagens realiteter afhænger af en vurdering af forhold, hvor en sagkyndigs viden er nødvendig, udpeger retten et sagkyndigt vidne. I sådanne sager skal retten udpege et sagkyndigt vidne, selv om dommeren har sagkundskab, der ville sætte ham eller hende i stand til at vurdere retsforhandlingernes genstand sagkyndigt. Denne viden kan ikke erstatte en parts objektive fastlæggelse af forhold uden for det organ, der træffer afgørelse om dem.

Retten grundlæggende opgave er at formulere spørgsmålene korrekt for det sagkyndige vidne. Retten er pålagt kun at stille det sagkyndige vidne spørgsmål vedrørende forholdene og at undgå spørgsmål vedrørende den retlige vurdering af den sagkyndige udtalelser genstand.

Retten kan få den sagkyndige udtalelse efterprøvet af et andet sagkyndigt vidne eller af en videnskabelig eller anden institution. Genstanden for en udtalelse fra en anden er en gennemgang af den tidligere udtalelse. Dette omtales af og til som en fornyet prøvelse af den sagkyndige udtalelse. Retten undersøger sagkyndige udtalelser på lige fod med alle andre beviser.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Retten bedømmer individuelle beviser ud fra deres pålidelighed og sandfærdighed. Retten er ikke begrænset af nogen lovgivning for, hvordan den skal bedømme specifikke beviser - dette er princippet om skønsmæssig bedømmelse af beviser. Ikke desto mindre er rettens overvejelser med hensyn til bedømmelsen ikke vilkårlige. Retten skal tage alt det, der er bragt for dagen i retsforhandlingerne, i betragtning. Retten skal respektere disse forhold og skal korrekt afgøre, hvordan de er forbundet. Samtidig er retten ikke bundet af en prioriteringsrækkefølge for så vidt angår betydning og beviskraft for individuelle beviser.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

I sager, hvor forhandlingerne kan begynde uden en begæring, og også i forhandlinger om tilladelse til at indgå ægteskab, om afgørelse og anfægtelse af forældreskab, om adopterbarhed og om adoption samt i handelsregistersager er retten pålagt at optage yderligere beviser, som måtte være nødvendige for at bevise forholdene, selv om parterne ikke har fremlagt sådanne beviser.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Alle fysiske personer, som indkaldes, er forpligtede til at møde i retten og afgive forklaring som vidne - § 196, stk. 2 i reglerne om civil retspleje. Vidnet skal sige sandheden og må ikke skjule noget. Retten skal informere vidnet om de strafferetlige følger af at aflægge falsk forklaring og om hans eller hendes ret til at nægte at afgive forklaring.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Et vidne kan kun nægte at afgive forklaring, når vidnet ved at afgive forklaring kan inddrage sig selv eller personer tæt på dem i anklagen. Retten afgør, om vidnet er berettiget til at nægte at afgive forklaring. Vidner kan også nægte at afgive forklaring, hvis deres forklaring ville bryde fortroligheden i et skriftemål eller i oplysninger, som de har fået kendskab til i deres egenskab af betroet sjælesørger, det være sig mundtligt eller skriftligt, på betingelse af fortroligheden.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Retten afgør, hvorvidt det er berettiget at nægte at afgive forklaring. Anker mod rettens afgørelse er ikke tilladt. Hvis vidnet på trods af rettens afgørelse nægter at afgive forklaring, kan retten idømme ham eller hende en bøde.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Retten skal altid afhøre repræsentanten for en organisation, som er en part i en civilsag, som en part i forhandlingerne og ikke som et vidne (§ 185 i loven om civil retspleje).

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Inden retten afhører vidner, skal den fastslå deres identitet og deres forhold til parterne. Endvidere skal vidnerne oplyses om betydningen af deres forklaring, deres rettigheder og forpligtelser, de strafferetlige følger af at afgive falsk forklaring for retten og om deres ret til vidnegodtgørelse.

Retten beder vidnet om sammenhængende at beskrive alt, hvad han eller hun ved om afhøringens genstand. Retten stiller derefter vidnet spørgsmål, som er nødvendige for at supplere og afklare vedkommendes forklaring.

Vidner må ikke stilles tendentiøse eller ledende spørgsmål. Hvis parterne i forhandlingerne eller sagkyndige vidner stilles sådanne spørgsmål eller spørgsmål, der vedrører sagens retlige vurdering, dømmer dommeren spørgsmålene utiladelige. Dommeren afgør spørgsmålenes uantagelighed i en kendelse, som ikke forkyndes, og kendelsen kan ikke kæres. Kendelsen udgør kun en del af retsmødets udskrift.

På betingelse af forhandlingens parter samtykke kan retten arrangere et mundtligt retsmøde via videokonference eller anden kommunikationsteknologi.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Det bør gentages, at retten ikke er begrænset af lovgivningen for, hvordan den skal bedømme specifikke beviser - dette er princippet om skønsmæssig bedømmelse af beviser i henhold til § 191 i loven om civil retspleje.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Retten vurderer alene handlinger foretaget af parterne og deres advokater og andre personer, der er indblandet i forhandlingerne, ud fra deres indhold og ikke på baggrund af, hvordan disse personer har betegnet dem. Parternes handlinger reguleres af princippet om en uformel fremgangsmåde. I princippet har parterne skønsmæssig værdi for proceshandling: uanset om de gives skriftligt eller som en mundtlig udtalelse, der føres til protokols, har deres vidneudsagn samme retsvirkning, men de skal angives udtrykkeligt eller på en måde, der forhindrer tvivl om deres sande hensigt.

Sidste opdatering: 26/09/2019

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJN-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Finland

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Sagsøger skal føre bevis for de faktiske omstændigheder, der understøtter hans eller hendes påstand, og sagsøgte for de faktiske omstændigheder, han eller hun påberåber sig i sit forsvar. En part, der undlader at føre bevis, risikerer, at de faktiske omstændigheder, han eller hun gør gældende, ikke bliver taget i betragtning.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

En indrømmet faktisk omstændighed skal ikke bevises. Derudover skal almindeligt kendte faktiske omstændigheder eller omstændigheder, som retten kender til ex officio, generelt ikke bevises. Det er naturligvis muligt at fremlægge modbeviser.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

Der findes blot en bestemmelse herom i lovgivningen, i henhold til hvilken retten omhyggeligt skal vurdere alle de faktiske omstændigheder, der er redegjort for, og træffe afgørelse om, hvad der skal opfattes som værende sandt i sagen. I Finland anvendes princippet om fri vurdering af beviser. Det gælder således om at fremlægge overbevisende bevismateriale for retten.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

I praksis skal de interesserede parter selv fremskaffe de bevismidler, de ønsker at gøre gældende. Ifølge loven kan retten også beslutte selv at fremskaffe bevismateriale. Den kan imidlertid ikke selv tage initiativ til mod de to parter vilje at føre nye vidner eller fremskaffe dokumenter, hvis sagen er af en sådan karakter, at den kunne bilægges uden rettens medvirken.

I visse sager, f.eks. sager om faderskab, har retten pligt til at sikre, at alt nødvendigt bevismateriale fremskaffes.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Bevisoptagelsen finder sted under sagens behandling.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Retten kan afslå en sådan begæring, f.eks. hvis bevismaterialet er irrelevant, hvis sagen allerede er tilstrækkeligt belyst i denne henseende, eller hvis begæringen indgives for sent.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

De forskellige bevismidler omfatter høring af de interesserede parter, vidner og sagkyndige, fremlæggelse af skriftligt bevismateriale og erklæringer fra sagkyndige samt undersøgelser.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Hvad vurderingen angår, er der ingen forskel på mundtlig afhøring af et vidne eller en sagkyndig og fremlæggelse af en skriftlig erklæring fra en sagkyndig. Domstolene accepterer derimod ikke skriftlige erklæringer fra vidner.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Nej, retten er frit stillet med hensyn til vurderingen af bevismaterialet.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Nej.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Generelt kan vidner ikke nægte at afgive vidneforklaring.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

En parts ægtefælle, partner og slægtinge i ret opstigende eller nedstigende linje, en parts søskende og deres ægtefæller samt en parts adoptivforældre og adoptivbørn har ret til at nægte at afgive vidneforklaring. Derudover er der i loven fastsat andre tilfælde, hvor vidner har ret eller pligt til at nægte at afgive vidneforklaring.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

Et vidne, der uden lovlig grund nægter at afgive vidneforklaring, kan tvinges hertil ved bødepålæg. Hvis vidnet fortsat nægter at afgive vidneforklaring, kan retten kræve, at den pågældende varetægtsfængsles, indtil han eller hun accepterer at afgive forklaring.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Det er op til retten at afgøre, hvorvidt f.eks. en person under 15 år eller en mentalt forstyrret person kan høres som vidne.

Visse persongrupper kan ikke afgive vidneforklaring om forhold, der er omfattet af den tavshedspligt, de er underlagt i forbindelse med udøvelsen af deres erhverv, f.eks. læger og advokater.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Generelt er det den part, der fører et vidne, der indleder afhøringen. Derefter har modparten ret til at afhøre vidnet, og til slut kan retten og de berørte parter stille vidnet yderligere spørgsmål.

Vidner kan afhøres ved hjælp af videokonferencer eller andre telekommunikationsteknologier, der sikrer audiovisuel kontakt mellem dem, der deltager i retsmødet, hvis retten finder det hensigtsmæssigt. Denne procedure kan f.eks. anvendes, hvis et vidne er forhindret i at møde personligt i retten, hvis fremmøde i retten ville være forbundet med urimelige omkostninger, eller hvis vidnet er under 15 år. I visse tilfælde kan et vidne også afhøres telefonisk.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Loven indeholder ingen specifikke bestemmelser om sådanne tilfælde. Retten må selv afgøre, hvilken vægt sådanne beviser skal tillægges.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Ja. Parterne kan frit afhøres med henblik på at fremskaffe beviser, og i civile sager kan de afhøres under ed i forbindelse med faktiske omstændigheder, der har særlig betydning for sagens opklaring. Parternes forklaringer vil blive vurderet efter samme kriterier som vidneforklaringer.

Links

 [Bevisoptagelse](#) (justitsministeriet, Finland)

Brochure: [Afgivelse af vidneforklaring i retten](#) (justitsministeriet, Finland)

Sidste opdatering: 26/09/2017

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJN-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Bevisoptagelse - Sverige

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Svensk ret bygger på princippet om fri bevisførelse og fri bevisbedømmelse. Retten skal, efter nøje bedømmelse af alt det, der er fremkommet under sagen, afgøre, hvad der er bevist. Det er retten, der afgør, hvilken vægt beviset skal tillægges.

Visse regler for bevisbedømmelsen er fastlagt i retspraksis, bl.a. bevisbyrdens placering. En meget forenklet hovedregel med mange undtagelser er, at den, der hævder noget, også skal føre bevis for det. Hvis en af parterne har haft lettere ved at sikre bevis for en vis omstændighed, påhviler bevisbyrden ofte ham/hende. At en af parterne har haft svært ved at føre bevis for et bestemt forhold, kan også tillægges betydning ved placeringen af bevisbyrden. Hvis for eksempel en person kræver betaling af en fordring, skal vedkommende kunne bevise, at han eller hun har en fordring på modparten. Hvis modparten hævder, at beløbet allerede er betalt, er det ham eller hende, der har bevisbyrden herfor. I erstatningssager er det normalt den, der hævder at have lidt skade, der skal løfte bevisbyrden. Omvendt bevisbyrde forekommer også.

Hvis de fremlagte beviser ikke er stærke nok, kan retten ikke lægge den pågældende omstændighed til grund for sin afgørelse. I sager, hvor omfanget af en skade skal vurderes, gælder der en undtagelse, hvorefter retten kan anslå skaden til et rimeligt beløb, hvis det er umuligt eller særlig vanskeligt at føre bevis for skadens størrelse.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Se svaret på spørgsmål 1.1.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

De krav, der stilles til bevisets styrke, afhænger af sagens art. I civile søgsmål kræves det normalt, at den pågældende omstændighed skal være underbygget. I visse civile søgsmål kan kravet til bevisets styrke være mere lempeligt. Dette gælder f.eks. i sager om forbrugerforsikring, hvor det anses for tilstrækkeligt, at sandsynligheden for at en forsikringsbegivenhed er indtruffet, er større, end for at den ikke er indtruffet.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Parterne har selv ansvaret for bevisførelsen. I indispositive sager, dvs. sager vedrørende spørgsmål, som parterne ikke kan indgå et forlig om, har retten mulighed for at anordne bevisoptagelse, uden at nogen af parterne har anmodet herom. Det kan forekomme i sager om forældremyndighed eller samværsret, at retten finder, at forklaringerne skal suppleres med yderligere bevisførelse. I søgsmål, hvor parterne kan indgå forlig, såkaldt dispositive sager, kan retten ikke af egen drift anordne bevisoptagelse.

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Bevisførelsen finder sted under hovedforhandlingen.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Retten kan afskære bevisførelse, hvis det, som den pågældende part ønsker at bevise, er uden betydning for sagen. Det samme gælder, hvis bevisførelse ikke er påkrævet, eller hvis det er åbenbart, at bevisførelse ikke vil føre til noget resultat. Desuden findes der regler om, at skriftlige vidneudsagn kun må anvendes i særlige undtagelsestilfælde.

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

I Sverige findes der i princippet fem forskellige slags beviser (bevismidler). Disse er:

dokumentbevis

vidneforklaringer

afhøring af parter

afhøring af sagkyndige

syn og skøn

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Et vidne skal som hovedregel afgive mundtlig forklaring i selve retten. Skriftlige vidneudsagn må ikke anvendes. Hvis retten tillader det, kan et vidne imidlertid benytte notater for at opfriske sin hukommelse. Den part, som har begæret vidnet ført, indleder vidneafhøringen (såkaldt hovedforhør), medmindre retten bestemmer andet. Derefter får modparten adgang til at afhøre vidnet (modforhør).

Hvad angår sagkyndige vidner, skal den sagkyndige som hovedregel afgive en skriftlig erklæring. Hvis en af parterne fremsætter begæring herom, og det ikke er åbenbart overflødigt, skal den sagkyndige tillige afgive mundtlig forklaring. Mundtlig forklaring skal også finde sted, hvis det er nødvendigt, at han eller hun afhøres direkte i retten.

Hvis søgsmålet skal afgøres efter en hovedforhandling, f.eks. for at afhøre vidner, skal skriftlige beviser og erklæring fra sagkyndige principielt læses op på retsmødet, så retten i sin afgørelse kan tage hensyn til materialet. Retten kan dog beslutte, at skriftlige beviser skal anses for optaget under hovedforhandlingen, uden at det er nødvendigt, at de læses op.

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

I Sverige gælder princippet om fri bevisbedømmelse. Der findes således ingen lovfæstede principper om forskellige bevisers vægt. I stedet afgør retten, hvad der kan anses for bevist på baggrund af en selvstændig bedømmelse af det, der er fremkommet under sagen.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Princippet om fri bevisbedømmelse indebærer, at der ikke findes regler om, at der kræves bestemte bevistyper for, at visse omstændigheder kan anses for bevist. Retten foretager i stedet en helhedsbedømmelse af sagens omstændigheder, når den afgør, hvad der er bevist.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

I Sverige er der almindelig vidnepligt. Det betyder, at en person, der indkaldes som vidne, som hovedregel er forpligtet til at afgive vidneforklaring.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

En person er ikke forpligtet til at vidne i sager, hvor dennes nærmeste er part. Et vidne kan nægte at udtale sig om et bestemt forhold, hvis forklaringen ville indebære, at vidnet derved tvinges til at afsløre, at han eller hun har begået en strafbar eller vanærende handling. Et vidne kan også under visse omstændigheder vægre sig ved at udtale sig om forretningshemmeligheder. Der findes visse begrænsninger i vidnepligten for bestemte erhverv f.eks. sundheds- og sygehuspersonale.

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

I indkaldelsen til retsmødet underrettes vidnet om, at udeblivelse kan medføre bødestraf. Hvis vidnet udebliver, pålægges vedkommende en bøde, medmindre han/hun er udeblevet med gyldig grund, f.eks. sygdom. Hvis et vidne udebliver, kan retten også beslutte at lade vidnet afhente ved politiets foranstaltning. I sidste instans kan retten lade vidnet tage i forvaring, hvis han/hun uden gyldig grund nægter at afgive vidneforklaring eller at besvare spørgsmål.

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Hvis den, der er indkaldt som vidne, er under 15 år eller lider af en psykisk sygdom, afgør retten ud fra omstændighederne, om han eller hun skal afgive vidneforklaring. Se også afsnit 2.9.

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Den part, som har begæret vidnet ført, indleder normalt vidneafhøringen (hovedforhør). Derefter kan modparten stille spørgsmål (modforhør). Efter modforhøret kan den, som har begæret vidnet ført, og retten stille yderligere spørgsmål. Retten afviser spørgsmål, som helt åbenbart er sagen uvedkommende, er forvirrende eller på anden måde utilbørlige.

Parter, vidner og andre som skal deltage i et retsmøde, skal kunne deltage på afstand via videokonference, hvis det er hensigtsmæssigt. Hovedreglen er dog stadigvæk, at den, som skal deltage, skal give møde i retten.

En vidneafhøring kan foregå pr. telefon, hvis dette er hensigtsmæssigt, f.eks. af hensyn til de udgifter, det ville medføre, hvis vidnet skulle give møde i retten, og under hensyn til, hvilken betydning det har, at vidnet afhøres personligt under retsmødet.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Princippet om fri bevisbedømmelse indebærer, at det kun i visse sjældne undtagelsestilfælde er forbudt at anvende bestemte bevistyper. At bevismaterialet tilvejebringes på en retsstridig måde, er altså i princippet ikke til hinder for, at beviserne påberåbes under retssagen. Dette forhold kan derimod få betydning ved afvejningen af beviserne, idet beviset tillægges begrænset vægt.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

En part kan ikke vidne, men derimod afhøres under ed (*sanningsförsäkren*). Parten afgiver i så fald forklaring under strafansvar.

Sidste opdatering: 05/11/2015

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJN-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.